

ШУМАРСКИ ЛИСТ

(REVUE FORESTIÈRE)

САДРЖАЈ (SOMMAIRE):

Ing. BOGDAN BABIĆ

Ing. A. Perušić: Porez na naše šume (Les impôts sur nos forêts) — Dr. Mil. Marinović: Šumsko-privredna geografija i njen značaj za šum. nauku i praksu (Géographie économique forestière et sa signification pour la science et pratique forestières) — Saopćenja (Bulletins) — Književnost (Littérature) — Lične vijesti (Mutations) — Iz Udruženja (Affaires de l'Union) — Iz administracije (Actes administratifs) — Bilješke (Notices) — Oglasli

БР. 2.

ФЕБРУАР

1938.

УРЕДНИК ПРОФ. А. ЛЕВАКОВИЋ

ШУМАРСКИ ЛИСТ

ИЗДАЈЕ ЈУГОСЛОВЕНСКО ШУМАРСКО УДРУЖЕЊЕ

Уређује редакциони одбор

Главни и одговорни уредник: Професор Др. Антун Леваковић
Уредништво и Управа, Загреб, Вукотиновићева 2. — Телефон 64-73

ШУМАРСКИ ЛИСТ

и налази сваког првог у мјесецу на 2—4 штампана арка

Чланови РЕДОВНИ Ј. Ш. У. добивају га бесплатно највише поднирања чланског годишњег доприноса од 100 Дин.

Чланови ПОМАГАЧИ а) категорије (студенти) плаћају годишње 50 Дин.

100 Дин.

Чланови УТЕМЕЉАЧИ И ДОБРОТВОРИ добивају га највише једнократног доприноса од 2000 односно 6000 Дин.

ПРЕПЛАТА за нечланове износи годишње 100 Дин.

ЧЛАНАРИНА И ПРЕПЛАТА ШАЊУ СЕ на чек Ј. Ш. У. 34.293 или на адресу Југословенског Шумарског Удружења: Загреб, Вукотиновићева улица 2.

УРЕДНИШТВО И УПРАВА налазе се у Шумарском дому Вагреб, Вукотиновићева улица 2. Телефон 64-73.

ЗА ОГЛАСЕ ПЛАЋА СЕ:

ВА СТАЛИНЕ огласе (инсерате) као и за дражбене огласе:

Цијела страница 300 Дин 1/4 странице 80 Дин

1/2 странице 150 Дин 1/8 странице 50 Дин

Код тројкратног оглашавања даје се 15%, код шестерократног 30%, код дванаестерократног 50%, попуста. — Порез на огласе као и табеле зарачуна се посебно.

УПРАВА

88 88

ГОСПОДИ САРАДНИЦИМА

Да би се уређивање „Шумарског Листа“ могло провести што лакше и брже, управљајо ову колбу господи сарадницима.

ЧЛАНЦИ нека обрађују што савременије теме, у првом реду практична питања. Теоријски радови добро су најдошли. Сваком оригиналном чланку нека се могућности приложи кратак реакције у француском језику. За сваки превод треба прибавити дозволу аутора. — Добро су најдошли сите вијести о свим важнијим питањима и догађајима у вези са шумарством. — РУКОПИСИ нека су написани што читљивије. Писати треба само на непарним страницама. С десне стране сваке странице треба оставити праван простор од три прста ширине. Реченице треба да су кратке и јасне. Избор дијалекта и писаком, којим су написани, у колико аутор најчешће не тражи пројемену. — СЛИКЕ, у првом реду добри позитивни на глатком папиру, нека не буду улијеђене у текст, већ асесбно. Ако се шаљу негативи, треба их запаковати у чврсте кутије. ЦРТЕЖИ нека буду изведени искључиво тушем на бијелом рисаљем папиру. Мјериле на картама треба означити само оловком. — ХОНОРАРИ за оригиналне чланке 30 Дин, за преводе 15 Дин, за прештампане чланке 10 Дин по штампеној страници. — СЕПАРАТНИ ОТИСЦИ могују се асесбно нарочити. Трошак сноси писац. — ОГЛАСЕ, личне и друштвене вијести треба слати Управи, а не Уредништву.

УРЕДНИШТВО

REVUE FORESTIÈRE

POUR LES AFFAIRES FORESTIÈRES, DE L'INDUSTRIE ET DU
COMMERCE DES BOIS.

Rédigée par le Comité de Rédaction

Rédacteur en chef: Prof. dr. Ant. Levaković

Edition de l'Union Forestière Yougoslave 2, Rue Vukotinović Zagreb,
Yougoslavie. — Parait chaque mois. Conditions de l'abonnement pour
l'étranger Din 120 par an. — Résumés en langue française.

ШУМАРСКИ ЛИСТ

ГОД. 62.

ФЕБРУАР

1938

† Ing. Bogdan Babić
direktor Direkcije šuma u Sarajevu,

član Upravnog odbora Jugoslovenskog šumarskog udruženja u Zagrebu i predsjednik Sarajevske podružnice Jugoslovenskog šumarskog udruženja preminuo je dne 10. januara 1938. nakon kratkog bolovanja od teških povreda pri vršenju terenske šumarske službe u Busovači.

Slava našem milom i vrijednom drugu i lahka mu zemlja!
Jugoslovensko šumarsko udruženje.

Ing. A. PERUŠIĆ (BEOGRAD).

POREZ NA NAŠE ŠUME*

(LES IMPÔTS SUR NOS FORÊTS)

Porez na šume kao važno šumsko-političko pitanje neprestano je aktuelno. Moglo bi se reći, da naše šumarsko društvo s ovim referatom dolazi »post festum«, jer izlazimo iz krize. To mišljenje ne dijelim, jer je budućnost neizvjesna, a po mojem mišljenju ima dovoljno razloga, da se bez obzira na momentano veću vrijednost šumskih produkata nastavi započetim radom našega društva oko pravilnijega opterećenja naših šuma porezom, odnosno s tim u vezi oko odterećenja naših šuma od javnih dažbina. Neposredni porez još bi se i mogao podnijeti, kad se na osnovu toga poreza ne bi razrezivale ostale brojne javne dažbine, naročito općinski prirez.

Ing. O. M i k l a u¹ prikazao je konkretno, kako su nekoje vrste šumskoga vlasništva optećene i sa kojim sve javnim dažbinama. Upravo te javne dažbine važan su razlog, da u prvom redu ispitamo, jesmo li u vlastitoj kući nastojali, da se u granicama današnjeg zakona o neposrednim porezima i Zakona o šumama smanji poresko opterećenje šuma, a zatim da se obratimo poreskim vlastima, dokažemo opravdanost našega gledišta i poradimo na reviziji našega poreskoga zakonodavstva, kako bi se to zakonodavstvo reformisalo, odnosno novelisalo, a svakako pravilnije primjenjivalo u cilju da se izvjesnim korekturama i smanjenjem poreza istovremeno olakša plaćanje ostalih javnih dažbina. U raspravu o terećenju šuma ostalim javnim dažbinama ne mogu ovom prilikom ulaziti.

Poslije 60 godina² naše Udruženje uzima ponovno inicijativu za pravilnije opterećenje šuma porezom. Godine 1922³ izradili su članovi našega društva gg. Dr. Gjuro N e n a d i Ć, Ing. Josip L e n a r ć i Ć i Ing. Ante R u ž i Ć referate na projekat zakona o neposrednim porezima, po kojem su za šume i šumska zemljišta predviđena tri poreska oblika: porez na prihod od zemljišta, porez na ukupni dohodak i porez na ukupnu imovinu. Glavna skupština u Skoplju usvojila je projekat sa nekim nebitnim primjedbama, ali ni te primjedbe nije Min. fin. u svemu uvažilo (oslobodenje od poreza: šumskih rasadnika, zaštitnih šuma na absolutnom šumskom tlu, privremeno oslobođenje šuma uništenih požarom, vietrom, kukcima, da se ozakoni pojам šumske rente kod poreza na dohodak, a kod poreza na imovinu da poreska stopa ne bude veća od 1% i da se ne uvodi progresija, konačno prirezi na te poreze da ne premaše 100%). U komisiji za utvrđivanje prihoda od zemljišta kao i za

* Referat pročitan na glav. god. skupštini Jug. Šum. Udr. održanoj u septembru 1937. u Novom Sadu.

¹ Ing. Otmar M i k l a u: »Šume i javni tereti«, referat održan na glavnoj skupštini Jugoslov. šum. udruženja u Banjoj Luci, 3. IX. 1933. god.

² Vidi Šumarski list 1877. g.

³ Vidi Šumarski list 1923. g.

izvršenje popisa zemljišta u krajevima, gdje još nisu izrađeni katastarski podaci,⁴ učestvovala su i dva šumarska stručnjaka (gg. Dr. Žarko Miletić i Jovan Simonović). Na primjenu zakonskih propisa o porezima na šume nije stručna šumarska javnost reagirala, sve dok kriza u privredi nije došla do vrhunca. Ing. M. Markić⁵ podsjeća na nepravilan sastav ljestvica katastarskog čistoga prihoda za šume prema onom za poljoprivr. zemljište. Ing. M. Pavšić⁶ saopće nam teoretska razmatranja u pogledu oporezovanja šuma, što ih je na zamolbu Ministarstva šuma i rudnika izradio Zavod za uređivanje šuma na Poljoprivredno-šumarskom fakultetu u Zagrebu. Jaću u ovom referatu nastojati da upotpunim i zaokružim sadanji rad našega društva po ovom predmetu. Nastojat ću dakle:

- I. da ukratko prikažem ranije poresko zakonodavstvo kod nas u vezi sa sadanjim zakonodavstvom u nekim evropskim zemljama;
- II. da se u glavnom osvrnem na naš zakon o neposrednim porezima i predložim skupštini, što bi po mojem mišljenju trebalo učiniti.

I. NAŠE RANIJE PORESKO ZAKONODAVSTVO.

a) Oblici poreza na šume.

Financijska politika zemlje, u koliko se odnosi na poresko zakonodavstvo, ide za tim, da stanoviti poreski sistem bude u harmoniji sa rentabilnošću dotične privredno-produktivne grane. Nijedan poreski sistem u pravilu ne bi smio da tereti supstanciju korisne stvari. Izuzeci su viši ili posebni državni interesi (rat, agrarna ili socijalna reforma).

Nauka o porezu na šumsko gospodarstvo važan je dio šumsko-gospodarske politike odnosno fragmenat finansijske znanosti. Ipak u većini evropskih država nije kultura šuma došla do punoga izražaja, jer finansijska politika još uvijek dovoljno ne uvažava specijalni karakter šume i šumske privrede.

Porez na šume i šumska zemljišta jedan je dio javnih redovitih prihoda. Ti se javni prihodi dijele na javno-pravne dažbine i na prihode od zarade (sticanje, tečevina). Javnopravne dažbine, kojima pripadaju također porezi naplaćeni od šumskoga gospodarstva, običaju se svrstavati u razrezane ili direktnе poreze ili dažbine i u tarifirane ili indirektnе poreze ili dažbine.

Dok se kod tarifiranih ili indirektnih poreza ili dažbina zaključuje iz izdataka na primitke i s tim posredno na djelatnu sposobnost poreskog subjekta, dotele se kod razrezanih ili direktnih poreza ili dažbina zaključuje iz posjeda ili dohotka neposredno na djelatnu sposobnost poreskog subjekta. Takvim se direktnim dažbinama smatraju i porezi naplaćeni od šumskoga gospodarstva.

Direktni (neposredni) porezi dijele se: a) na porez od prihoda (prinosa) ili realni porez na objekte ili (bolje rečeno) objektni porez, dakle porez na zemljišta, zgrade, radnje, kapital itd.; b) na personalni ili (bolje

⁴ Uredba o djelokrugu i načinu rada komisije za utvrđivanje prihoda od zemljišta kao i za izvršenje popisa zemljišta u krajevima, gdje još nisu izrađeni katastarski podaci od 9. V. 1929. g.

⁵ Vidi Ing. M. Markić: O krajiškim imov. općinama, Zagreb, 1937. str. 42.

⁶ Vidi Ing. M. Pavšić: Oporezovanje šuma, Šum. list 1937, br. 6 i 7.

rečeno) subjektni porez, dakle porez na dohodak i na imovinu; c) na porez na osnovu naročitih razreznih indikacija.

U načelu po finansijskoj nauci odnosno nauci o porezu dolaze kod šum. gospodarstva u prvom redu u obzir: porez na dohodak i opći porez na imovinu kao porezi personalni, te porez na zemljište kao porez realni. Narav i karakteristiku tih poreza prikazao je g. ing. Plavić.⁷ Razlika je između te dvije vrsti poreza u tomu, što je kod personalnog poreza mjerodavan dohodak ili imovina poreskog subjekta, dok je kod poreza na prihod mjerodavan za oporezovanje prihod od poreskog objekta. Kod personalnog je poreza razrejni indikator lice sposobno za djelovanje, a kod poreza na prihod jest objekat vrelo samoga prihoda.

b) Naše ranije poresko zakonodavstvo.

Da bi se mogla lakše i bolje pratiti evolucija našega poreskoga zakonodavstva s obzirom na kulturu šuma i upoređivati ga s našim domaćim i stranim porezima na šume, potrebno je ukratko prikazati naše ranije poresko zakonodavstvo.

Naši raniji zakoni o neposrednim porezima počivali su više ili manje na sistemu poreza po prinosu poreskih objekata.^{7a} Takovi su bili srpski i bosanski zakon, dok je austrijski (za teritorij Dalmacije i Slovenije) a donekle i madžarski zakon (za teritorij Hrvatske, Vojvodine, Međimurja i Prekomurja) imao osim toga još u vidu porez po ličnom dohotku ili dohodarinu, koja obuhvata sve dohotke jednoga poreskog subjekta bez obzira na to, da li je koji dohodak već oporezovan kojim objektnim porezom. Madarski zakon propisao je osim rečenoga i porez na imovinu. Taj opći lični porez po dohotku vršio je korekturu u nejednakosti razreživanja poreza po prinosu. Sistem poreza po prinosu zemljišta sam po sebi ne može biti apsolutno jednak primjenjivan. Taj dakle lični porez po dohotku približuje se principu subjektivne i objektivne poreske obvezanosti. »Raison d'être poreza po prinosu pored dohodarine i poreza na imovinu počiva na principu jačeg oporezovanja fundiranoga ili sigurnoga prihoda«.⁸

Kod nas su postojale tri zakonske sistematske grupe: a) porez po prinosu u Srbiji, Crnoj Gori, Bosni i Hercegovini; b) porez po prinosu s porezom na lični prihod (dohodarinom) u Sloveniji i Dalmaciji; c) porez po prinosu s porezom na lični prihod i s porezom na imovinu u Hrvatskoj, Slavoniji, Vojvodini i Pomurskim krajevima.

Dakle u južnim i jugoistočnim krajevima vladao je stariji poreski sistem, koji je evropski zapad već u glavnom napustio, dok je u sjevernim i sjeverozapadnim krajevima prevladivala tendencija za poreskim reformisanjem po uzoru zapada. U specijalnu poresku orientaciju nije potrebno da se upuštamo, jer je ona i samim poreskim stručnjacima dosta teška.

U Bosni je razreživan porez po stanju zemljišnog katastra izrađenog za vrijeme Austrije na brzu ruku, sa 10% od trostrukе katastarske

⁷ Vidi bilješku 6.

^{7a} Dušan P. Letica, Zakonski sistem neposrednih poreza u Kraljevini S. H. S., Sarajevo 1921.

⁸ Vidi bilješku 7.

vrijednosti zemljišta. Za svaku kulturu i klasu utvrđen je po dunumu brutto-prinos i vrijednost zemljišta.

Crna Gora poznavala je samo dvije kulture zemljišta (oranicu i livadu), a nije se obazirala na njihovo bonitiranje. Srbija nije uvažavala kulturu tla, a u bonitiranje ulazi samo u pogledu mogućnosti za hranljivost tla. Srbija i Crna Gora nisu bile u finansijskoj mogućnosti, da izrade skupi katastar, dok su austrijske vlasti izradile u Bosni sve podatke o površini, kulturi i bonitetu.

Još je teža specijalna orientacija, kad se uporeduju iste poreske vrsti raznih sistema grupa. U Sloveniji, Hrvatskoj i Vojvodini osnov je porezu na zemljište katastarski čisti prihod po austr. kat. jutru, u Bosni brutto-prinos i vrijednost po dunumu, u Crnoj gori ralo oranice ili kosa livade, a u Srbiji hranljivost zemlje po hektaru. Dakle više raznih jedinica za istu poresku vrst i kod iste privredne grane. Kako se tu radilo s raznim privrednim granama, ne treba se čuditi velikoj nejednakosti i neravnomjernosti u razrezu poreza, koja je vladala ne samo u pojedinim dijelovima države, nego i na području istoga poreskoga sistema.

Prema cit. prikazu D. Letice⁹ osvrnut će se na zakonodavstvo o neposrednim porezima u nekim ranijim zemljama naše države, u koliko se ono odnosi na kulturu šuma.

U Hrvatskoj i Slavoniji, Međumurju i Prekomurju, Banatu, Bačkoj i Baranji plaćale su dohodarinu kao personalni porez na cijelokupni lični čisti prihod između ostalih i bivše urbarske zajednice, imovne općine i zemljišne zajednice, ako su imale svoj posebni upravni organ, zatim druge universitates bonorum sa posebnom upravom.

Porezom na imovinu, koji je iz fiskalnih razloga uveden 1. I. 1917. g., bila je opterećena i sva nekretna imovina sa svim njezinim pertinenčijama, sav kapital uložen za razvoj poljoprivrede i šumarstva. Vrijednost šume jednog šumovlasnika procijenila se tako, da je uzeta 20-terostruka suma stalnog i prosječnog čistog prihoda, koji se može postići običnim ekonomisanjem.

U Srbiji i novim oblastima Srbije i Crne Gore po ratu od 1912/13 god., a po zakonu o neposrednim porezima od 1884. god. nije plaćan porez na apsolutna šumska zemljišta, a privremeno su bila oslobođena od poreza i šumska zemljišta propisno i pod nadzorom vlasti posumljena i to privatna do 10 god., a očinska do 20 god. Vinogradi su imali znatnu prednost pred šumama.

U Bosni i Hercegovini sva ratom osvojena zemlja smatrana je svojinom kalifa, a dijeljena muslimanima, koji su sudjelovali u ratu. Vanjska manifestacija toga prava svojine države (kalifa) bila je plaćanje desetine od svih sabranih plodova zemlje, koja je kasnije reluirana, a zatim paušalirana. Uvedeni porez na koze dokinut je članom 144. Fin. zakona za 1920/21 god.

Od desetinskog paušala bila su permanentno oslobođena neplodna zemljišta, pašnjaci i šume, bašte i zemljišta u državnoj ili općinskoj upravi. Provizorno na pet godina oslobođena su bila uziratljena neproduktivna zemljišta i krčevine. Lični poreski imunitet uživao je državni erar.

⁹ Vidi bilješku 8.

c) Porez na šume u drugim nekim evropskim zemljama.

*Njemačka.*¹⁰ U Njemačkoj razna opterećenja šume dosižu ove procente od ukupne vrijednosti te šume: porez na dohodak do 1.5% te vrijednosti, porez na imovinu 0.5%, zemljišni porez 0.5%, općinski pritez na zemljišni porez 0.75%, prinos za dizanje kulture zemljišta 0.2%, ostali pritezi (uključivši ovamo i pritez za savjetovanje i zaštitu posjednika šume) 0.05%. Ukupno opterećenje može dakle da dosegne visinu od najviše 3.5% od vrijednosti šume kao imovine, tako da se kod normalnog ukamaćenja šume sa 2.5% do 3% ne mogu podmiriti sve javne dažbine. To opterećenje koleba, već prema ukupnom dohotku i prema porodičnom stanju poreskog subjekta, između 0 i 50% prihoda ili između 0 i 1.5% od vrijednosti imovine, čije se ukamaćenje računa sa 3%.

Državni i općinski šumski posjed oslobođen je permanentno od plaćanja svakog izravnog poreza. Kao glavni razlog za to navodi se, pored nekih praktičnih razloga, i to što ti javni posjedi svojim dohotcima neposredno služe općem dobru. I šumske zajednice oslobođene su od plaćanja poreza na dohodak i poreza na imovinu. Njemački šumarski krugovi pozdravili su ovu činjenicu, jer da je sa šumsko-političkoga gledišta poželjno, da se stvaraju i potpomažu šumske zajednice.

U njemačkom poreskom zakonodavstvu glavni je teret porez na dohodak i porez na imovinu. Oba su ta poreza ustanovljena zakonskom poreskom reformom od 16. oktobra 1934. god.¹¹

Dr. K. Mantel¹² prikazao je iscrpivo, kako se razrezuje porez na dohodak šume, kako poreska vlast utvrđuje taj dohodak, razrez poreza na dohodak od izvanrednog korišćenja i na dohodak kod prekidnoga šumskoga gospodarstva, kako je s porezom na šumsko zemljište, razrez poreza na šumsku imovinu i na kraju kako se procjenjuje šumska imovina. Nije mi moguće, da referat Dr. K. Mantla prikažem danas u cijelosti, već ću ga ekscerptirati. Porez na dohodak šume svakako je porez, koji će se i kod nas s vremenom zavesti.

Poreska vlast utvrđuje dohodak šume na osnovu godišnje bilanse šumskoga gospodarstva. Iz bilanse mora da se vidi stanje odnosno promjena u konkretnoj drvnoj zalihi. Taksator mora dakle stalno inventarisati zalihu. Kako je to vezano sa znatnim poteškoćama za jednu i drugu stranu, vlasnik šume deklarira poreskoj vlasti »čisti višak prihoda«, koji se dobije izravnanjem godišnjih prihoda sa godišnjim gospodarskim izdacima, jer je tako utvrđeni dohodak najmanje nepodesan za razrez poreza. Za taj se poreski postupak pretpostavlja, da je stanje drvne zalihe jednak, a tomu se zahtjevu u njemačkom potrajanom šum-

¹⁰ Dr. K. Mantel: Javne dažbine kod šumskog gospodarstva, u Zeitschrift für Weltforstwirtschaft Band III, Heft 11/12, august, septembar 1936 g.

¹¹ Vidi: Reichsgesetzblatt, Teil I, 1934 god. Berlin Broj 119. i to a) Einkommensteuergesetz, b) Körperschaftsteuergesetz, c) Reichsbewertungsgesetz, d) Gesetz über die Schätzung des Kulturbodens, e) Vermögenssteuergesetz. Vidi dalje isti Reichsgesetzblatt, Teil I, 1935 g. br. 9. i to a) Durchführungsbestimmungen zum Reichsbewertungsgesetz für die Bewertung des Vermögens, b) Durchführungsbestimmungen zum Vermögenssteuergesetz für die Vermögenssteuerveranlagung i Reichssteuerblatt god. 1935 br. 19 str. 420, Feststellung der Einheitswerte forstwirtschaftlicher Betriebe für die Einheitsbewertung.

¹² Vidi bilješku pod 10.

skom gospodarstvu redovno i udovoljava. Da se pak može poreska vlast uvjeriti o tom i sa računske strane, propisano je naredbom od 5. VII. 1935. g. da poljska i šumska gospodarstva iznad odredene veličine do-tično vrijednosti objekta moraju voditi uredno knjigovodstvo. Poreskim je vlastima dosta komplikirano i teško utvrditi i razrezati porez na dohodak od izvanrednog korišćenja i na dohodak kod prekidnog šumskog gospodarenja.

Po predlogu Dr. Endresa¹³ razrezuje se u tom slučaju porez odvojeno od redovnog dohotka, odstupajući pri tom od osnovnih poreskih načela, tako da se primjenjuje naročita tarifa. Prepostavka za primjenu te tarife jest ta, da izvanredno korišćenje, koje je inače kod potrajnog gospodarenja zabranjeno, prekorači etat, što je kod potrajnog šumskog gospodarstva moguće, a kod prekidnoga skoro redovito.

Naročitu poresku olakšicu ima posjednik šume u slučaju elemen-tarne nepogode.

Postojeći način razreza poreza na dohodak, kao čisto oporezova-nje zreloga ploda ili čistoga prihoda, obuhvata samo faktični primitak iz šume. Olakšica daje se samo u slučaju kad taj primitak uslijedi zbog smanjenja imovine. Razrez poreza na godišnji prirast vrijednosti, koji se ima ustanoviti uporedivanjem drvnih zaliha u sastojinama, nije poresko-tehnički dovoljno obradeno, tako da se u praksi jedva može da primjeni.

Zadatak njemačkog poreskog zakonodavstva, koje reguliše razrez poreza na dohodak, bit će taj, da se ima bolje u vidu drvna zaliha i nje-zina promjena, jer će istom tada biti moguće, da se renta još jače odvoji od trošenja kapitala i po tom da se razreže porez na dohodak, koji zaista odgovara stvarnosti.

Porez na šumski posjed vrši se u obliku poreza na zemljište ili poreza na imovinu. U Njemačkoj postoje oba oblika. Porez na dohodak, kao novitet, mnogo je napredovao u svojem dalnjem izgradivanju i profinjenju od prijašnjega skoro isključivo samo poreza na posjed, ali ga još nije mogao posve istisnuti. Privatni veći šumski posjed smatrao se uvijek kao objekat za takvo opterećenje zemljišnim porezom.

Porez na zemljište razrezuje se prema objektivnoj prihodnoj vri-jednosti, a na osnovu podataka utvrđenih nepromjenjivim poreskim ka-tastrom. Zbog poteškoće u provođanju promjena i zbog svoje ukoče-nosti daleko je od ostalih poreskih oblika na posjed. Taj porez nije gene-ralan, već je zadržan kao dopunski porez njemačkih pokrajina i općina. I za taj porez predviđa Dr. Mantel, da će se napustiti stara zemljišno-poreska načela i preći u pojedinačnu vrijednost poreskog objekta i su-bjekta, kako je to kod poreza na imovinu. Razlika između tih poreza je u tom što se kod poreza na zemljište ne uzimaju u obzir lični odnosi pore-skog subjekta.

Porez na imovinu izgleda da je posljedica teškog ekonomskoga stanja Njemačke. Porez na šumsku imovinu ne bi se, prema općim poreskim načelima, smio odnositi na imovinsku substanciju, koja i po poresko-političkim načelima ima da ostane intaktna, već se jedino pri-hod šume kao fundirani ili osigurani stalni prihod može opteretiti nekim

¹³ Dr. M. Endres: Forstpolitik 1922.

nametom ili dodatkom, a taj iznosi danas 5% od procijenjene vrijednosti imovine. Favorizirana su pojedinačna šumska preduzeća vis-a-vis velikih šumskih kapitalističkih društava.

Da bi se mogao primjenjivati porez na imovinu, donesen je novi Zakon o procjenama od 16. X. 1934. god. za određeno vremensko razdoblje, a na osnovu toga donesena je 1935. god. naredba o jedinstvenoj vrijednosti u šumskom gospodarstvu, utvrđenoj na objektivnoj prihodnoj vrijednosti, koja bazira na prihodnoj sposobnosti šume. Procjena se vrši po metodi dobnih razreda, koja nas upućuje na to, da je drvena zaliha najvažniji dio šumske imovine i da je ta zaliha u svakom šumskom gospodarstvu drugačije izgradena. Pomoću tabela izračunaju se brutto i netto-prihodi po odbitku redovnih troškova gospodarstva, a vrijednost konkretnoga gospodarskoga stanja izračuna se upoređenjem konkretno izgradene sa normalnom šumom. Gdje ne postoji privredni plan, utvrdi se prosječna procjena, u koju su svrhu izdale poreske vlasti tabele. To važi u glavnom za male seljačke šume.

Kod šuma sitnih i srednjih dobiva se vrijednost imovine direktno iz kapitaliziranoga čistoga prihoda. Kod zaštitnih šuma predviđena je naročita procjena u jednoj tabeli prema stepenu mogućnosti iskorišćavanja. Kod šuma prebornih pitanje procjene još nije valjano riješeno, jer je otešan postupak sa šumama nepravilnim odnosno nejednake starosti. Metoda se sastoji u preračunavanju debljinskih razreda u dijelove površina debljinskih razreda.

Njemačko je poresko zakonodavstvo bez sumnje vrlo dobro izgradeni sistem pravoga shvatanja vlasti o šumskom dohotku i šumskoj imovini. Za njegovu daljnju izgradnju morat će prije svega biti mjerodavna potreba, da se još točnije shvate šumski odnosi bazirani na šumskom zemljištu i sastojini.

»Previsoki porez na šumu« smatra Dr. Mantel »ne pogarda konačno toliko sadanjega posjednika šume, koji, ako suviše iskorišćava šumu, može poreski teret prebaciti i na budućnost, koliko pogarda (mnogo više) sam objekt, šumu, u njezinoj za narod punoj važnosti.«

*Italija.*¹⁴ Šume i šumska zemljišta nisu podvrgnuta naročitom oprezivanju, različitom od zemljišta namijenjenog drugim kulturama.

Primjena poreza na zemljište vrši se na osnovu katastra, gdje su po svakoj partiji upisani vlasnici, pojedina zemljišta, sa odnosnom površinom, obradivanje i prihod. Taj prihod ili procjena zemljišta različita je prema obradi i stanju obrađenog zemljišta i sastoji se u ukupnom godišnjem proizvodu, koji pripada vlasniku kao takvom, t. j. vlasniku bruto-prihod po odbitku administrativnih troškova, godišnje kvote za reintegraciju obrade, godišnje kvote za održavanje i očuvanje zgrada i uopće svih troškova oko sistematizacije i održavanja zemljišta. Vlasnikov bruto-prihod dobija se od ukupnog godišnjeg proizvoda po odbitku:

¹⁴ 1. Testo unico delle leggi sul nuovo catastro (R. D. 8 ottobre 1931, n 1572) i Regolamento per la sua esecuzione (R. D. 12 ottobre 1933, n 1539). Roma, Istituto poligrafico dello stato 1934.

2. R. Decreto Legge 16 ottobre; 1924, n 1613: Riordinamento delle aliquote dell'imposta sui redditi di ricchezza mobile 1 delle importe sui terreni e sui fabbricati i ministarska instrukcija o izvršenju toga dekreta. Vidi u Bolletino ufficiale, Roma, anno 1925, No 3.

- a) godišnjih troškova oko opravki, kvote za amortizaciju, interesa na kapital (stoku, mašineriju, oruđe i slično);
- b) vrijednosti glavnih i sporednih sirovina upotrijebljenih za obradu zemljišta (gnoj, sjeme, hrana za stoku itd.);
- c) nagrade za rad bilo intelektualni bilo ručni;
- d) interesa na kapital u prometu, koji se sastoji u sirovinama i u sumi potreboj za potrebe obrade u prvom periodu privredne godine u očekivanju novih proizvoda;
- e) eventualnih suma, koje su dadene za uzimanje pod zakup mašina, instrumenata itd. i koje ne ulaze u normalni sastav potrebnog kapitala prema običajima pojedinih mjeseta.

Nikakav odbitak ne čini se za desetine, troškove za pašu, hipotekarne dugove, nagrade i diurne uopće.

Procjena ili renta čista običajno je podvrgnuta plaćanju državnog poreza u visini od 10% i osim toga prirezima pokrajinskim i općinskim u granicama predviđenim čl. 254 finansijskog zakona odobrenog kraljevskim dekretom od 14. septembra 1931. broj 1171 i naknadnim izmjenama.

Ova ograničenja odgovaraju iznosu od 50% od poreza za općine i 45% za provincije. I pored visine ovih alikvota namet se može lako podnijeti, pošto je procjena ili prihod u katastru izražen u predratnim lirama, koje odgovaraju zlatnim lirama, dok je međutim alikvota izražena u današnjim lirama t. j. papirnim.

Radi podstrekavanja na pošumljavanje zakoni od 2. juna 1910. br. 276, 12. jula 1911. br. 1774 i kraljevski dekret od 30. decembra 1923. br. 3267 odobravaju oslobođenje prihoda bilo od državnog poreza bilo od odnosnih pokrajinskih i općinskih prireza sa 15 godina za zemljište sa niskom šumom i sa 40 godina za šumu sa visokim stablima.

Bugarska. Zemljišni »danak« (porez) općinski je prihod.¹⁵ Plaća se na svu nepokretnu imovinu, između ostalog i na šume, baltalike, šumarke i trnjake. Državna i općinska imanja oslobođena su od plaćanja. Opredjeljuje se za period od 5 godina.

Danku podložna imanja razdijeljena su na grupe i vrste, a plaća se godišnji porez po dekaru (1/10 ha) i to u granicama označenim na slijedeće tri tablice:

Tablica I. (za naselja u poljima)

Vrst kulture	Grupa	I. vrst		II. vrst		III. vrst	
		od	do	od	do	od	do
		leva		leva		leva	
oranice	II	20	22	18	20	16	18
pašnjaci	VII	5	7	3	5	1	3
šumarci	VIII	2	4	1	2	0.5	1
sume, baltalici	IX	3	5	1	3	0.5	1

¹⁵ Vidi Državni vijesnik, Sofija od 25. maja 1935. g. br. 115. Naredba o zemljinošnom dangu od 18. maja 1935. god.

Tablica II. (za poluplaninska naselja)

Vrst kulture	Grupa	I. vrst		II. vrst		III. vrst	
		od	do	od	do	od	do
leva							
oranice	II	24	26	22	24	20	24
pašnjaci	VII	5	7	3	5	1	3
šumarci	VIII	2	4	1	2	0.5	1
sume, baltalici	IX	4	6	2	4	1	3

Tablica III. (za planinska naselja)

Vrst kulture	Grupa	I. vrst		II. vrst		III. vrst	
		od	do	od	do	od	do
leva							
oranice	II	22	24	20	22	18	20
pašnjaci	VII	5	7	3	5	1	3
šumarci	VIII	2	4	1	2	0.5	1
sume, baltalici	IX	6	8	4	6	2	4

Vlasnik imovine ima deklarirati sve porezu podložno imanje i nавesti kakvoču zemljišta, mjesto gdje se nalazi imanje, dokodak imanja, tržne cijene i koliko je dosad plaćao poreza. Predložene deklaracije ispituju posebna komisija. Rezultat rada komisije po dovršenom ev. žalbenom postupku upisuje se u poreske knjige.

Naplaćeni porez ide u korist: učiteljskog fonda (15%), invalida (4%), željeznica (1%), općine (80%). Znači da ne postoji kataster zemljišta i da se pri utvrđivanju poreske sposobnosti postupalo analogno ranijem postupku u Srbiji.

Ovo je općinska dažbina, jer ide u korist općine sa 80%. Kolik i kakav sistem poreza važi za potrebe države, o tome nemam pri ruci podataka.

Slično nešto nalazimo u Njemačkoj, gdje je zemljišni porez bio prepušten pokrajinama.

*Poljska.*¹⁶ Za sume postoji: a) porez na zemljište i b) porez na dohodak.

Prije rata u jednom dijelu Poljske odmijeren je bio zemljišni porez po indikacijama staroga kataстра, u drugima po sistemu klasa plodnosti, u trećima po primitivnom sistemu globalnih suma.

God. 1923. uveden je progresivni (kao dopunski) porez za one posjednike zemljišta, koji plaćaju na ime zemljišnoga poreza stanovitu

¹⁶ Prema referatu Vitolda Bobinskog za II. medunarodni šumarski kongres u Budimpešti u septembru 1936. g. Pod naslovom: Problem poreza na eksploraciju šuma. Vidi akta toga kongresa.

svotu, koja prelazi izvjestan minimum. Taj je porez kasnije uvećan tako, da je porezovnik, koji je n. pr. plaćao iznad 8,796 zloti zemljишnoga poreza, plaćao na ime dopunskog poreza još toliko, dakle 100%, dok je osnovni porez do 1232 zlotija bio oslobođen od plaćanja progresije. Taj dopunski (progresivni) porez teško tereti i šumske eksploatacije.

Radi se na klasifikaciji šuma, koja se upravo vrši, a vrlo je pojednostavnjena, jer ograničava terene pokrivene šumama u tri osnovne klase. Kao kriterij podjele u klase uzeto je u obzir šumsko zemljiste obrašteno kao i neobrašteno.

Pravilnici za izvršenje zakona objašnjavaju u detalju, kako treba ispitivati kvalitet drva za razne klase i kako treba postupati kod procjene kvaliteta šumskog tla. Kako da se postupa u slučaju razlike vrijednosti, precizno je određeno imajući u vidu karakteristike šumskog tla i karakteristike sastojina. Ovaj jednostavni princip klasifikacije objašnjava se činjenicom, da prilikom opredjeljivanja poreza na šume treba uzet u obzir posve zasebne ekonomске faktore: zakon predviđa dijeljenje kraja u šumske ekonomске distrikte. Izradivanje granica tih distrikata biće slijedeća i najvažnija etapa (od svih stvarnih poslova) na reformi zemljишnog poreza u Poljskoj, dok će u posljednjoj etapi biti zakonom regulisane cijene (pristoje) i vjerojatno će se prestati s manjkavim sistemom progresivnog oporezovanja zemljišta.

Porez na dohodak u Poljskoj izgraden je slično kao u većini država Evrope. Zakon smatra kao dohodak iz šume čiste prihode realizovane sjećom drva i svim ostalim koristima iz šuma kao i odštetu dobivenu za korišćenje šumom, koja je cedirana trećem licu. Ako su sjeće izvršene u količini, koja prelazi plan racionalnog eksploracije ili prirodnog priraštaja šume, dodaje se cijelom dohotku porezovnika samo svota realizovana sjećom onoga dijela šume, koji je bio određen za sjeću prema planu ili koji odgovara naravnom priraštaju šume. Dohodak ostvaren od one sjeće, koja prelazi količinu određenu planom eksploracije šume ili odgovarajući količinu prirodnog priraštaja, poreski je subjekt podložan dopunskom porezu po ovoj šemi: potpuni čisti dohodak ostvaren od vanredne sjeće razdjeljen je na šest jednakih djelova; jedna se šestina dodaje ukupnom dohotku, a dohodak od ostalih pet šestina podložen je procentnom porezu, koji odgovara porezu na cijelokupan dohodak; ako je ukupan dohodak manji od dohotka podloženog porezu prema zakonom predviđenoj skali, tih $\frac{5}{6}$ dohotka oporezovano je stanovitim procentom poreza prema najnižem stepenu rečene skale.

Kako je taj sistem dosta komplikovan i povod čestom trvenju, žalbama i objašnjenjima, u pripremi su provedbene naredbe k zakonu o porezu na dohodak šuma, kako bi poreske vlasti uvažavajući minimum ideja o dohotku šuma mogле biti u svako vrijeme obavještene, kako da rade u neizvjesnim slučajevima. Projektovana je redakcija, po kojoj se pri određivanju dohotka od šuma uzima u obzir ovo:

a) kao dohodak: sume dobivene izvršenim sjećama u jednoj godini po planu razumne eksploracije dot. po planu, koji odgovara naravnom priraštaju, ili pak sume dobivene od ušteda na sjećama iz predašnjih godina i od sjeća u šumama bez razumne eksploracije kao i sva korišćenja šumama i nagrade za pravo korišćenja ustupljeno trećim licima,

na posljeku vrijednost zaliha posjećenog drva na kraju gospodarske godine;

b) kao troškovi: plaća radnicima i podavanje na osnovu ugovora ili zakona, troškovi šumske administracije (plan šumske eksploatacije, tehnički savjeti, ugovori, premještenja, ured i t. d.), troškovi šumskog uzgoja, zaštita šume, sječa šume, tesanje, privlačenje drveta, amortizacija, troškovi uzdržavanja građevina i naprava u dobrom stanju kao i obnova prvobitnog stanja zgrada i uređenje u šumama (šumske stražarnice, mostovi, željeznice i t. d.), mašine i sve orude izdato pod najam, na posljeku vrijednost zaliha posjećenog drva na kraju gospodarske godine.

Kao izvanredna sječa drva smatra se ona, koja prelazi određenu količinu fiksiranu planom gospodarstva ili koja prelazi količinu, koja odgovara prirodnom priraštaju, kao na pr. sječe učinjene dozvolom vlasti kompetentnih u cilju da se postojeća kultura promijeni u drugu (preriju, obradivu zemlju i t. d.), zatim sječe koje ne zavise o volji posjednika šume (izmjene zemljišta, geološka istraživanja i t. d.), sječe realizovane povodom elementarnih nepogoda (požari, snjegolomi, vjetrovi, kukci i t. d.), sječe starih stabala i određenih sjemenjaka, ako su ostvarene u količini i periodi, koja nije predvidena planom eksploatacije, ali sa dozvolom nadležne vlasti, napokon sve sječe godišnjih etata, koji dospijevaju na realizovanje u narednoj godini, a sa dozvolom vlasti. Na protiv sječe uštedene iz prijašnjih godina i izvršene u poznjim godinama, sječe stabala starih i određenih za naplodivanje, a u skladu sa planom eksploatacije šuma, kao i sječe izvršene zbog potrebe pošumljavanja treba računati u redovite sječe.

Prodaja sjećina u cilju krčenja stabala sa zemljišta obraslog šumom (prodaja, zamjena zemljišta, razrješenje servituta i t. d.) jest pretvorba imetka u naravi i prema tomu prihodi, koji odmah rezultiraju, ne mogu se računati kao dohotci s obzirom na porez.

Na kraju spomenutog svoga referata dolazi B o b i n s k i do ovih zaključaka: 1) Osobene karakteristike eksploatacije šuma iziskuju takovu primjenu poreskog sistema, da porezi ne postanu pretjerani teret, koji bi konačno upropastio same šume. Faktor prirodnih sila, koji odlučuje u eksploatacijama šuma, ne dozvoljava da se brzo uspostavi ravnoteža poremećena manjkavim sistemom poreza.

2) Porezom na nekretnine pričinjeno je dosta štete šumama mehaničkom primjenom onih normi, koje su usvojene za oranice (poljoprivredno tlo). Klasičan primjer zbrke agrarnih ideja sa idejama, koje se odnose na eksploataciju šuma, vidi se u progresivnom dodatku k porezu na nekretnine, dodatku koji nije motivisan ni teorijskim principima ni političkim obrazloženjima.

3) Ako porez na dohodak ne treba da izazove u praksi ogroman broj suprotnih tumačenja, treba da sadrži sasvim tačne definicije »dohotka od šume«, »vanredne sječe«, »pretvaranja u vrste imovine, koju predstavljaju šume«.

Bez ovih jasnih i potpunih definicija teško je tražiti da poreske vlasti budu u stanju da utvrde sasvim pravično i objektivno porez na prihod od eksploatacija šuma. Tako B o b i n s k i.

Kako se vidi iz ovih nekoliko primjera, postoje razni poreski sistemi, a postoji i porez na prihod od zemljišta kao manje važan ili kao dopunski porez. I kod nas je D. L e t i c a zastupao gledište, da se zemljišni porez prepusti oblastima kao autonomni porez.

Iz triju važećih tabela za plaćanje zemljišnoga poreza u Bugarskoj vidi se, da se u ravnici plaća 7 do 16 puta manje za šume nego za oranice, a na planinama 3 do 6 puta manje za šume nego za oranice. Kod nas je obrnuto, kako ćemo kasnije vidjeti. Nadam se, da će uskoro moći da prikažem i poresko zakonodavstvo u Francuskoj, Čehoslovačkoj, Austriji, Madžarskoj i Rumunjskoj.

II. NAŠE SADANJE PORESKO ZAKONODAVSTVO.

Zakon o neposrednim porezima donešen je 8-XI-1928. Kratki sadržaj njegov prikazao je Ing. M. P l a v s i č.¹⁷ S tim je zadatkom izvršena unifikacija ranijih pet sistema o neposrednim porezima, a za zemljište, dakle i za šume i šumska zemljišta, recipiran sistem oporezovanja prihoda zemljišta ili t. zv. zemljarina, s naročitom karakteristikom, na koju će se zasebno osvrnuti, da je za veće šumske posjede taj porez progresivan, jer se osim osnovnoga plaća i dopunski porez.

Iste godine 9. maja donesena je uredba o utvrđivanju prihoda od zemljišta kao i o izvršenju popisa zemljišta u krajevima, gdje još nisu izrađeni katastarski podaci, što mora biti gotovo do 1-I-1939 g., a kao posljednji donesen je 19. decembra 1928. god. zakon o katastru zemljišta, po kojem izrađeni katastar zemljišta na osnovu premjera, klasiranja i procjene zemljišta služi kao podloga za pravedno oporezovanje zemljišta, a istovremeno za izradu baštinskih knjiga.

Glavna je karakteristika ovog sistema poreza s obzirom na šumsko gospodarstvo u tome što se po tom sistemu plaća porez linearno, bez obzira na to, da li je, koliko i kako u stanovitoj šumi formiran kapital drvne mase, bez obzira na način gospodarenja odnosno uzgojni oblik ili, gdje je gospodarenje sa šumom neuređeno, bez obzira na konkretno stanje drvne zalihe i obim korišćenja šumom. Jednako plaća porez vlasnik posve mlade hrastove šume kao i vlasnik skupih starih hrastovih šuma, jednako vlasnik koji gospodari strogo potrajno gođišnje kao i onaj, koji prekidno gospodari, dakle bez obzira na to, crpi li vlasnik korist iz svoje šume ili ne, troši li osnovni šumski kapital ili ga štedi. Poreskog zakonodavca to se ništa ne tiče. Starih šuma nestaje i u budućnosti će se osjetiti nepravičnost ovakovog sistema poreza na šume.

Često se dešava, naročito kod zakona materijalne prirode, da se istom u primjeni stanovite norme kroz izvjesno vrijeme može valjano prosuditi, odgovara li ta norma prirodi privredne stvari, njezinom poreskom kapacitetu i da li je opterećenje šuma i apsolutno i u odnosu prema drugim vrstama kulture pravično razdijeljeno.

Prije nego prijedem na konkretno razlaganje, smatram potrebnim reći, da sadanji naš zakon o neposrednim porezima odgovara stepenu iskorisćavanja našeg poljoprivrednog i šumskoga zemljišta, pa ne treba da se traži prelazak na savremeniji i pravičniji sistem oporezovanja, a

¹⁷ Vidi Šum. list 6.

taj je porez na dohodak. I ako bi bilo poželjno, smatram da to nije za sad potrebno, a ni izvedivo iz ovih razloga:

Naše šumsko gospodarstvo u najvećem je dijelu dosta primitivno i ekstenzivno. Izuzeti se može od ovoga Slovenija i veći dio Hrvatske. Takvo je stanje posljedica historijsko-političkoga razvoja.¹⁸

Kako stepen šumske privrede odgovara općem kulturnom, ekonomskom i moralnom nivou naroda u pojedinim krajevima države, šumsko će gospodarstvo još dugo ostati na raznim stepenicama razvoja.

Jedino sigurna baza za racionalno gospodarenje šumama, pa prema tome i za pravilan razrez poreza, jest gospodarska osnova, jer po njoj dolazi vlasnik šume do saznanja o načinu i obimu izgradnje kapitala u drvnoj zalihi, koji kapital ima da daje periodično ili godišnje maksimalnu šumsku rentu, izraz materijalnoga stanja odnosno finansijskog posibiliteta šume kao osnove za pravilno opterećenje poreza šumom. Prema tomu najmanje nepouzdana baza za poreske vlasti, a najmanje nepravična za šumovlasnika jest uredena šuma, dakle šuma, kojom se gospodari na osnovu valjano izrađenog privrednog plana i o kojoj se, pored valjane procjene, vodi stroga evidencija i kontrola korišćenja.

Jedino vrijednost rente šumskog kapitala, izražena u drvnoj masi, imala bi biti osnovnim predmetom poreza na šume. Uobičajeno (i u stranoj literaturi) kombinovanje zemljišne i šumske rente trebalo bi podvrći detaljnijem studiju, jer po mojoj mišljenju šumsko-zemljišna renta imala bi da se zove samo šumska renta. Najvažniji produkt šumskog zemljišta jest zrela za sjeću sastojina.

Premda i valjano izrađeni privredni plan ne može biti garancija za konstantno održavanje konkretnoga šumskoga kapitala, jer je taj šumski kapital podvržen promjeni (izmjena ophodnje i vrsti uzgoja, postojanje stabala prestarih i bez prirasta, loše vodenje proreda), ipak je odobreni privredni plan za sve vlasti, dakle i za finansijske, punovažan dokumenat.

Uvažimo li, da je valjano izrađenih gospodarskih osnova vrlo malo i da za sve šume neće moći biti tako skoro izrađene gospodarske osnove, jasno je, da smo danas još daleko od osnovne pretpostavke za vodenje racionalnog šumskog gospodarstva. Imamo li još k tome u vidu naglo krčenje i satiranje šuma u znatnom dijelu države, dolazimo do zaključka, da je naše šumarstvo u najvećem dijelu još prosti i ekstenzivno, a vodenje konkretne šumske politike, koja bi beskompromisno težila k rečenom cilju, ne zavisi samo o nosiocima te politike.

Prema tome izvjesno je to, da našim sadanjim jednostavnim šumsko-gospodarskim odnosima odgovara sadanji jednostavni poreski sistem, a taj je u zemljišnom porezu, po kojem se za čitavi privredni diskrikt izvrši paušalna procjena prihodne sposobnosti šuma i izradi ljestvica katastralnoga čistoga prihoda bez obzira na razne karakteristike šumskog zemljišta i šumske kulture. Izlazi, da se ne može smatrati potrebnim, da se sadanji t. zv. zemljišni porez napusti zbog svoje zastarjelosti odnosno krutosti i prema tome nejednakosti, koja rada nesrazmernim razrezom poreza, i da se zamijeni savremenim porezom na dohodak.

¹⁸ Vidi prikaz pisca: Komunalne šume u Jugoslaviji, Šum. list 1937. br. 2.

Stoga ću ovdje jednostavno prijeći preko toga pitanja i pozabaviti se samo sa pitanjem izvjesnih, lako izvedivih ispravaka dot. dopuna današnjeg našeg zakona o neposrednim porezima kao i ostalih zakonskih propisa, u koliko — izravno ili neizravno — stoje u vezi sa opozivanjem šuma. Moja razmatranja bit će dakle ograničena samo na ove točke:

1. Naš sistem zemljišnog poreza ima nedostatak, da:

- a) smatra sve šume isključivo privrednim objektom, dok veći dio naših šuma vrši i izvjesne vanekonomске funkcije, koje im u stanovitim odnosima i u izvjesnom stepenu daju značaj općeg narodnoga dobra;
- b) ne razlikuje šume prema raznim postojećim pravno-posjedovnim oblicima, napose s obzirom na dopunski porez.

2. Po našem poreskom zakonodavstvu poreske olakšice dadene vlasnicima nekih poljoprivrednih kultura nisu dadene i vlasnicima šuma.

3. U pogledu našeg internog (šumarskog) rada može da se primijeti:

- a) da nije tražena revizija katastra, a zato ima osnova u Zakonu o katastru;
- b) da mnoge šume, koje imaju karakter zaštitni, nisu oblasno proglašene zaštitnim šumama, da potom budu oslobođene od poreza;
- c) da ima i šumskih kompleksa, koji se zbog nepristupačnosti ne mogu upotrebljavati, a ipak su podložni plaćanju poreza.

Ad 1, a) Kapitalistički način produkcije može se samo djelomično primjenjivati u šumskoj privredi, jer ta privreda ima svoju naročitu i tehničku i ekonomsku strukturu, ali ima i svoju opću nacionalnu i vanekonomsku karakteristiku (utjecaj na klimu i higijenu, mehaničko-zaštitna funkcija, kao i ostali javni interesi, zbog kojih je vlasnik šume ograničen u korišćenju sa svojom šumom). Osim toga se u šumskom gospodarstvu radi s velikim kapitalom, a malom čistom dobiti. Koristi šume ne vide se samo iz novčanog efekta niti isključivo fiskalni interesi utječu na konačni cilj i zadatak šume. Iz osnova je stoga pogrešno smatrati šumu isključivo objektom za finansijsko gospodarstvo, koje počiva na kapitalu i kamatima toga kapitala, već u postupku sa šumama treba uvažavati i zajedno povezati sve te interese.

Zakon o šumama ograničava u slobodnom korišćenju vlasnika šuma, koje služe i interesima ili cjeline ili trećih lica ili jednoga i drugoga kao i posebnim interesima samoga vlasnika, i ako u ograničenoj mjeri (zabранa krčenja i pustošenja šuma, zaštitne šume, plansko gospodarenje i t. d.).

Prema tomu ispravno shvaćena poreska politika ne može svaku šumu smatrati isključivo ekonomsko-špekulativnim, dakle i poreskim objektom. U tom je pogledu poželjna izvjesna diferencijacija prema tome, u kojem stepenu objekat služi neekonomskim, dakle općim ili javnim interesima.

Ali poresko zakonodavstvo ne uvažava to gledište, jer po čl. 61 Uredbe o utvrđivanju prihoda od zemljišta i izvršenju popisa zemljišta od 9-V-1928 god. »u šumska zemljišta spadaju ona zemljišta koja su pod šumama za dobijanje drva«. Prema tomu nosioci šumarske politike dot. šumarske vlasti ne mogu danas da porade na izmjeni toga načelnoga

poreskoga gledišta, već to gledište ističemo za to, da ga zakonodavac uzme u razmatranje.

Isto se tako ne može tražiti izmjena našega poreskog zakonodavstva u pravcu, da se razlikuje kultura šuma prema tom, goji li se šuma na zemljištu sposobnom ili pak na zemljištu nesposobnom za kulturu šuma (n. pr. u ranijoj Kraljevini Srbiji nije plaćan porez na šume na apsolutnom šumskom zemljištu).

Sadanje naše poresko zakonodavstvo ne čini takav izuzetak, već jedino u čl. 11, tač. 5 zakona o neposrednim porezima dolazi do izražaja apsolutno šumsko tlo na ovaj način:

»...ako su šume zasadene na takvom tlu, koje nije podesno ni za kakvu drugu kulturu, može se oslobođenje od poreza produžiti do 40 godina ...« Kod paše kao sporednog šumskog užitka dijele poreske vlasti šume na šume u ravnici i šume u bregovima.

Naš z. š. ni u svojim šumsko-policajskim ni u šumsko-privrednim ni u kaznenim odredbama ne diferencira postupak sa šumama prema tomu, na kakvoj se vrsti šumskoga tla nalaze. Jedino se krčenje šuma na apsolutnom šumskom tlu ograničava na izuzetne slučajeve. Naš z. š. daje dakle šumi isključivo privredni karakter, a ne daje joj osobinu općega ili nacionalnoga dobra, kako to Njemci hoće barem za sve državne i javne šume. Nemožemo stoga očekivati ni od poreskog zakonodavstva, da daje šumi šire značenje nego samo šumsko zakonodavstvo, jer je za poreskog zakonodavca odlučno, da zemlja producira jedno stvarno dobro, a sporedno mu je, producira li se to dobro (drvo) na kamenu ili na dubokoj humoznoj ilovači.

Ne može se s druge strane već danas prepostaviti, da će se poreska politika jednom staviti na stanovište parificiranja relativnoga šumskoga zemljišta i bilo kakvim poreskim oblikom jače opteretiti takova zemljišta, kako bi vlasnik šume pretvarao svoje zemljište u višu i rentabilniju vrst kulture, dakle u cilju pojačanja fiskalnih prihoda. U koliko bi buduće poresko zakonodavstvo ipak jednom u to ulazilo, moralo bi to da ima značaj opći, dakle i za ostale postojeće ekonomski kulture tla. Mnogi bi pašnjaci mogli biti prvoklasne oranice, a mnoge šume pašnjaci, oranice, vinogradi. Ta pretpostavka barem za sada otpada, napose s razloga jer taj posao spada prije svega u sferu državne ekonomski politike, na koju utječe razvoj svjetske ekonomski politike, a taj razvoj nije izvjestan ni stabilan, dok za državne prihode treba stabilnija baza.

Uostalom, šumā sa relativnog šumskog tla i onako nestaje i poreska politika ne treba da taj proces ubrzava. Traženjem takve olakšice moglo bi se postići obratno. Zato ju ne mogu zagovarati.

Ipak, u vezi s tim, a s obzirom na naročiti vanekonomski karakter šuma na kršu smatram potrebnim, da se član 11, stav 5, druga rečenica zakona o neposrednim porezima dopuni dodatkom »No ako su šume zasadene na tlu, koje nije podesno ni za kakvu drugu vrst kulture, može se oslobođenje od poreza produžiti do 40 godina za kulture listača, a 60 godina za kulture četinjača, već prema teškoći i trošku pošumljavanja. Ovo se oslobođanje ne odnosi na slučajeve, kad je šuma zasadena na zemljištu, na kojem se šuma u redovnom šumskom gospodarstvu posijeće ili iskrči.«

U koliko to ne bi uspjelo, trebao bi da se barem stav 6. §-a 101. zakona o šumama izmijeni i da glasi:

»oslobađanjem od poreza za vrijeme od 40 godina za kulture lišća, a za vrijeme od 60 godina za kulture četinjača po isteku godine, u kojoj je prema svjedočanstvu bana postignut potpun obrast u podignutoj kulturi.«

Za proširenje ove olakšice postoje gospodarski, poresko-tehnički i zakonski razlozi, koji su u ostalom poznati. Šuma na kršu ima preko 800.000 ha. Četinjače se mogu kasnije iskorišćavati. Takove se šume izgrađuju vrlo sporo, a iskorišćavaju u vrlo ograničenoj mjeri. Zaštitne su svoje vrsti, a u budućnosti imati će još širi značaj: biti će pretkulturna za druge više vrsti kulture, biti će zaštita i popuna postojećih kultura, osobito voćnjaka i pašnjaka, a istovremeno služiti će siromašnom kraškom pučanstvu za ogrijev i stoku ...

Poresko-tehnički je osnov u neekonomskoj karakteristici tih šuma, jer se takove šume iz javnih interesa podižu bez obzira na rentabilitet njihov. Preskupe su to investicije! Poreske vlasti važno je uvjeriti, da su i postojeće stare ekonomske šume na kršu jedva aktivne, a one koje se podižu van sadanjih postojećih šuma, ostati će dugo pasivne.

Zakonski osnov nalazimo u propisima Zakona o šumama i zakona o neposrednim porezima. — Zakon o šumama u čl. 106 stav 6 propisuje, da u izvršenju i unapređenju radova oko pošumljavanja krševa, golijeti i živoga pijeska učestvuje država između ostalih mjera i »oslobodenjem plaćanja poreza za vrijeme od 40 godina po isteku godine, u kojoj je, prema svjedočanstvu bana, postignut potpun obrast u podignutoj kulturi.« Čl. 11 tač. 5, drugu rečenicu Zakona o neposrednim porezima već sam citirao.

Ad 1, b) Potrebno je nastojati, da se narednim novelisanjem zakona o neposrednim porezima oslobode od poreza šume i državne i komunalne, a da se svakako izvrši diferencijacija i kategorisanje kulture šuma prema posjedovnom obliku odnosno da se dopunski porez propisan čl. 27. zakona o neposrednim porezima ne plaća na šume državne, koje su opterećene šumskim servitutima, na šume samoupravnih tijela, na šume zakladne (fondovske), na šume plemenske, na šume imovnih općina, zemljinih zajednica i sličnih korporacija.

Bez obzira na mišljenje, koje se sve više širi, da sve šume treba da služe općinitosti, dakle da ih sve treba etatizirati ili socijalizirati, jer su bile opće narodne i to treba opet da postanu, još će proteći dosta vremena, dok se sadanja posjedovna struktura ne izmijeni u rečenom pravcu. Sve naše šume osim privatnih služe više ili manje općim svrham. U glavnom imamo tri tipa šuma: državnih, komunalnih i privatnih (među koje ubrajam i crkvene šume). Državne i komunalne služe jednakim svrham. Prema tomu imali bismo javne i privatne šume ...

Pogledajmo pravno-posjedovnu stranu nekojih posjedovnih oblika.

Kod državnih šuma sreduju se pravno-posjedovni odnosi, jer država hoće da se osloboди servituta na neke svoje šume i da izvrši ograničenje svojih šuma, gdje ove još nisu razgraničene. Potom će država nesmetano da gospodari svojim šumama u korist državne kase.

Dr. V. Franolić postavio je pitanje, da li je ispravno, da država i njezina privredna preduzeća plaćaju javne dažbine.¹⁹ Na to pitanje odgovorio je: »porez je prisilno podavanje pojedinaca (ili skupine pojedinaca), koje traže od pojedinaca javno-pravna vlast za zadovoljenje kolektivnih potreba. Dvije su dakle značajke svakoga poreza: 1) prisila, koju vrši državna vlast namećući poreze, 2) imovina pojedinaca (različita od državne imovine), iz koje se ubire i plaća porez. Ako uvažimo ova dva bitna činioca svakoga poreza, onda ne možemo shvatiti, kako su sastavljači našega zakona o neposrednim porezima od g. 1928 mogli doći na pomisao, da i sama država po tome zakonu može biti poreski obveznik (po čl. 2, zakona o neposrednim porezima: »Kada i u kojim slučajevima država plaća porez, predviđeno je odredbama ovoga zakona«). Nitko naime razuman ne može zamisliti, da bi neka osoba, makar se zvala i država, mogla sama na sebe vršiti prisilu, koja je bitni rezervit svakoga oporezovanja.

Pojam i bit samoga poreza dovodi nas do zaključka, da je pravno nemoguće zamisliti, da bi i sama država, koja izdaje poreske zakone, mogla biti istovremeno obvezana po tim zakonima na snašanje državnih poreza. Ova pravna nemogućnost izlazi iz same definicije poreza kako smo je gore istakli«.

Dalje: »Prihodi državnih privrednih poduzeća i ustanova jesu ipso facto državni prihodi, te oni dolaze kao takovi upisani u državni budžet. Bitni rezervit svakog oporezivanja je prihod, koji se ima oporezovati, pa pošto državna privredna poduzeća nemaju svoga prihoda, ona ne mogu biti ni oporezovana, ili drugim riječima: nemoguće je financijski, da državna privredna poduzeća, koja nemaju svoga vlastitoga prihoda, već koja su sama po sebi državni prihod, snašaju državne poreze i ostale dažbine, jer nema poreske osnovice i predmeta oporezovanja«.

Zakonodavac ne izjednačuje državu u svemu sa ostalim poreskim subjektima, ali je zemljišni porez na državne šume zakonom ipak određen. Država se nije, izgleda, poslužila svojim historijskim pravom odnosno strogo juridičkim i financijskim gledištem, dakle strogo formalističkim gledištem, kako ga je V. Franolić izložio, već je u svojem privrednom djelovanju postavila sebe na ravnu nogu sa ostalim šumovlasnicima, što bi se moglo pravdati jedino sa stanovišta današnjega liberalističko-kapitalističkoga ekonomskoga uredjenja.

Međutim praksa se razvija u pravcu oslobođanja države od plaćanja poreza. Država u slobodnoj utakmici nije mogla izdržati velike produkcijske troškove u svojim šumama, bilo je i gubitaka, tako da se financijskim zakonima rashoduju porezi razrezani na državne šume, dakle iz fiskalnih, a ne načelnih razloga. Da li je to samo za vrijeme privredne krize ili će se rashod vršiti permanentno, pokazat će budućnost. Plaćanje poreza na državne šume značilo bi premetanje novca iz jedne državne kase u drugu i povećanje administriranja, dakle nepotrebne izdatke.

Nesumnjivo će sadanja praksa rashodovanja poreza na državne šume postati permanentna i budućim novelisanjem sadanjega zakona o

¹⁹ Dr. V. Franolić: Da li postoji prava i finansijska mogućnost, da sama država i njezina privredna poduzeća plaćaju i snašaju državne poreze i ostale dažbine, izšlo u Mjesecniku Pravničkoga društva, Zagreb, 1937. g. br. 5.

neposrednim porezima biće kao i u drugim naprednim zemljama državne šume oslobođene od poreza.

Šume samoupravnih tijela²⁰ (banovinske, gradova, općina i sela) dio su imovine tih javno-pravnih ustanova, koja je neotudiva i nedjeljiva, jer ima trajni zadatak da posredno svojim prihodom (»salva rerum substancia«) trajno koristi tim ustanovama. Zato te šume s obzirom na trajnost svrhe stoje pod osobitim javnim šumsko-gospodarskim nadzorom (§ 56 z. š.). Prihodi tih šuma služe potrebama banovine, gradske ili seoske općine, dakle javnim potrebama svoga područja isto onako, kako prihodi drž. šuma služe potrebama cijele države. Šumska imovina plemena, bratstava, sela, krajiških imovnih općina, zemljišnih zajednica isto je tako neotudiva i nedjeljiva, pa zato i te šume stoje pod naročitim javnim nadzorom. Naročito je zanimljiva pravna i ekomska struktura imovnih općina i pravna struktura plemenskih šuma. Stvarno su one suvlasništvo pojedinih sela i općina, dot. potomaka krajiških zadruga i obitelji iz tih sela i općina. Njihova geneza imala je upravo cilj, da se šume u suvlasništvu, dakle u velikoj zajednici i na velikom zemljišnom prostoru mogu bolje i lakše obrađivati, čuvati i upravljati. Upravo zbog takve njihove pravne strukture podešena je i njihova ekomska struktura, jer se s njima gospodari tako, kako će i pojedinačnim i zajedničkim interesima bolje da odgovara. Korišćenje njihovo vrši se prema pojedinačnim, a uprava i gospodarenje prema zajedničkim interesima, koji nisu isključivo šumsko-privredni, već i opće-ekomski, kulturni i društveni. One su izrazit kolektivni objekt, koji dakle ne služi potrebama pojedinca i k tome samo časovito, jer je pravo na njih i naslijedno i lično i realno. Uz neznatne razlike u članstvu, a ograničene na jedno selo, slične su ustanove zemljišnih zajednica.

Može se dozvoliti, da je poresko-politički dopustivo, ali polazeći sa općeg ekomskog gledišta i sa gledišta javno-pravnih interesa ne možemo shvatiti, da se državna ili općinska ili i kolektivna šuma porezom jednakoto tereti kao i crkvena ili privatna šuma. Pored drugih tereta veliko poresko opterećenje vodi do diobe i propadanja tih šuma. Sadanja nepravilnost i nepravičnost može se ublažiti na taj način, da se progresivni porez na šume ne plaća, a svakako da se ne plaća na šume pod osobitim javnim nadzorom. Dopunski je porez manji od osnovnoga (za 20%).

Vjerojatno je i kod nas kao i u Poljskoj u cilju rekonstrukcije postojeće agrarne strukture dot. postepenoga likvidiranja abnormalnih posesornih odnosa (latifundiste s jedne strane i sve veće atomiziranje, a potom i proletarizovanje seljačkog posjeda i seljaka) zaveden dopunski i progresivni porez na zemljišni osnovni porez. Zakonodavac je očito imao u vidu veliki zemljišni posjed, a ne šumski, barem ne javni šumski posjed, ako je već možda imao privatni. Nije imao u vidu zasebni značaj šume, koja sve i kao privredni objekat ima svoju zasebnu ekomsku, a često i posjedovnu strukturu i zaseban karakter produkcije. Nije imao u vidu ni to, da državna opća ekomska politika ide za tim, da sačuva postojeći integritet šumske površine, te da stoga zakonskim sredstvima ograničava i sprečava smanjenje šumske površine u državi, a isto tako i neracionalan postupak sa šumama, neracionalno smanjivanje

²⁰ Vidi bilješku pod br. 17.

šumskog kapitala u drvnim masama, kao i atomiziranje šuma — sve imajući u vidu gore spomenuti osnovni princip: racionalno gospodarenje sa šumama na što većoj šumskoj površini.

Ne možemo pretpostaviti, da je zakonodavac određujući dopunski porez na šume, pa i bez obzira na posjedovni oblik, odnosno jače opterećenje većih šumske posjeda porezom (progresivnim) imao u vidu postepeno rasparčavanje šuma sa svim štetnim posljedicama. Ne dijelim mišljenje M. Plavšića,²¹ da je »dopunski porez potpuno savremen i socijalan, a da je opravdan s razloga, jer kod nas ne postoji porez na dohodak i imovinu.« Istina, taj je porez zakonom propisan i nitko se od njega ne može oslobođiti ma kakvim ekstenzivnim tumačenjem zakona o neposrednim porezima, ali po mojoj mišljenju taj porez nije za šume ni u načelu opravdan kraj već samog po sebi zastarjelog sistema o porezu na zemlju, koji je, kako je već rečeno, često nepravedan, jer se ne može jednolikom primjenjivati i jer se ne slaže sa osnovnom karakteristikom šumske ekonomije, koja se može racionalno voditi samo na većoj zemljišnoj površini.

Dopunski porez ne može se pravdati naročito za šume komunalne a od ovih pogotovo za one, koje se po specijalnim zakonima sastoje iz malih ekonomskih (u najvećem dijelu seljačkih) domaćinstava. Trajno i razumno korišćenje tim šumama u nedjeljivoj je vezi sa pojedinačnim seljačkim kućanstvom i gospodarstvom tako, da se te neotuđive i nedjeljive šume ne mogu smatrati naročitim samostalnim privrednim objektom, već se imaju smatrati samo sastavnim dijelom i gospodarskom popunom posjeda pojedinih seljačkih domaćinstava.

Naše takseno zakonodavstvo, i ako nema veze sa poreskim, stoji na istom ovom gledištu (Zakon o taksama t. b. XII glava IV, stav 3) i oslojava od dopunske (prenosne) takse nepokretna dobra, koja su nedjeljivo vlasništvo kakve opće zajednice, a koja imaju ekonomski karakter, kako sam ga naveo.

Ako dohodak imućnih poreskih subjekata, koji sa sve većim kapitalom progresivno i više zarađuju i za koje progresivni porez nalazi opravdanje, uporedimo sa dohotkom pomenute vrste poreskih subjekata, ne možemo naći opravdanoga razloga za opterećenje dopunskim porezom, jer te ustanove i nemaju dohotka u smislu poresko-tehničkom. One nisu tečevna preduzeća za sticanje u poresko-tehničkom smislu. Malo ih je, koje imaju izgrađen osnovni kapital odnosno koje ga ne troše. Zato dopunski porez u stanovitim slučajevima ne mogu smatrati socijalnim. A ne može se nikako razumjeti primjena toga poreza na one šumske objekte, koji su pasivni, možda čak i zaduženi i koji očekuju pomoć te iste države, dok se istovremeno oslobadaju od poreza na dohodak npr. akcionarska društva, ako su pasivna. Na žalost komunalne se šume ne mogu proglašiti akcionarskim društvima.

Već je vrijeme, da se bolje nastavi sa racionaliziranjem i intenziviranjem našega šumskoga gospodarstva, tako da se valjano urede sve šume, u prvom redu one pod osobitim javnim nadzorom, kako bi se utvrdilo, koliko šumovlasnika ima u kojoj šumi i kako je u njoj izgrađen drveni kapital. Ako se neće da šuma bude »pusto blago«, iz kojeg se uzima, kad, gdje, što, koliko i tko hoće bez obzira na kontinuitet prihoda, tad

²¹ Vidi bilješku pod 6.

se u svakom šumskom gospodarstvu mora težiti za tim, da se šuma racionalno uzgaja i iskorišćuje, a u šumama vezanim na potrajnost prihoda da se izgradi šumski kapital, kako bi šuma mogla trajno da producira približno jednake mase i da daje trajne prihode. Ako takav kapital ne postoji, treba ga izgradivati t. j. štediti, odreći se dijela prihoda ili prinašati novčane žrtve.

Najvažniji zadatak naše stručne javnosti jest u tome, da u prvom redu ostalu javnost, a potom i same neposredne interesente uvjeri o potrebi izgradivanja šum. gospodarstva u ovom pravcu.

Ni poreska politika zemlje ne može ostati indifferentna prema stanju šum. gospodarstva, jer i ona rado računa sa stabilnošću prihoda, a samo ona šuma, koja ima izgrađen osnovni kapital u drvnoj masi, imala bi znaciti u poresko-tehničkom smislu normalni poreski objekat, u čiju se suštinu ne bi smjelo dirati. Kako je naprijed rečeno, za najveći dio šuma u zemlji ne zna se, kakva im je struktura u pogledu drvnog kapitala, a za velik dio šuma utvrđeno je, da su pasivne t. j. da se u njima troši osnovni šum. kapital.

Katastarski čisti prihod šuma utvrđen je analogno prihodu poljoprivrednoga zemljišta, a da se nije ulazilo u osnovno poresko-političko kao i u šum. političko i šum. gospodarstvo pitanje, nije li taj prihod u drvu istovremeno i smanjivanje osnovnoga šum. kapitala?

Vjerojatno je, da će se po uređenju naših šuma napustiti sadanji sistem zemljišnog poreza (ili će se taj porez, kao u Njemačkoj i Bugarskoj, prepustiti banovinama) i da će mjesto njega biti uveden porez na dohodak dot. da će porez na dohodak naplaćivati država za opće državne potrebe. Kako se dakle može tumačiti zavedenje dopunskog progresivnog poreza na šume, kad nije sigurno, ne troši li se u najvećem dijelu šuma osnovni šumski kapital? Prema tomu držim, da dopunski porez nije opravdan za šume uopće, jer progresiji oporezovanja nema mesta u takvoj konservativnoj privredi, čiji dohoci ne rastu progresivno, već koji naprotiv danas u najvećem dijelu padaju i apsolutno i relativno.

Progresivan porez nije dakle opravdan, naročito ne za one kolективne šume, koje su u većini vlasništvo zemljoradnika, kojima su šume sastavni dio (popuna i zaštita) zemljoradničkih domaćinstva, pa prema tome nisu, a po zakonskim odredbama ni ne mogu biti tečevna preduzeća za sticanje dohotka u poreskom smislu t. j. dohotka, koji bi se uvećavao uporedno sa većom šumskom površinom, te bi prema tome mogao da bude progresivno oporezovan.

Ad 2. Držim, da bi tekstu paragrafa 19 stav 2 Fin. zakona za 1937/38 god., koji je danas na snazi i glasi: »Poresko olakšanje zemljarine predviđeno za poresku godinu 1936 u § 48 Zakona o budžetskim dvanaestinama avgust 1935 do marta 1936 ne samo za poresku 1937 nego i za 1938 poresku godinu« trebalo da se narednim finans. zakonom doda ovo: »s tim, da to poresko olakšanje zemljarine važi i za šume iz §-a 56 Zakona o šumama od 21 decembra 1929 počam od 1 januara 1937 god.« Ovo svoje mišljenje odmah ču i da opravdam.

Da bi se ublažile teške posljedice svjetske krize, snižena je stopa osnovnoga poreza na prihod od zemljišta, koja je bila određena članom 27. zakona o neposrednim porezima od 8-II-1928 god.

Ona je snižena ovim zakonskim propisima i ovako:

1. Zakonom o sniženju stope osnovnog poreza na prihod od zemljišta od 11-XII-1930 snižena je ta stopa od 12% na 10% za 1931 god.

2. Kasnjim zakonskim odredbama (§ 48 Fin. zak.) to je sniženje ostalo i za god. 1932, 1933, 1934 i 1935. Za 1935. god. bilo je sniženje određeno ovako: »ali će se u poresku osnovicu zemljarine za 1935 god. izuzetno od postojećih zakonskih odredaba uzeti katastarski čisti prihod za oranice i za vinograđe na krševitom terenu, gde su oni glavni prihod zemljoradnika, sa umanjenom vrednošću sa 20%.«

3. Zakonom o budžetskim dvanaestinama za mjesecce VIII do XII 1935 god. i I do II 1936 god. i t. d. produženo je olakšanje zemljarine za poresku godinu 1936 s tim, da se katastarski čisti prihod smanjuje za jednu trećinu.

4. Finansijskim zakonom za 1937/38 god. (§ 19) propisano je između ostalog: a) neposredni porezi na državna zemljišta i zgrade neće se razreživati u 1937 god.; b) poresko olakšanje zemljarine predviđeno za poresku godinu 1936/37 u § 48 Zakona o budžetskim dvanaestinama za mjesecce avgust 1935 — mart 1936 važi ne samo za 1937 nego i za 1938 poresku godinu; c) osnovni porez na prihod od zemljišta za 1937 god. iznosi 10% od katastarskog čistog prihoda.

Kako je pad cijena produktima polja i vinograda bio razlog za sniženje kat. čistoga prihoda na oranice i vinograđe na kršu, a kako je na bazi kat. čistoga prihoda za oranice određen količnik za sve ostale vrste kulture, trebalo je automatski sniziti kat. čisti prihod i za te ostale vrste kultura, jer je pala i vrijednost njihovih produkata. To nije učinjeno, i ako je poznato, da su početkom svjetske krize (poslije 20 X 1929 god.) počele naglo padati cijene i šumskim produktima i da ni danas u povoljnijim prilikama nisu postignute cijene iz god. 1925/26, iz kojega je vremena utvrđen katastarski čisti prihod.

Danas su momentano porasle cijene drvetu, ali su porasle i cijene ostalim produktima zemlje, naročito žitaricama. Porasli su i troškovi proizvodnje. Ipak poresko olakšanje za žitarice ostalo je i dalje na snazi, dok producenti drva nemaju olakšice.

Poznato je zaduženje mnogih vlasnika šuma porezom, rashodovanje razrezanog poreza na državne šume, otpis dužnoga poreza nekim imovnim općinama. To je zaduženje slijedilo i pored toga, što su mnoge šumske ustanove morale povećavati svoje godišnje sječe, da bi unovčenjem drva po niskim cijenama mogle podmirivati neophodne potrebe kućanstva i gospodarstva, što je u više slučajeva dovelo do toga, da je vlasnik šume morao trošiti osnovni kapital, a to se protivi principima normalnog oporezovanja. Jedan od važnih razloga neracionalnom postupku sa šumama, a gdje i satiranju šuma, leži upravo u nesrazmjerno visokom opterećenju šuma javnim dažbinama.

Šumska je privreda pretrpjela gubitke koji se ne mogu nadoknadi. Uvaži li se još i to, da se na razrezani porez na zemljište razrežuju i priezi (banovinski, opštinski, cestovni, zdravstveni i kuluk), zatim prinosi za vodne zadruge (ako ne godišnji, a ono periodički), pa u fond za pošumljavanje, za crkvene opštine i t. d., vidi se, da je opterećenje šuma javnim dažbinama neodrživo.

Neki šum. stručnjaci zastupaju mišljenje, da sve mlade sastojine (do 30 god. starosti) treba oslobođiti od plaćanja poreza, dotično, ako se to ne uvaži, da treba uzeti kao poresku osnovicu za njih maksimalno 20—30% od sadanjega katastarskog čistog prihoda. Sa ovim se traženjem ne bih mogao složiti s razloga, što se porez razrezuje na sve šume i šumsko zemljište jednoga posjednika i to na osnovu vrijednosti sveukupnog godišnjega prirasta na čitavoj šumskoj površini, dakle bez obzira na to, da li se na svakoj jedinici šumske površine uzima šumski plod (sječivo drvo) ili ne. Poreske se vlasti ne tiče, postoje li u šumi izgrađeni kapital u drvnoj zalihi ili ne, uživa li vlasnik šume prirast svoje šume godišnje ili periodički, troši li on osnovni šum. kapital ili ne. Poreske se vlasti ne tiče, posjeduje li netko posve mladu šumu ili pak šumu sječivu. Ta vlast opterećuje samo godišnji prirast, koji faktično nastaje ili bi mogao nastati na čitavoj šum. površini, a koji se u urednom šum. gospodarstvu nalazi u sječivoj sastojini ili u sječivim stablima. Inače, kad bi se oslobođale od poreza mlade sastojine, značilo bi to, da se vlast odriće oporezovanja jednoga dijela stvarnog prirasta (priroda) šume. Zato je poresko-politički nedopustivo, da se ma kolika površina oslobođi plaćanja poreza.

Po pitanju oporezovanja šuma sa trajnim ili prekidnim gospodarenjem iznosim ovdje mišljenje našega odličnoga uređivača šuma, savjetnika Ministarstva ing. S. Šurića, koje glasi:

»U pitanju oporezivanja šuma sa trajnim ili prekidnim gospodarenjem mišljenja sam, da tu ne treba činiti nikakove razlike.

Do mišljenja, da kod prekidnog gospodarenja treba oporezovati samo zemljišnu rentu, dolazi se od loše primjene formule za računanje vrijednosti zemljišta (u skraćenom obliku)

$$B = \frac{A_u}{1, Op^u - 1} - V$$

Ova je formula izazvala mnogobrojne rasprave, ali još uvijek vlada u šumarstvu. Ne tvrdim, da je ona neispravna, ali se ne smije upotrebljavati u svakom slučaju. Ona može biti ispravna, kad se polazi od golog zemljišta, koje se ima pošumiti. Međutim, taj je slučaj vrlo rijedak i u tom slučaju vlasnik takovog zemljišta opršta se od poreza kroz 20 do 40 godina. Stvarno, šuma redovno postoji od iskona, pa je zato suvišno odlučivati zemljište od drvne mase.

Može se egzaktно dokazati, da ne treba u pogledu oporezivanja činiti razlike između trajnog i prekidnog gospodarenja. Ovdje ću samo pokazati sa jednim kratkim primjerom, do kakovih nelogičnih i protivutjecnih posljedica vodi mišljenje, da se kod prekidnog gospodarenja ima oporezovati samo zemljišna renta. Neka jedna zemljišna zajednica posjeduje 500 ha šume, na kojoj se potrajno gospodari. Ona će plaćati porez prema šumskoj renti. Podijeli li se ova zajednica među 100 ovlaštenika, svaki će dobiti 5 ha. Na toj površini može samo prekidno gospodariti, pa bi plaćao porez prema zemljišnoj renti. U potonjem slučaju država bi primila znatno manji porez, možda samo $\frac{1}{5} - \frac{1}{10}$ od poreza, kojega je plaćala zemljišna zajednica.

Napominjem, da ovo umanjenje poreza ne bi bila posljedica toga, što je to mali posjed, dakle umanjenje ne bi bilo posljedica naprednog shvatanja, da slabiji posjednik plaća manji porez. Radi toga postoji dopunski porez.

Ovakovo umanjenje bilo bi skroz nepravedno radi toga, jer je dobro, koje se oporezuje, u stvari ostalo isto i neokrnjeno, šta više, ono će biti još više vrijedno, jer će otpasti troškovi čuvanja i uprave. Nadalje ne može se objektivno utvrditi, koja je maksimalna površina, kod koje bi se još mogla priznati isključiva mogućnost prekidnog gospodarenja. Naprotiv, i na najmanjoj površini moguće je potrajno gospodariti putem prebora, što se često vidi kod maloga seljačkoga šumskoga posjeda.«

Ad 3, a) i b). Pošto katastarski čisti prihod šuma nije pravilno utvrđen, držim potrebnim, da na osnovu člana 56 do 69 zakona o katastru zemljišta od 19 decembra 1928 Ministarstvo šuma i rudnika predloži Ministru finansija, da se izvrši revizija katastra u onim oblastima, gdje je to potrebno, naročito revizija klasa zemljišta i prema tome ljestvice čistoga prihoda, jer se može zvanično utvrditi, da je postojeće klasiranje pogrešno ili nesrazmjerne izvršeno.

Razlozi: Na osnovu čl. 20. zakona o neposrednom porezu od 8 II 1928 god. sastavila je komisija za utvrđivanje zemljišnog prihoda ljestvice katastarskoga čistoga prihoda u 1929 god. Uporedimo li kat. čisti prihod oranica sa čistim prihodom šuma iste oblasti, procjenbenoga sreza i boniteta, može se opaziti, da je za mnoge šume na lošijim bonitetima utvrđen previšok kat. čisti prihod, kad se uvaži (a to se mora), da se prihodna sposobnost šumskoga zemljišta prema prihodnoj sposobnosti poljoprivrednoga zemljišta istoga boniteta odnosi prosječno kao 1 : 4.

Tako je u jednom slučaju (biv. oblast Primorsko-Krajiška) kat. čisti prihod za oranice i šume u V. i VI. bonitetu isti, dok on naprotiv za šume može da bude samo niži nego za oranice istoga boniteta. U Sloveniji i Dalmaciji izgleda da je čisti prihod šuma prema prihodu oranica pravilno utvrđen.

Ako se uzme u račun dopunski porez na šume onih lica, čiji katastarski prihod iznosi više od 1000 dinara, a to je najveći dio šumske površine cijele države, jasno je, da se dešava, da je veliki šumski posjed opterećen jače nego susjedno poljoprivredno zemljište maloposjednika.

Prema zvaničnim podacima o površini, o katastarskom čistom prihodu po kulturama i o prosječnom osnovnom i dopunskom porezu za gd. 1935. iznosila je:

1) ukupna površina kultura	22,000.678 din.
2) ukupni kat. čisti prihod	4,368,478.414 »
3) ukupni osnovni porez	435,549.320 » *
4) ukupni dopunski porez	160,381.515 » **
5) ukupna zemljariна	595,930.835 »

Od toga otpada na:

* ili 19,79 din. po ha.

** ili 7,24 din. po ha.

š u m e:				
ukupna površina (ha):	% od ukupne plodne površine:	ukupni čisti kat. prihod (din):	prosječno po 1 ha (din):	
7,694.917	34.97	389.964.639	50	
O r a n i c e (n j i v e):				
7,257.925	32.99	2,786.800.710	384	
P a š n j a c i i p l a n i n e:				
4,633.858	21.60	217.070.915	46	

Iz slike 1. vidimo, kakav odnos postoji u vinkovačkom srežu između katastarskog čistog prihoda njiva (oranica) i k. č. prihoda šuma, te da naročito u nižim bonitetima nema ni izdaleka teorijski i praktički utvrđene proporcije 1 : 4 u razlici prihoda.

Iz slika 2 i 3 vidi se, kako su nesrazmjerno opterećene porezom (osnovnim i dopunskim) šume prema opterećenju (osnovnim porezom) njiva istoga, a pogotovo nižega boniteta. U nekim finansijskim oblastima dolazi se do paradoksa, da se danas plaća veći porez na šume nego na oranice istoga boniteta.

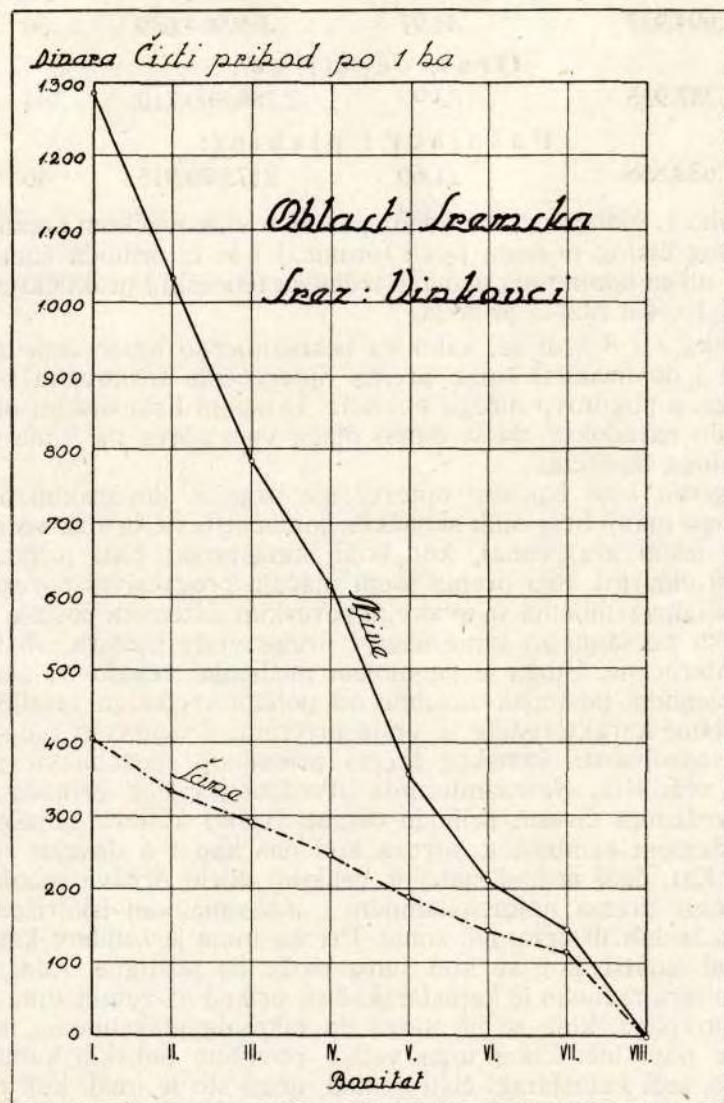
Namjerno sam ispustio opterećenje oranica dopunskim porezom, jer je mnogo manji broj onih seljačkih domaćinstava (a i ta se nalaze u bogatijim našim krajevima), kod kojih katastarski čisti prihod iznosi preko 1000 dinara i koja prema tomu plaćaju progresivni porez.

I u drugim zemljama sa ovakvim poreskim sistemom postoje poreske nejednakosti ne samo za šume nego i druge vrste kultura, ali su šume najviše opterećene. Stoga je po mojoj mišljenju trebalo za šume provesti procjenbeni postupak zasebno od poljoprivrednoga zemljišta uvažujući posebne karakteristike te vrste privrede, a u prvom redu relaciju prihodne sposobnosti šumskog prema prihodnoj sposobnosti poljoprivrednoga zemljišta. Nesrazmjernost utvrđenog čistog prihoda šumske prema utvrđenom čistom prihodu ostalih (viših) kultura objašnjava se samim sistemom zemljišnog poreza kod nas kao i u drugim zemljama (Poljska). Kat. čisti prihod šuma u velikom dijelu države računan je u svoje vrijeme prema najracionalnijem i maksimalnom iskorишćenju velikih vlastelinskih ili državnih šuma. Prema tomu je i njihov katastarski čisti prihod najviši, koji se kod šuma može da postigne. Kod poljoprivrednih kultura računan je katastarski čisti prihod na zemljištima srednjih i manjih površina, koje se ne mogu do takovog maksimuma iskoristiti kao velike površine. Zbog toga velike površine poljskih kultura daju srazmjerno veći katastarski čisti prihod, nego što je onaj, koji može da se postigne od malih poljoprivrednih površina, te je za to kod većih poljoprivrednih kultura opravdan i dopunski porez.

Naš zakon o zemljišnom porezu uzeo je za bazu novi utvrđeni kat. čisti prihod za oranice i na bazi toga prihoda određen je količnik, koji je primjenjivan na sve ostale kulture. U godini 1922 bio je katastarski čisti prihod abnormalno nizak.

S obzirom na zakonsku tehniku zavedenu i uobičajenu finansijskim zakonima mogu se nekoja od napred iznešenih gledišta pokušati regulisati i finansijskim zakonom i to:

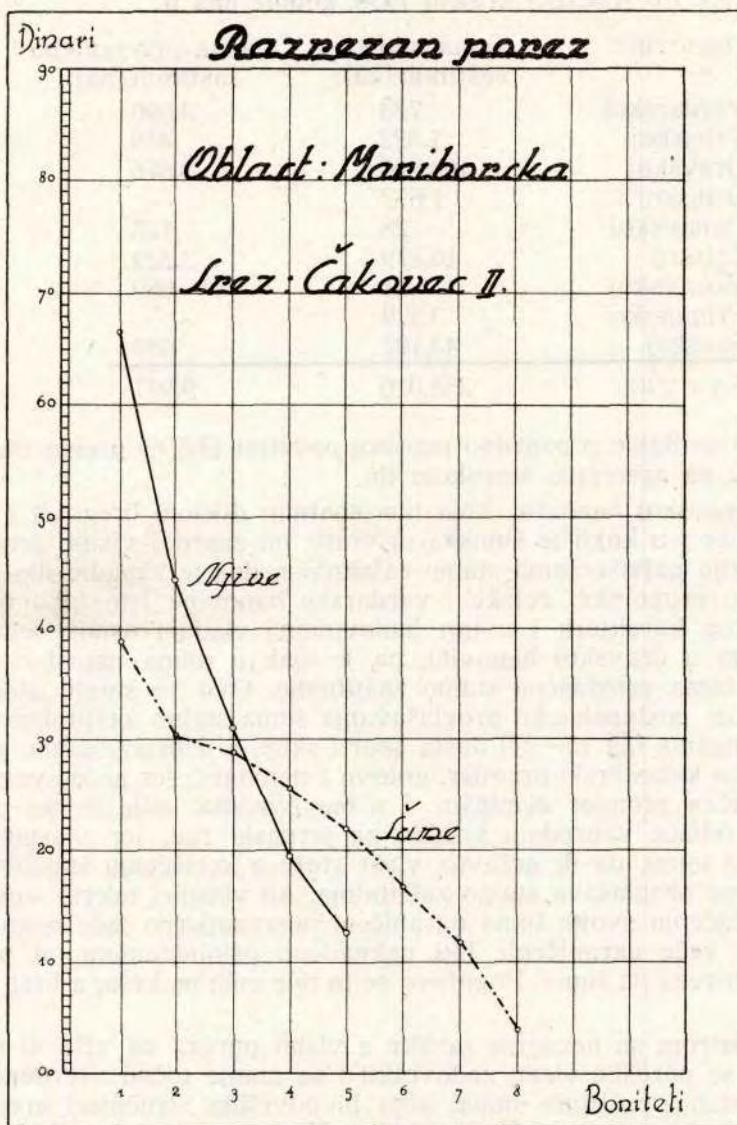
- a) da se zatraži daljnja olakšica za šume na kršu i jugu države;
 b) da se traži rashodovanje dopunskog poreza razrezanog za godinu 1937 za šume navedene u § 56 z. š.;

Sl. 1.

- c) da se za šume traži ista ona olakšica, koja se daje i poljoprivredni za oranice;
 d) da se olakša postupak oko proglašavanja šuma zaštitnima;
 e) da se ne razrezuje porez na šume koje su nepristupačne za iskorišćavanje.

U koliko nadležna vlast ne bude voljna da finansijskim zakonom reguliše materiju načelne prirode (a to je materija navedena pod d i e), neka se odmah zatraže olakšice pod a, b, c, naprotiv materija načelne prirode neka se odmah predloži nadležnoj vlasti, da ju ona uvaži pri-

Sl. 2.

likom narednog novelisanja zakona o neposrednim porezima i zakona o katastru. U redovnoj administraciji treba tražiti reviziju katastra i nastojati, da se ubrza proglašanje zaštitnima svih onih šuma, koje imaju takav karakter. U tu svrhu treba osigurati potrebne kredite.

U koliko se ovaj alternativan predlog ne usvoji, morat ćeemo se zadovoljiti i s tim, da se u našoj internoj administraciji olakša plaćanje poreza vlasnicima onih šuma, koje imaju karakter zaštitni, jer su takve šume, kad ih vlast proglaši zaštitnima, oslobođenje od poreza (§§ 24, 26, 101—6 z. š.). Po statistici krajem 1935. godine ima u

banovini:	šuma stalno zaštitnih (ha):	šuma privremeno zaštitnih (ha):
Vardarskoj	723	3.090
Vrbaskoj	1.322	459
Dravskoj	190.900	2.676
Drinskoj	1.612	—
Dunavskoj	28	125
Zetskoj	16.879	2.229
Moravskoj	31	680
Primorskoj	3.329	—
Savskoj	43.192	659
S v e g a:	258.016	9.917

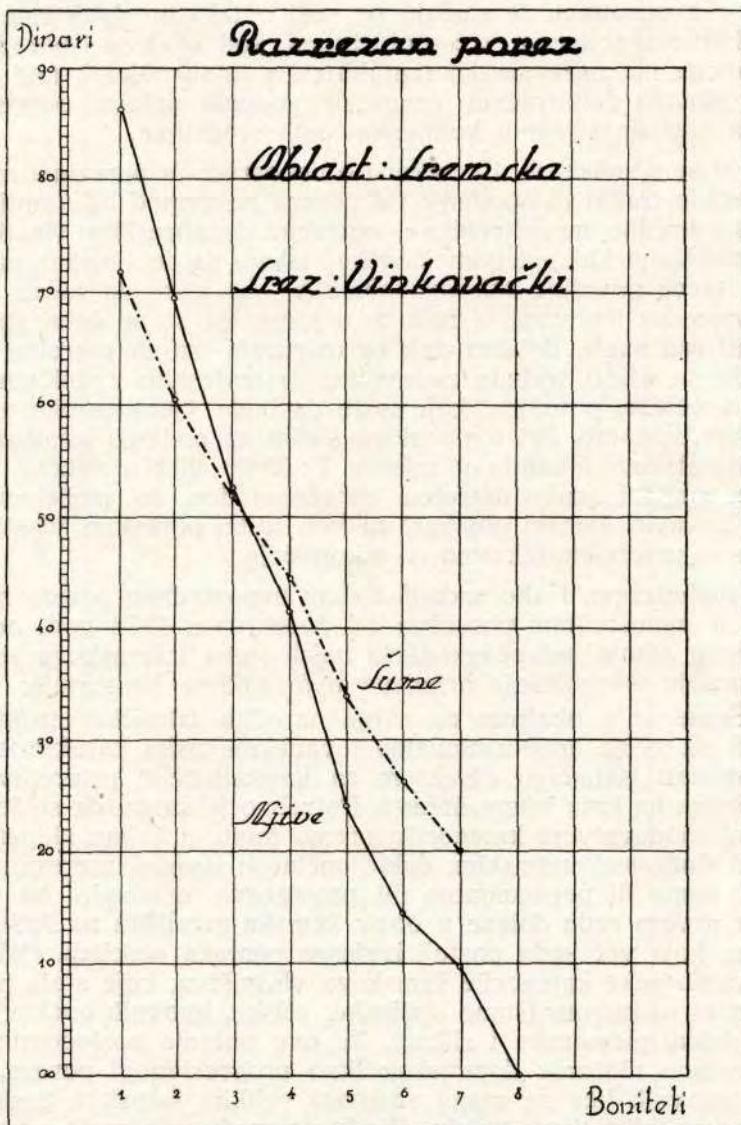
Radi se dakle o napadno malenoj površini (3,5%) prema iznosu od 78% šuma na apsolutno šumskom tlu.

U Dravskoj banovini, koja ima znatnim dijelom bregovit i planinski karakter i u kojoj je šumska privreda na znatnoj visini, proglašeno je razmjerno najviše šuma stalno zaštitnima, dok je zapadni dio savske, znatan dio primorske, zetske i vardarske banovine isto tako bregovit i planinskog karaktera i u tim banovinama vladaju osnosi jednaki ili slični onim u dravskoj banovini, pa je ipak u njima napadno malena površina šuma proglašena stalno zaštitnima. Ovo se stanje objašnjava s tim, što je postupak oko proglašavanja šuma stalno zaštitnima po zakonu o šumama (§§ 15—27) dosta spor i skup, a u banovinama, gdje još nije izvršen katastarski premjer, gotovo i nemoguć, jer prije svega treba izvršiti tačan premjer zemljišta. I u banovinama, gdje je taj premjer izvršen, trebaće vanrednih kredita za terenski rad, jer vlasnicu šuma nisu skloni tomu, da ih državna vlast steže u korišćenju šumama time, što im šume proglašava stalno zaštitnima. Ali vlasnici takvih šuma neće biti u korišćenju svojih šuma ograničeni nesrazmjerno jače nego danas, jer će im veće ograničenje biti naknadeno oslobođenjem od plaćanja poreza i priresa na šume. Pogotovo se to tiče onih na kršu, a krša imamo i suviše.

S obzirom na nezнатне razlike u visini poreza na više ili na niže moglo bi se poreske vlasti zadovoljiti i sa manje točno utvrđenom površinom stalno zaštitnih šuma, koju bi površinu stručnjaci utvrdili po mjerodavnim mapama većega mjerila. Ministar šuma i rudnika donio bi po tomu izmjenu postojećega pravilnika o zaštitnim šumama.

Ad. 3, c). Po čl. 10. Zakona o neposrednim porezima oslobođaju se od poreza na prihod od zemljišta između ostalih i »sva državna zemljišta, koja se privredno tekovno ne iskorišćuju (tač. 1) i neplodna i poljoprivredno neupotrebljiva zemljišta«. Po komentaru k tomu zakonu (izdanom od načelnika odjeljenja poreza Ministarstva finansija) »pod poljoprivredno neupotrebljivim valja smatrati i takva zemljišta, koja

su možda i plodna, ali zbog teške pristupačnosti ostaju stalno poljoprivredno neupotrebiva«. Pod izrazom »poljoprivredna zemljišta« smatraju se u smislu zakona o n. porezima i šumska zemljišta. I takovih zemljišta ima plodnih t. j. šumom obraslih, koja su ali nepristupačna, dakle

Sl. 3.

danas pasivna. Takvih pasivnih objekata ima dvije vrsti, relativno i apsolutno pasivnih.

U prvu vrst spadaju šumski kompleksi, koji se ne mogu privredno tekovno iskorišćavati, jer je šumska taksa negativna. Da bi ta taksa

postala pozitivna, odnosno da bi se eksploatacija rentirala, potrebne su stanovite investicije (izgradnja šumskih puteva, šumskih cesta, željeznica, žicara, riža i t. d.), kako bi šumski objekat mogao donositi izvjetan šumski prihod, koji bi mogao biti podložan plaćanju poreza.

Ali u konkretnom se slučaju ne radi o takvim objektima, koji se mogu učiniti rentabilnima, već o objektima, kod kojih se i pored redovnih investicija ne može postići rentabilitet, a to su objekti, koji su udaljeni od glavnih željezničkih pruga ili vodenih puteva odnosno koji čekaju na izgradnju javnih komunikacionih sredstava.

Da bi se u smislu čl. 10. zakona o neposrednim porezima moglo za takve objekte tražiti oslobođenje od poreza na prihod od zemljišta, jer su »poljoprivredno neupotrebitiva«, potrebno je poreskim vlastima dokazati približnom kalkulacijom šumske takse, da je objekat pasivan i naznačiti tačnu površinu takvoga objekta. Ali kako za tačan premjer treba i vremena i novaca, a radi se o tome, da se ne čeka godinama, dok se taj rad svrši dotično dok se osiguraju za to potrebiti krediti, poreske bi se vlasti trebale zadovoljiti sa izvjesnim zvaničnim dokumentom o veličini površine, koji može da bude vjerodostojan i za poreske vlasti dostatan. Pri tome mogu služiti za podlogu izrađene karte vojno-geografskog instituta u mjerilu 1 : 50000 ili i u većem mjerilu. Takva je mapa i onako potrebna stručnom licu, da može ustanoviti odnosno izdvajati šumski objekat, za koji treba poreskim vlastima dokazati da se privredno-tekovno ne iskorišćuje.

Da rezimiramo. I ako sadanji sistem neposrednog poreza propisan zakonom o neposrednim porezima od 8 februara 1928. god. odgovara ekonomskom stanju najvećega dijela naših šuma i šumskoga zemljišta, ipak se poslije višegodišnje primjene toga zakona konstataje:

1) Šume se s obzirom na svoju naročitu tehničku strukturu, te s obzirom na svoju opće-nacionalnu i vanekonomsku karakteristiku ne mogu smatrati isključivo objektom za kapitalističko privredivanje, a naročito šume na kršu i jugu države. Potrebno je stoga, da se šume poreskim zakonodavstvom kategoriju prema tomu, u kojem stepenu šumski objekt služi neekonomskim, dakle općim ili javnim interesima, te da se takve šume ili permanentno ili provizorno oslobole od poreza. Ovamo u prvom redu dolaze u obzir šumska zemljišta na kršu i jugu države, za koja već sada postoji izvjesna poreska olakšica. Osim toga dolaze ovamo neke kategorije šumskoga vlasništva, koje stoje pod osobitim javnim nadzorom (šume općinske, selske, imovnih općina, zemljišnih zajednica, plemenske i slične). Za ove potonje posjedovne oblike nije opravданo plaćanje dopunskog (kao progresivnog) poreza, jer se šume tih pravnih lica ne mogu smatrati velikim šumskim posjedom u privredno-kapitalističkom smislu, čije bi privredivanje raslo s veličinom produktivne površine, već ti posjedi imaju kolektivan značaj i njihovo je šumsko gospodarstvo udešeno prema kućnim i gospodarskim potrebama pojedinih domova ili sela.

2) Uporedo s tim treba za šume odmah tražiti barem takve olakšice, kakve su dane za oranice, bez obzira na časovit porast cijena šumskim produktima, jer su za utvrđenje katastarskog čistog prihoda šumâ uzete oranice kao baza.

3) Kako je postojeće klasiranje šumskoga zemljišta izvršeno ne-srazmijerno klasiranju zemljišta viših kultura i kako kat. čisti prihod šuma nije utvrđen na osnovu poznate relacije između prihodne sposobnosti šumskoga zemljišta i prihodne sposobnosti poljoprivrednoga zemljišta, treba da se zatraži revizija katastra u onim finansijskim oblastima, gdje je to potrebno.

4) S obzirom na to da je i pored znatne površine šuma, koje imaju stalno zaštitan karakter, tek neznatan dio takvih šuma proglašen stalno zaštitnim, nadležne finansijske i šumske vlasti treba da omoguće općim upravnim vlastima, kako bi se ubrzao postupak oko proglašenja stalno zaštitnim svih onih šuma, koje imaju takav karakter, čime će bolje biti zaštićeni javni interesi, a vlasnici takvih šuma bit će oslobođeni od plaćanja poreza.

5) Treba da se traži oslobođenje ili olakšica u plaćanju poreza za cna zemljišta, koja se privredno-tekovno ne mogu iskoriščavati, jer su zbog pomanjkanja javnih komunikacija nepristupačna.

6) Treba da se traži produženje privremenog oslobođenja od plaćanja poreza za kulture listača podignutih vještačkim putem i to od 40 na 60 godina.

7) Pošto su prestali razlozi, zbog kojih nije bilo moguće prisiljavati vlasnike šuma na izradu privrednih planova u roku propisanom po zakonu o šumama, treba odrediti novi zakonski rok, kako bi se moglo s vremenom poraditi na savremenijem, pravilnjem i pravičnjem oprozovanju šuma prema konkretnom poreskom posibilitetu te vrsti kulture zemljišta.

Résumé.

L'auteur expose ses vues, en général et en particularités, sur le problème de l'imposition des diverses taxes sur nos forêts n'appartenant pas à l'Etat même. Sur la base de ses conclusions, il propose quelques moyens du caractère législatif ou bien administratif ayant à remédier à ce mal oppressif qui accable par trop toutes nos forêts non-domainiales.

Dr. MILAN MARINOVIC (BEOGRAD):

ŠUMSKO-PRIVREDNA GEOGRAFIJA I NJEZIN ZNAČAJ ZA ŠUMSKU NAUKU I PRAKSU*

(GÉOGRAPHIE ÉCONOMIQUE-FORESTIÈRE ET SA SIGNIFICATION POUR LA SCIENCE ET LA PRATIQUE FORESTIÈRES)

Šumarske nauke nisu uvek održavale korak s napretkom prirodnih i ekonomskih znanosti. Pojedine šumarske discipline razvijale su se često samostalno i nezavisno od svojih osnovnih nauka, pa prema tome nisu odmah primenjivale rezultate naučnih istraživanja postignute kod ovih znanosti.

Tako je Rubner¹ konstatovao, da nauka o podizanju šuma, koja se zapravo smatra primjenom biljnom geografijom, nije crpli koristi od napretka ove znanosti i dobila je novi polet istom od onog časa, kad je počela shvaćati šumu kao geografski uslovljenu pojavu.

Dok za šumu, na kojoj se jasno ocrtava uticaj geografske sredine, ima veliku važnost napredak biljne geografije, koja proučava raširenje i uzroke raširenju biljnog sveta uopšte, isto tako za šumsku privrodu kao ekonomsko delovanje mora biti od interesa napredak druge geografske nauke, koja proučava osnovice privrednog života tražeći uzročnu vezu između prirodnih faktora s jedne i predstavnika privredne delatnosti čoveka s druge strane. To je privredna geografija.

Kao što se biljna geografija osim sa ostalim biljnim svetom bavi i sa šumskim drvećem, isto se tako i privredna geografija osim sa proučavanjem ostalih ekonomskih vrednosti bavi i sa šumom kao producentom za čovečji život važnih ekonomskih vrednosti, t. j. drveta i drugih šum. produkata. Predviđajući privrednu strukturu pojedinih zemalja ona želi da dade što jasniju sliku i o količini šuma dotične zemlje, o njihovim proizvodnim mogućnostima, t. j. o nedostatku ili suficitu u potrošnji drveta, o smerovima transporta, o trgovini šum. produktima itd. I kao što se već formira zasebni deo biljne geografije, koji svoja istraživanja ograničuje na šumu, isto se tako i u privrednoj geografiji oseća potreba da se pojedine grane narodne privrede, pa među njima i šumska privreda proučavaju kao zasebne celine.

Ono, što poznata dela o privrednoj geografiji daju o šumi, vrlo je šematički prikazano, a bez sumnje je ne samo za uže predstavnike šumske privrede (posednike, industrijalce, trgovce, potrošače i šumare), već i za sve one, koji se teoretski ili praktički bave pitanjima opšte privrede, od neocenjive važnosti geografsko proučavanje odnosno poznavanje pojava u šumskoj privredi. I to ne samo za jedan manji, tačno ograni-

* Referat sa II. Međunarodnog šumarskog kongresa u Budimpešti.

¹ K. Rubner, Der Wald als geographische Erscheinung, Tharandter Forstl. J. 1928.

čeni prostor, na kojem se imaju predočiti i protumačiti šumsko-privredni odnosi i pojave kao karakteristične posledice toga prostora, njegovih osebina i stanovništva, već i za veće prostore, cele kontinente, za savkoliki svet.

No samo statističko prikazivanje šumsko-privrednih pojava, ma kako ono bilo važno, ne daje kauzalno obrazloženje za odnose između dinamike proizvodnje i potrošnje drveta, a to je baš za današnjeg privrednika od prvakasnog značaja. To ga interesuje kako u pogledu šumsko-privrednih pojava i odnosa u vlastitoj zemlji, gde želi da bude na čistu sa proizvodnim kapacitetom šuma i mogućnostima podmirivanja vlastitih potreba, tako i u pogledu spomenutih pojava i odnosa u onim zemljama, iz kojih želi podmiriti ostatak vlastitih potreba ili u kojima želi plasirati viškove svoje produkcije. Potreba ovakvog poznavanja oseća se već iz praktičnih razloga naročito danas, kada su zemlje ne samo zaokružene carinskim barijerama i nadahmute autarhističkim nastojanjima, već kad su i razne mere trgovinsko-političke, fiskalne ili devizno-finansijske prirode, šta više i opšte političke prirode, toliko komplikovale trgovinsku razmenu dobara, da samo detaljno proučavanje šumsko-privrednih odn. drvno-trgovinskih prilika na osnovu analize privredno-geografskih elemenata može dati pouzdanu osnovicu za preduzimanje efikasnih mera u cilju popravka stanja kako u pojedinostima tako i općenito. Pored ove praktične strane treba naglasiti, da geografska istraživanja u smeru kauzalno-dinamičkom interesuju u istoj meri i nauku, tako se naučna istraživanja u oblasti moderne Šumsko-privredne politike ne mogu ni zamisliti bez solidne osnovice, koju će dati šumsko-privredna geografija.

Prema tome mogli bismo konkretizovati zadatak šumsko-privredne geografije ovako:

1) da prikaže uzročnu vezu između prirodnih i ekonomskih uslova i raznih pojava u šumskoj privredi; 2) da predoči prostorno raširenje šumsko-privrednih objekata, subjekata i pojava, tj. šuma, njihovih producionih sposobnosti, eksplotacionih uslova (transportne, socialne i finansijske prirode), domaće potrošnje drveta odnosno domaćeg drvnog tržišta, zanatstva, nalazišta šumske industrije, i ostalih potrošača drveta; odnosa između domaće proizvodnje i potrošnje; mogućnosti izvoza odn. potrebe uvoza drveta i 3) da odredi tipične šumsko-privredne oblasti, u kojima se opaža pravilno i harmoničko funkcionisanje geografskih i šumsko-privrednih pojava.

Da bi se u tom smislu mogla dati koliko toliko potpuna slika o privredno-geografskoj dinamici šumske privrede, potreban je celi niz prethodnih rada. U cilju stvaranja zaključaka, koji će se odnositi na veće oblasti, potrebno je izvršiti te prethodne rade na manjim jedinicama tih oblasti. Tako dolazimo do šumsko-privrednog reoniranja.

Do sada je od svih privrednih grana u tom pogledu urađeno najviše u poljoprivredi, a u šumarstvu je početak privrednog reoniranja dobio konkretnu formu najprije u Rusiji,² dok se u novije vreme javlja

² M. I. Ivanovskij, Leso-ekonomičeskaja geografija Sojuza SSR. 1928

veći interes za ova pitanja i u drugim zemljama. Pada u oči aktivnost na tom polju naučnog rada u Čehoslovačkoj.³

Pre nego pređemo dalje, potrebno je raščistiti pojam reon-a. Što je dakle reon i kako se određuje jedan šumsko-privredni reon?

Literatura u tom pogledu još je vrlo oskudna, pa se zato moramo služiti analogijom u najbližoj nam privrednoj grani, poljoprivredi.⁴ Prema tome mogli bismo definisati jedan šumsko-privredni reon kao tipičnu oblast, koja se po svojim prirodnim i ekonomskim osobinama razlikuje od drugih i u kojoj se vidi harmonično funkcionisanje geografskih i šumsko-privrednih pojava. Od prirodnih faktora tu su na prvom mestu geografske, topografske i hidrografske osobine, klima, zemljište, reljef i biotički faktori (uticaj žive okoline na razvitak šumske vegetacije, a to su: životinje, biljni svet i čovek). Čovek kao predstavnik ekonomske delatnosti (*homo oeconomicus*) svojim delovanjem modifikuje uticaj prirodnih faktora. Usled toga dolaze u sferu naročitog proučavanja ekonomski odnosno antropogeografski faktori. To su: gustoća stanovništva, kulturno stanje i zanimanje, veličina i procentualni odnos šume prema drugim kulturama (ziratnom zemljištu i pašnjacima) i prema neplodnom zemljištu, stepen intenzivnosti poljoprivrede i stočarstva (proporcija useva i kultura, broj i vrsta stoke, štalsko ili pašnjačko timarenje, planinski pašnjaci i šumska paša, potreba lisnika, šušnja, žiro-paša), način na koji seosko stanovništvo podmiruje svoje potrebe na drvetu građevnom i ogrevnom (oblik kuća i sporednih zgrada, upotreba alata iz drveta itd.), karakter i oblik kućnih ognjišta, potrošnja otpadaka iz drveta, upotreba raznih surogata za gradu i ogrev), vrste drveta u šumama, vrste i veličine šumskih poseda, povezanost ovih sa poljoprivrednim posedom, uređenost šuma i veličina prirasta po vrsti drveta i vlasništvu, način iskoriščavanja i podmlađivanja, odnos proizvodnje prema prirastu i održanje trajnosti gazdinstva, radovi na intezivisanju gazdinstva i povećanju prirasta, prometna sredstva u šumi (splavarenje, plavljenje, putevi, šum. žel., riže itd.), povezanost s arterijama opštег saobraćaja, razvitak opštег saobraćaja, socijalni odnosi (količina radne snage, pitanje kirije, s tim u vezi i pitanje nadnica), stanje zanatstva, nalazište šumske industrije (pilana, fabrika hartije, celuloze, suve destilacije, pokućstva itd.), nalazište rudarstva, ciglana, krečana, vodenih, visokih, niskih gradnja i drugih potrošača drveta, naknada drva surogatima, podmirivanje domaćim ili uveženim drvetom, potrošnja drveta

³ V. Weingartl, *Les principes essentiels pour le discernement des régions économiques forestières*. Lesnická práce. 1935.

⁴ Najveći napredak postigla je reonizacija u Rusiji, gde su na poljopr. reonizaciji radili najviše: I. Stebut, A. F. Fortunatov, P. P. Semenov, A. A. Kaufmann, A. N. Čelincev i dr.

⁵ Odatle se vidi, da šumsku privredu shvaćamo u mnogo širem smislu, nego li se obično misli pod pojmom »Forstwirtschaft«. Analogno modernom shvaćanju pojma privrede (Wirtschaft, économie) razumevamo i pod šum. privredom celokupnu delatnost, kojom čovek podmiruje svoje potrebe na drvetu i sporednim proizvodima, a to je: proizvodnja, promet, prerada, trgovina i potrošnja ovih proizvoda zajedno sa svima za to potrebnim sredstvima i uredajima. Dakle širi pojam nego je onaj, koji se obično svodi pod naziv »Forst- und Holzwirtschaft«.

od strane gradskog stanovništva u srazmeru sa surogatima, odnos proizvodnje drveta u domaćim šumama i uvoz iz drugih reona ili inostranstva odnosno višak drveta i smernice izvoza, glavniji načini transporta drveta kod izvoza i uvoza, cene drveta i važniji momenti, koji uplivušu na dinamiku cena.

To bi bile glavne prirodne i ekonomске pojave, na koje bi trebalo obratiti pažnju u određivanju prirodnih oblasti (reona) u šum. privredi.

Sam način određivanja reona, dakle metodika rada, može kao i u poljoprivrednoj reonizaciji⁶ biti monistički ili pluralistički tj. prema tome, da li je reon određen na osnovu jednog znaka (analitički reon) ili na osnovu više znakova (sintetički ili integralni reon). Počinje se sa određivanjem reona po prirodnim osebinama i u zemljama (oblastima) sa primitivnim šumsko-privrednim prilikama reoniranje se ograničava u glavnom na te osebine. S napretkom ekonomске delatnosti i s rastenjem kulture raste i broj ekonomskih karakteristika, koje dolaze u obzir za određivanja reona. U tehniči reonizacije sastavljaju se analitički reoni za pojedine prirodne i ekonomске osebine i nanose se na mape. Upoređivanjem ovako dobivenih mapa i daljnjim studijem dolazi se do sastavljanja pluralističkih reona i konačno do jedne integralne mape za celu oblast odnosno zemlju.

Već iz dosadašnjeg izlaganja lako je oceniti važnost reoniranja za šumarsku nauku i praksi. Vodenje ispravne šumsko-privredne politike prepostavlja detaljno poznavanje prirodnih i ekonomskih produktivnih snaga, ono mora voditi računa o diferencijaciji regionalnih prilika i prema njima određivati modifikacije pojedinih odredaba integralnog karaktera. Bez detaljnoga poznavanja zemlje na osnovu reonizacije mogu se napraviti osetljive greške u pogledu određivanja šumsko-političkih mera. Bez toga nema mogućnosti za provođenje planske privrede, za regulisanje unutrašnjeg tržišta za određenje pravedne cene drvu, za vodenje smisljene šumsko-industrijske politike, za rešavanje socijalnih, saobraćajno-tarifskih i trgovinsko-političkih pitanja.

Ne može se dovoljno naglasiti, da je za valjanu reonizaciju kao i uopšte za geografska istraživanja na polju šumske privrede preduslov valjana statistika za šume i šumsku privredu kao i za ostale privredne objekte i socijalne pojave.

Tek na osnovu reonizacije moguće je sastaviti potpuno pouzdanu šumsko-privrednu geografiju cele države i pristupiti dalnjem proširivanju šumsko-privrednih oblasti preko pojedinih političkih granica. Analogno stvaranju većih ekonomsko-političkih oblasti na osnovu geografskih i geopolitičkih elemenata dolazi se najčešće i u području šumsko-privredne aktivnosti do osećaja potrebe za stvaranjem velikih oblasti po specifičnim osebinama, koje ih karakterišu. U slučaju proširenja ovog proučavanja preko političkih granica rad se ograničuje na sve manji broj elemenata (eliminiranjem elemenata sa više lokalnim karakterom) i posmatranje se vrši više manje kroz prizmu spoljno-političkih karakteristika, vršeći grupaciju zemalja prvenstveno na osnovu njihove povezanosti u pogledu razmene dobara, u ovom slučaju drveta. Za zemlje,

⁶ A. Stebut, Landwirtschaftliche Hauptgebiete des Königreiches SHS., Beograd 1926.

koje izvoze drvo, biće od interesa da upoznaju šumsko-privredne pri-like zemalja, koje od njih mogu uzimati drvo, ali isto tako i šumsko-privrednu strukturu zemalja izvoznica, prvenstveno dakako zemalja konkurenčne na dot. tržištu drveta. Kod zemalja, koje uvoze drvo, privlače pažnju istraživača šumskogeografskih pojava: mogućnosti vlastite produkcije odnosnih zemalja kao i odnos između dom. proizvodača (posednika šuma), prerađivača drveta (šum. industrije) i predstavnika drvne trgovine, jer su njihova nastojanja često sasvim oprečna. Osim toga od važnosti su ovdje autarhična nastojanja u pogledu snabdevanja drvetom, preduzete mere i izgledi u budućnosti, razvitak grad. delatnosti i omogućavanje većih radova sa strane države, samoupravnih tela i pojedinaca (budžetske investicije, javni radovi itd.) razvitak industrije, koja troši dryo, napredak rудarstva, uzance i specijalne želje raznih tržišta, učešće drugih zemalja u pokrivanju ovih potreba, trgovinsko-političke i saobraćajno-tarifske povlastice, veličina podvoza i način transporta iz raznih zemalja, itd. Isto tako privlače pažnju istraživača za zemlje, koje izvoze drvo, sledeći podaci: produkcione sposobnosti njihovih šuma u sadašnjosti i mere, koje se preduzimaju za povećanje producije, odnos proizvodnje prema prirastu, dinamika domaćeg tržišta u vezi s populacijom, razvitkom industrije, građevnom delatnošću i drugim konzumentima drveta, pitanje saobraćaja i unapredjenje njegovo u budućnosti, tarifna politika, smerovi izvoza i cene podvoza u pojedinim relacijama, struktura izvoza uopšte i značaj izvoza šum. produkata, struktura izvoza drveta, dinamika izvoza sirovog i prerađenog drveta, participacija raznih zemalja u tom izvozu i pogodnosti, koje uživa taj izvoz u raznim zemljama, mere koje preduzima dot. država za unapredjenje svojeg izvoza itd.

Na osnovu ovako provedenog geografskog studija šumsko-privrednih prilika pojedinih zemalja otvara se mogućnost za grupaciju većih oblasti, sastavljenih iz blokova zemalja sa zajedničkim osobinama i težnjama, što će dati mogućnost za rešavanje mnogobrojnih pitanja naučne i praktične prirode, kako za šumsku privrednu pojedinih zemalja tako i za celu narodnu privrednu njihovu, a dosledno i za opštu svetsku privredu. Pa kad je tako važna i nepobitna vrednost ovog rada, postavlja se pitanje, šta je do sada urađeno na tom polju naučne delatnosti?

Može se reći, da smo u tom pogledu još kod prvih početaka. Velika dela o opštoj privrednoj geografiji Andre-a, Sappera, Friedricha, Smidta, Passarge-a, Dietricha, Dena, Wolfa-Mebusa i dr. sadrže dosta bledu sliku o šumskoj privredi pojedinih zemalja i celog sveta. Međutim postoji već izvestan broj monografskih studija o šumskoj privredi pojedinih zemalja, a ima i veći broj dela, koja obrađuju statistiku šumske privrede celog sveta. Ovamo spadaju udžbenici prof. Endresa, Lehra, Webera i dr., a podaci o statistici raznih zemalja i celog sveta nalaze se i u delima Dimitza, Fernowa, Surroža, Madelina, Hileya, te u velikom delu Marcheta i Zon-Sparhawk-a, zatim Kubičea, Ivanovskog i dr. Ovaj poslednji dao je prvi svojoj knjizi naslov Šumsko-privedne geografije. Za razliku od ostalih, koji se u svojim radovima služe statističko-mehaničkom (deskriptivnom, statičkom) metodom, on se u

svojem novijem, već citiranom delu, koje se odnosi samo na teritorij Sov. Rusije,⁷ služi već dinamičko-kauzalnim metodom geografskog izlaganja činjenica. Isto tako i Streyffert, koji u svojem iscrpnom delu obraduje samo četinare.⁸ Poslednjih par godina sve se većma obraća pažnja ovom važnom pitanju. Pored pojedinih autora, među kojima ističemo Glesingera i Reinholla, treba spomenuti i akciju Internationalnog instituta u Rimu i Ekonom. komitea Društva naroda, koji su izdali novije statističke podatke o svetskim šumama, zatim akciju C. I. B. u Beču, koji izdaje statistiku spoljne trgovine evropskih zemalja, a naročito periodičke publikacije, koje izlaze već drugu godinu (»Zeitschrift für Weltforstwirtschaft« »Revue internationale du bois«). Pomoću ovih publikacija sakuplja se opsežan statistički materijal kao i neprocenjiva dokumentacija u formi priloga za geografski studij šumske privrede pojedinih zemalja i celog sveta.

Bilo je doista već skrajnje vreme da se ozbiljno pristupi tome radu, kojeg se nedostatak sve teže oseća, što se veća pažnja posvećuje drvetu kao važnoj sirovini u svetskoj razmeni dobara, pa je poslednji Internacionalski šumarski kongres u Rimu (1926. god.) naglasio veliku važnost dokumentacije o svetskim resursima drveta i odnosu proizvodnje prema potrošnji. Velik deo dosadašnjih publikacija o svetskoj statistici šuma služi se starijim, često slabo proverenim podacima, obuhvataju samo izvesne grupe država ili stanovite vrste drveta, a često nedostaje i sistematska obrada predmeta što otežava komparaciju. U tim delima obično nema nikakvog dokumentovanog obrazloženja za velike diferencije, koje se javljaju već kod same površine,⁹ a da i ne pominjemo prirast, drvenu masu, potrošnju itd.

Sve te okolnosti potakle su me, da proučavanjem šumske privrede pojedinih zemalja, a na osnovu geografskog, dinamičko-kauzalnog metoda pristupim jednom teškom zadatku — proučavanju pojava u šumskoj privredi barem za najvažnije zemlje u proizvodnji i potrošnji drveta. Služeći se službenim statističkim podacima i proveravajući literarne dokumente uvaženih autora iz pojedinih zemalja, došao sam nakon dugogodišnjeg rada do dela, koje predstavlja prvi veći pokušaj na tom polju rada.¹⁰ Time je dakako udaren tek početak, a daljnji posao napredovaće uporedo sa usavršavanjem rada na geografskom proučavanju šumske privrede pojedinih zemalja u smeru, koji je napređ opisan.

Da taj posao bude što pouzdaniji i potpuniji, treba ga postaviti na naučnu bazu. Znatan deo toga rada moglo bi na sebe preuzeti Pokusne šumarske stanice, koje bi u tom smislu trebalo reorganizovati. Dosadašnji rad ovih institucija kretao se više u pravcu proučavanja biologije šume i upliva prirodnih faktora na njezinu strukturu. Antropogeografskom faktoru, naročito privrednoj aktivnosti čovekovoj i primeni toga rada na šum. privredu nije se posvećivala dovoljna ili nikakva pažnja.

⁷ Ivanovskij: »Očerki po ekonomičeskoj geografiji lesa« 1926.

⁸ Streyffert: Världens baarskogstillgångar. 1931.

⁹ Tako između podataka prof. Endresa (1.531 mil. ha) i Reinhard-Webera (4.200 mil. ha) postoji razlika u površini svetskih šuma od blizu 3 miliarde ha.

¹⁰ M. Marinović: Šumsko-privredna geografija (Géographie économique forestière), Beograd 1935.

U novije vreme sve se više oseća potreba za naučnim istraživanjima na problemima, koji zasecaju u domen šumsko-privredne politike, a za ove predstavljaju vrlo važnu osnovicu elementi iz područja geografskih proučavanja šumsko-privredne delatnosti.

Ovakvo shvaćanje prodrlo je već kod nekih novijih instituta. Tako je u Državnom institutu za šumarske pokuse u Pragu osnovana sekcija za šumsko-privrednu politiku i upravu šuma, koja razvija vrlo plodnu aktivnost baš na polju geografskog proučavanja šumske privrede, počinjući sa organizacijom rada na šumsko-privrednom reoniranju.¹¹

Poznavanje šumsko-geografskih pojava ima veliku važnost i za šumarsku nastavu. Ne treba tek dokazivati, od kakve je važnosti za sve pripadnike šumsko-privredne delatnosti, u prvom redu za buduće nosioce šumsko-privredne politike pojedinih zemalja, da se već za vreme školovanja upoznaju što detaljnije sa šumskom privredom kako vlastite zemlje, tako i onih država, od kojih će često biti u zavisnosti uspešno provođenje raznih šumsko-političkih, a naročito trgovinsko-političkih mera. Do sada se, koliko nam je poznato, šumsko-privredna geografija kao zasebna disciplina predavala samo na vrlo malom broju šumarskih visokih škola odn. fakulteta.

Na osnovu svega izloženog čast mi je predložiti, da Internacionalni šumarski kongres doneše sledeću rezoluciju:

»Usvajajući sugestije iznete u prednjem referatu i uvidajući važnost šumsko-privredne geografije za šumsku privrodu, Internacionalni šumarski kongres u Budapešti izražava želju, da se pitanju naučnog proučavanja geografskih pojava u šumskoj privredi posveti što veća pažnja.

Kongres se slaže sa mišljenjem referenta, da bi studije oko proučavanja pojedinih šum. privrednih oblasti najuspešnije mogli provesti Instituti za naučna istraživanja, kod kojih bi trebalo u tu svrhu osnovati naročite Sekcije za šumsko-privrednu politiku.

Isto tako kongres izražava želju, da se predavanja iz šumsko-privredne geografije zavedu kao naročite discipline na visokim šumarskim učilištima.«

Primedba. Ovaj referat proučen je u četvrtoj sekciji kongresa, gde je jednoglasno primljena predložena rezolucija, koju je prihvatio i plenum na svojoj sednici od 14. septembra 1936.

Résumé.

Rapport fait au 2eme Congrès international de sylviculture qui eut lieu l'an 1936 à Budapest.

¹¹ Jahresbericht über die Tätigkeit des staatl. Versuchswesens in der Tschechoslow. Republik f. d. J. 1934.

SAOPĆENJA

UREDJA O ORGANIZACIJI MINISTARSTVA ŠUMA U PRAKTIČNOJ PRIMJENI.

Prošla je tako reći jedna sezona, otkako važi uredba o organizaciji Ministarstva šuma i rudnika, pa neće biti zgorega, ako se već sada načini mala bilanca njene upotrebe i primjene u praksi. U januarskom broju Š. L. od pr. g. izašao je moj mali prikaz uredbe, u kojem sam je označio kao dobar korak naprijed, jer uvodi u režijsko poslovanje trgovački duh i liberalniju manipulaciju s materijalom kao i prodaju bez običajnih oglasa, licitacija i ostalih računarskih odugovlačenja.

Sama uredba ovlašćuje g. Ministra šuma, da izdaje nadopune ovoj općenitoj uredbi u formi pravilnika i statuta i to:

1) U čl. 33. navodi se, da će g. Ministar šuma otvarati prema potrebi lugarske škole i propisati pravila i nastavni plan za njih; za nedržavne lugare izdat će pravilnik o polaganju lug. ispita pri banskim upravama.

2) U čl. 45. ovlašćuje se g. Ministar šuma, da u sporazumu sa g. Ministrom finacija propiše nov pravilnik o režijskom iskoriščavanju državnih šuma.

3) U čl. 74. ovlašćuje se g. Ministar šuma, da u saglasnosti sa Min. finansija propiše pravilnik o cijelokupnoj finansijskoj, računovodstvenoj i blagajničkoj službi kod uprave drž. šuma.

4) Čl. 104. ovlašćuje Min. šuma, da ukine Direkcije u Apatinu i Aleksincu i osnuje nove u N. Sadu i Tuzli, te da premjesti sjedište Direkcije iz Aleksinca u Niš.

5) U čl. 107. obećaje g. Min. š., da će propisati naročita uputstva za procjenu drž. pokretnih i nepokretnih imanja.

6) Konačno čl. 110. ovlašćuje g. Min. š., da izdaje uputstva i objašnjenja za izvođenje ove uredbe.

Od spomenutih pravilnika izdan je dosad (do 1. septembra) jedan i to onaj na osnovu čl. 74. uredbe, koji govori o finansijsko-računarskoj i blagajničkoj službi kod uprave drž. šuma i uprave držav. rudnika. Osim toga provedeno je poslije 1. aprila pr. g. ovlašćenje u čl. 104. t. j. osnovane su nove, a ukinute i premještene neke stare Direkcije šuma.

Sam pravilnik sačinjen je u duhu uredbe, a razdijeljen je sistematski na poglavljia i to:

I. dio (čl. 1—10.) sadrži opće odredbe i određuje organizaciju specijalnog računovodstva kod Ministarstva šuma i rudnika, koje će voditi sve računske poslove i sastavljati budžet. Kod direkcija šuma imaju se na isti način osnovati specijalna računovodstva podredena računovodstvu pri Ministarstvu šuma. Ujedno se u tom općem dijelu određuje potanko način procjene pokretnog i nepokretnog imetka, te se ustanovljuju fondovi, koji se imaju osnovati.

II. dio određuje (čl. 11—20) potanko djelokrug specijalnog računovodstva i blagajnice pri Ministarstvu šuma, u kojem to računovodstvo ima da vrši funkciju vođenja tekućih poslova i kontrolu nad računovodstvima Direkcija šuma odnosno Šum. uprava. Čl. 21—100 opisuje u tančine djelokrug specijalnih računovodstava i blagajnica kod drugostepenih naredvodavaca t. j. kod Direkcija šuma. Čl. 101—198 govori detaljno o vođenju blagajničkih i materijalnih knjiga kod šumske uprave. Čl. 199—220 govori o nadzoru i kontroli, te vanrednom i redovitom pregledu kase i materijala. Čl. 221—481 obuhvaća sve što je potrebno za rudarsko odjeljenje.

Konačno su na kraju dodana prelazna naredenja (čl. 488—494), gdje se veli, da se sve knjige po ovom pravilniku imaju voditi od 1. aprila 1937, a za izjednačenje poslovne godine ima se sastaviti novi preliminar za vrijeme od 1. X. 1936. do 31. III. 1937., te ga dostaviti najkasnije do 1. VIII. 1937.

Zadnji član određuje, da pravilnik stupa na snagu od dana obnarodovanja u Služb. Novinama, kojeg dana prestaje važiti dosadašnji pravilnik S. R. br. 8424 od 27. VI. 1928. i svi drugi, koji su u suprotnosti s njime. Od ovog se izuzimaju propisi za vodenje knjiga i bilansiranje, koji prema čl. 482 počinju važiti sa 1. IV. 1937. god.

Prema tome pravilnik se potpuno pobrinuo, da se režijsko poslovanje može pravilno razvijati i da državna kasa poluči što bolji novčani prihod. U najnižoj upravnoj jedinici, t. j. u Šum. upravi, praktično stoje stvari prilično slabo. Ne samo da šef uprave i nadalje stoji sa jednim ili dva pisara sam (a te pisare nota bene postavlja politička protekcijska bez ikakvog njegovog upliva), već on mora i nadalje voditi sve blagajničke poslove i rješavati kojekakova lapalija, koja oduzimaju puno vremena, a mogao bi ih obavljati jedan malo vještiji manipulant. Na taj način šef uprave od tog silnog administriranja ne dospijeva da stručno vodi režiju i ostale šumske poslove. A gdje ostaje onda kontrola izradbe, konsignacija, proreda, pregled sušaca, preliminari za režiju, za upravu, za uzgoj, statistiku i sve ostale moguće i nemoguće stvari, koje se od jedne radne sile zahtijevaju. Ako ne može prosti fizički da obavlja sve na vrijeme, onda slijede opomene i globe, koje bi zapravo morale pasti na leđa onih, koji ih diktiraju i zahtijevaju od jednog smrtnog čovjeka nemoguće. Štednja je uvijek na mjestu, ali i ona mora biti razumna, inače je na grdnu smetnju i štetu, kako se to iz ovoga vidi. Prema pravilniku ima blagajničke poslove da vodi posebni izučeni blagajnik, no toga nema odnosno postoji valjda samo u Majuru, gdje je to uvedeno još prije ove uredbe i pravilnika. Pošto šefovi uprava radeći po noći i po danu ipak dospijevaju donekle udovoljavati tim ogromnim zahtjevima, to oni čine na račun svojih živaca, a kako će dugo oni taj napor izdržati, to se dade lako predvidjeti i izračunati. Najprije će početi posao ići površno, što je već donekle i sada, onda će zaostati posao u šumi, šušci će istrunuti i nastati gubici i nered; a to — mislim — nije bila svrha uredbe, već naprotiv što bolji red i finansijski uspjeh. A Ministarstvo izdaje upute, da se što manje administrira i »da se direkcije bave više privrednom stranom gospodarenja, a ne da svu svoju pažnju posvećuju samo administraciji.« (vidi naredba broj 1637 od 11. VIII. 1937.). U jednoj predašnjoj naredbi čine se Direktori odgovornima za što efikasnije i jednostavnije uredovanje, inače će biti pozvani na odgovornost. Sve je to uzalud, jer je Sv. Birokracije pustio svoje korijenje, pa se ne da iščupati, već bi to trebalo učiniti radikalno, pa makar nekom malo i škodilo.

Režiju treba voditi zaista trgovčki, ali ne samo na papiru, već i de facto. Šef uprave treba jedan vješti manipulant ili činovnik za blagajničko poslovanje i bar dva pisara za prepisivanje i kontrolu konsignacionih knjižica, a u jeku sezone još jedan dodijeljeni šumarski stručnjak, koji će pomagati i kao mladi biti uveden u posao, da može kasnije kao potpun majstor započeti na drugom mjestu samostalan rad. Treba omogućiti šefu uprave, da bude malo i stručnjak, pa da zaista vodi upravu svoje gospodarske jedinice u šumarskom i trgovčkom smislu. I onda će ostati još i previše posla, ali će šef uprave moći biti više na terenu, kamo i spada kroz bar četiri dana u tjednu. Posao se odvija dobro, ako oko gospodarevo uvijek bdiće nad poslom i svakom i najmanjem nedostatku odmah doskoči i na licu mjesta izdaje i usmene i pismene odredbe, dakle zaista upravlja i vodi posao. Kako rekoh, sada tome nije tako, već je naprotiv žalost i muka gledati jednog čovjeka, kako se muči da stigne i za pišačim stolom i u zelenoj šumi, a ne može stići nikad pravo, jer nije nadnaravno biće, a ni golub, da časom preleti, kud zamisli. Ne poprave li se priliike hitno na bolje, državna kasa će od takove režije imati doduše jedno vrijeme veći prihod, ali će onda doći krah i deficit. I opet velim: Videant consules, dok je vrijeme, jer bi to moglo upropastiti sve režijsko poslovanje, koje će skrahirati, čim postane pasivno.

Toliko sam imao reći o praktičnoj primjeni uredbe i pravilnika, pa da bude u dobar čas!

Ing. Nikola Stivičević.

NEKOLIKO RIJEČI NA ČLANAK GOSP. ING. NIKOLOE STIVIČEVIĆA O MOME »PREGLEDU ŠUMSKE VEGETACIJE U HRVATSKOJ«.

U zadnjem broju »Šumarskog lista« za god. 1937. napisao je gosp. viši šumarski savjetnik ing. Nikola Stivičević neke primjedbe o mojoj raspravici, koja je izšla u istom godištu »Šumarskog lista« pod naslovom: »Pregled šumske vegetacije u Hrvatskoj«. Moram priznati, da me neobično veseli živo zanimanje naših šumara za moja istraživanja. Mnogi su mi to izrazili lično, a evo gosp. savjetnik Stivičević posvećuje mojoj raspravici i posebni članak. Sve to jasno pokazuje, da je veza između biljne sociologije i praktičnog šumarstva veoma velika i da je i kod nas došao čas, da se povežu rezultati najnovijih biljnosocioloških istraživanja šumske vegetacije s dugogodišnjim, bogatim iskustvom naših šumara. Ova se biljnosociološka istraživanja ne mogu doduše smatrati, kako misli gosp. savjetnik Stivičević, kao daljnji razvoj Mayrovih ideja, jer su ona izraz novog biljnosociološkog strujanja, koje je u zadnja dva desetljeća pod vodstvom J. Braun-Blanqueta, direktora Internacionalne stanice za geobotaničko istraživanje Alpa i Mediterana u Montpellieru, skrenulo staru biljnu geografiju novim putevima. Sistematskim istraživanjima velikog broja sociologa izgrađena je već dosad veoma pregledna i zaokružena slika vegetacije srednje i južne Evrope. I o našim krajevima izašlo je već više rasprava u izdanjima Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti i u Izvješćima botaničkog zavoda sveučilišta u Zagrebu, a u Glasniku Ministarstva poljoprivrede u Beogradu obradio sam u posebnom prikazu metodiku i značenje socioloških istraživanja.¹ Osim ovih stručnih rasprava, koje su već uglavnom spomenute u mome »Pregledu šumske vegetacije«, napisao sam posebni popularni članak u »Prirodi« i u njem prikazao predmet, metodu i važnost sociologije bilja.²

Moja raspravica o šumskoj vegetaciji u Hrvatskoj ide također istim putem. Ona je napisana prema predavanju, koje sam održao pred više godina na sastanku Hrvatskog prirodoslovnog društva. Zato ne donosi dokazni materijal i ograničuje se samo na neposredno spomenuto literaturu. Predavanje je bilo posjećeno i od istaknutih predstavnika naše šumarske znanosti, pa sam s njima mnoga pitanja i raspravio. Raspravica je izvadak iz veće studije o šumskoj vegetaciji Hrvatske, koja će, nadam se, a najskorije vrijeme izići. U njoj su ipak prikazani gotovo svi najznačajniji tipovi šumske vegetacije s biljnosociološkog gledišta (izuzev poplavne šume topola i vrba i mješane brdske šume jasena i javora). Odlučio sam se objaviti već ovaj prethodni izvještaj nesamo radi zanimanja mnogih prijatelja šumara i mojih slušača, nego i radi zanimanja stranih istraživača, koji rade u susjednim područjima.

Gospodin viši savjetnik Stivičević ističe u svome članku neke zamjerke mojoj raspravici. Držim da bi se to moglo skupiti uglavnom na nespominjanje tise i sibireje i na priključenje kestenovih šuma zadruzi *Quercetum medioeuropaeum*. Želio bih na ove zamjerke odgovoriti u koliko se to može u ovom kratkom obliku, a u mojoj kasnijoj raspravi bit će sva ta pitanja mnogo opširnije raspravljena. Dopuštam tvrdnju gosp. savjetnika, da je »tisa trebala da bude spomenuta i u općenitom dijelu«, ali njezino motivaciju (»kad je već spomenut *Pinus mugilis* i *pumilio*, koji dolaze skoro na istim staništima, a možda i u društvu tise«) — moram a limine odbiti. U prvom redu ne može se uopće upoređivati tisa, koja raste kao zasebno šumsko drvo ili nastupa u malenim grupicama s klekovinom bora (*Pinus mugilis*), koja izgradije snažni vegetacijski pojas hrvatskih planina i kao najviši »šumski« pojas dijeli dva posve različna svijeta, svijet šumske i svijet planinske vegetacije. S tim planinskim borom nema tisa nikakove veze.

¹ Horvat I.: Sociologija bilja i poljoprivrede, »Glasnik Min. poljoprivrede« god. VII. 1930.

² Horvat I.: Sociologija bilja, »Priroda« sv. XXI. 1931.

Tisa je kod nas dosta raširena i ako se nalazi u stalnom potiskivanju. Veliki broj nalazišta spominje Hirc,³ Fekete-Blattny⁴ i dr., a meni je lično poznat veliki broj nalazišta tise od Ivanšćice do Velebita. Ona gotovo svagdje nastupa u pojasu bukove šume. Kao što nema tisa veze s planinskim borom tako nema veze ni sa sibirejom (*Sibiraea croatica*), kako naslućuje gosp. savjetnik. O sibireji sam međutim već pisao, pa i na mjestu pristupnom planinarima i prijateljima prirode (vidi: Poljak J.: Planinarski vodič po Velebitu, god. 1929. str. 42—44). Navodi gosp. savjetnika Stivičevića, u koliko se odnose na sibireju vrlo su netočni. U prvom redu ne стоји da *Sibiraea croatica* dolazi na Altaju, jer je ona dosad nadena samo u hrvatskim planinama (Velebit, Čvrsnica i Čabulja), (ne Prenj!), dok na Altaju dolazi srodnna *Sibiraea laevigata*. Zatim naša sibireja dolazi doduše u blizini »mesta Kučišta općine Karlobag«, ali to »selo i nalazište« nije, kako kaže gosp. savjetnik »upravo ispod nalazišta tise idući od Šarića Duplja prema moru«, jer se Šarića Duplje nalazi oko 16 km na jugoistok od Kubusa na Oštarijama, a najbliže nalazište sibireje na Velincu oko 7 km na sjeverozapad od iste točke.

Prelazeći međutim preko ovih zabuna gosp. pisca, osvrnut ću se na pitanje kestenovih šuma, koje zaista predstavljaju zanimljivi problem. Potpuno razumijem skepticizam i kritičnost gosp. savjetnika Stivičevića prema mojoj tvrdnji, da se kesten kontinentalnih krajeva Hrvatske ima priključiti acidifilnoj šumi *Quercetum medio-europaeum*. Moja je tvrdnja o tom neobrazložena, kao što su neobrazložene i neke druge tvrdnje, ali to neobrazloženje proizlazi iz samog karaktera raspravice, koja donosi u prethodnom obliku rezultate, koje sam vrlo pomno provjerio na mojim osamnajstgodišnjim istraživanjima vegetacije u Hrvatskoj. Glede kestena moram priznati, da bi i meni bilo mnogo lakše, da sam mogao kod nas utvrditi posebnu zajednicu kestenove šume, »kastanetum« u biljnosociološkom pogledu. Međutim iz veoma velikog broja ispitanih ploha, u kojima je kesten nastupao više ili manje obilno, uvjerio sam se, da je kesten u kontinentalnim stranama uglavnom vezan na šumu hrasta kitnjaka na kiseloj podlozi i da se od te šume ne može odvojiti. Na osnovu pretezanja samog kestena ne može se naime u smislu spomenute sociologije postaviti posebna zadružna jedinica (asocijacija). Naše se zadruge osnivaju na skupu svih vrsta, koje su na izvjesnu zajednicu vezane. Međutim dosadašnja ispitivanja kestenovih šuma u sjevernoj Hrvatskoj pokazala su veoma usku vezu s acidifilnom šumom hrasta kitnjaka, koja nastava izrazito kisela tla. Zato je tvrdnja gosp. savjetnika, da kesten »ne trpi tla vapnena i kisela« s obzirom na kiselost posve neosnovana.

Pitanje »kastanetuma« kao posebnog karakterističnog područja u smislu Mayra nije tako jednostavno, kako izgleda u prvi čas. Ono je vrlo generalizirano i nedvojbeno preširoko shvaćeno. Kesten nastupa danas zapravo u dva klimatski različna područja, u području hrasta medunca u submediteranskim krajevima i u području običnog graba i hrasta kitnjaka u kontinentalnim krajevima. U ovom potonjem pokazuje međutim izrazito južni karakter, kako se to vidi i iz karte u Rubnera⁵ (str. 428). Naše šume kestena u sjevernoj Hrvatskoj pripadaju već svakako području srednjoevropskih šuma u širem smislu, a u svom sastavu pokazuju najužu vezu sa zadругom *Quercetum medioeuropaeum*.

Mislim, da neće biti na odmet ove moje primjedbe na članak gosp. višeg savjetnika Stivičevića. Istočem ponovno radost, da je moja raspravica već u ovom prethod-

³ Hirc D.: Revizija hrvatske flore. Rad Jug. akadem. znan. i umjet. knj. 159. str. 111—112.

⁴ Fekete-Blattny: Die Verbreitung der forstlich wichtigen Bäume und Stäucher. 1914.

⁵ Rubner K.: Die pflanzengeographischen Grundlagen des Waldbauens, 1934.

nom obliku pobudila toliko zanimanje. Duboko sam uvieren, da će se složnim radom biljnih sociologa i šumara u znatnoj mjeri unaprediti poznavanje grade i života naših šuma. Zato mi je svaka dobronamjerna kritika sa strane stručnjaka-šumara vrlo draga.

Dr. Ivo Horvat.

KNJIŽEVNOST

DVA NOVIJA PRILOGA ZA POZNAVANJE PANČIĆEVE OMORIKE.

Pojedinačna istraživanja o Pančićevoj omorici (*Picea omorica* Panč.) znatna su, kao što o njoj ima i dosta sakupljenog materijala. Međutim je sve to razbacano po raznim publikacijama ili zatvoreno u raznim ladicama, dok jedne zaokružene publikacije, kojom bi pančićka bila obuhvaćena ne samo kao botanički unikum, nego i kao šumarsko drvo, nema. U takvoj publikaciji ne bi se smjeli mimoći ni rezultati presavdivanja i sjetve pančićke diljem Evrope, kamo je od početka ovog vijeka stalno raznosašena. Ovakva publikacija, pored sloga na našem jeziku, treba da ima i sloga na jednom od stranih jezika i ona bi imala biti putokaz svakome, tko se za nju zanima — bilo iz sporta, bilo zbog praktičkog, bilo zbog naučnog rada. Uporedno s time treba da se odaberu sastojine, koje će služiti kao turistički, pokušni i ispitivački objekti uz udovoljenje svim potrebama takvih objekata (zaštita, komunikacije, izgradnja prenočišta i t. d.).

1. Publikacijom **Ing. S. Tregubova** »Étude forestière sur le *Picea omorica* Panč.«* prvoj je od gore navedenih potreba donekle udovoljeno. To potvrđuje njen sadržaj: I. Areal, ekologija i floristika pančićke; II. opis pančićke; III. opisi nekih nalazišta pančićke; IV. *Picea omorica* Panč. relikt tercijera«; V. o modifikacijama pančićke kulturom sa zaključnim pogledima o značenju i budućnosti. Sve je ovo upotpunjeno jednom preglednom kartom sliva Drine i sa nekoliko uspjelih snimaka.

Autor je sam prošao i proučio pančićku u bazenu srednjeg toka Drine, naročito njene sastojine na području višegradskega sreza, dok ostala nalazišta navodi prema literaturi. O njenom pridolasku u Crnoj Gori ekscerptirao je Ing. Fukareka (Šumarski List br. 2. 1935. g.), dok se u pogledu negativnih istraživanja o pridolasku pančićke u Bugarskoj poziva na Stojanova, Stefanova, Jirečeka, F. Novaka i v. Schwerin-a. U opisivanju edafskih faktora obilno se služi Wettstein-om. Za etažiranje bilina (šumarskog drveća) s obzirom na nadmorsku visinu uzeo je presjek Višegrad—Stolac, t. j. između 300 i 1673 met. nad morem, a u dužini od oko 15 km. U danom presjeku umjesto naziva »etaža rasta« bolje bi (za prvu) odgovarao naziv »etaža crnog bora«, jer ovaj — naročito na Škriljevcima — silazi sve do Drine kao glavna i uočljiva šumarska vrsta. Razni pak hrastovi (kitnjak, cer, sladun) prva su etaža južnije od Višegrada, ma da i tu crni bor (i na vapnencu i na Škriljevcu) silazi do Drine i Lima (u koliko nije posjećen), ali u znatno manjoj količini nego u presjeku Višegrad—Stolac. Ostale etaže po autoru — bukova između 1.000 i 1.300 sa sjeverne, a bijeloborova s južne strane (potonja više zbog pridolaska bijelog bora nego zbog njegove dominantnosti), smrekina između 1.300 i 1.400, te etaža vrste *Genista radiata* — mogu se akceptirati,

* Štampana i u formi zasebnih otisaka iz časopisa »Annales de l'École Nationale des Eaux et Forêts et de la Station de recherches et expériences forestières«, Tome V, Fascicule 2 — 1934.

premda bukva u slabijim sastojinama nadvisuje i smreku. Jela oazno pridolazi među bukvom, kako sa starijim tako i sa mlađim stablima, koja su se uspješno do sada probijala u potpunom sklopu bukve. Pančićki odgovara etaža smreke (dakle između 1.300 i 1.500 met.) i to u dijelovima terena žljebastog oblika s naročito jakim padom, koja staništa nose narodno ime »strugovi«. Flora sastojina pančićke navedena je obilno, premda će biti potrebno vidjeti, da li nema još primjeraka, koji nisu obuhvaćeni vremenskim istraživanjima autora. Potpunu floru mogu sakupiti tokom cijele godine šumari praktičari, na čijim područjima pančićka pridolazi.

U poglavlju o opisu pančićke opisi su upotpunjeni već navedenim slikama, dok su dendrometrijski podaci ograničeni na pokusnu plohu u sastojini Stolac, o kojoj je podatke priopćio A. Károly (»Šumarski list« 1921. god. pod naslovom »Ima li Picea omorica Panč. Šumarsko-gospodarsku važnost«), gdje su priopćeni i podaci analize jednog stabla. Dobro je autor učinio, što je priopćio i svoje podatke za vrlo lijepu sastojinu Štula, koja ovako izgleda: starost oko 40 god., srednja visina 13 met., srednji prsnji promjer 8,31 cm, broj stabala po ha 16.000, a drvna masa 400 m³ po hektaru. Podatke o češerima, sjemenu i sjetvi preuzeo je Ing. Tregubov od prof. F. Holl-a (Zapfen, Samen und Keimlinge der Omorika-Fichte, Forstlich-Naturwissenschaftliche Zeitschrift 1893.).

U opisu masiva Stolac (treći dio radnje) autor se naročito zadržao na »šumarskom« otkriću pančićke, koje se desilo 1883. god. prigodom eksploracije šume Stolac po drvarskom trgovcu Aleksi Popoviću (što je svakako dosta interesantno, jer izvoz drveta iz ove šume nije ni malo lagan, budući da dobroj strani blizine Drine drži protutjež velika visinska razlika i vrelnost silaza k Drini). Kod sastojine Štula postavlja pitanje njenog podizanja i pita se, da li nije posjećena zajedno sa Stolcem. Prema prenesenom pripovijedanju jednog očevidca, danas već mrtvog, pred pedesetak godina na mjestu današnje sastojine bila je golina, preko koje je isti kao pogonič tjerao u lov divljač. Zanimivo je, da Károly (koji je kao šumarski referent kod tadanje kotarske oblasti službovao 6 god. i to od 1900. do 1906.) ne spominje ovu sastojinu. Sastojina pančićke na Gostilju naročito je pogodna za turiste, jer joj je prilaz lagan, a od Višegrada je udaljena svega 4 sata, tako da se tokom istog dana može doći iz Višegrada na Gostilj i natrag.

U zaključku radnje autor izjavljuje, da bi se pančićka mogla upotrijebiti za posumljavanje strmih strana (strugova), sjevernih, slabo rasvijetljenih ekspozicija, na kojima može tlo biti trajno svježe. Autor predmijeva da bi pančićka na takvim staništima vrlo dobro došla i iskorističujući difuzno svjetlo producirala dobro drvo, a dobro bi vezala tlo.

Od slika naročito ističem onu, koja prikazuje 100-godišnje pančićke na Stolcu, jer je vrlo efektna, ma da će šumara možda više zanimati ona, koja prikazuje sastojinu na Štuli.

2. **Svetislav Plavšić:** Stanishta Pančićeve omorike na levoj obali Drine (u »Glasniku zemaljskog muzeja u Bosni i Hercegovini« za god. 1936., drugi svezak, cijena 30 din.).

G. Plavšić uz prilog pregledne karte opisao je nalazišta Pančićeve omorike u šumama Vranovina, Bijele Stijene, Panjak, Pliština, Rogopek, Tisovljak, Grad, Crvene Stijene, Borov Vrt, Crni Vrh, Mečavni dol i Strugovi, a koje se šume nalaze u Rogatičkom, Vlaseničkom i Srebrničkom srezu.

U prvom redu autor utvrđuje ograničenost pančićke na dva distrikta: jedan između Višegrada i Srebrnice, a drugi oko Foče. Zatim postavlja zadaču budućih ispitivanja: »prvo, da pronađe sva dosada nepoznata omorikova staništa; drugo, da ona poznata tačno utvrdi i označi pravim imenom; treće, da kontroliše izvještaje dosa-

danjih ispitivača ovih krajeva, jer nije nemoguće da neka dosada u literaturi spomenuta staništa i nemaju omorike.«

Između prvih šest staništa, dosad nevidenih, svakako je najzanimivije ono pod brdom Tisovljakom u vlaseničkom srezu, koje autor ovako opisuje: »Samo brdo ima u. m. v. 1222, s. š. 44° 4.6' i i. d. 35° 45.8'. Sudeći po njegovom nazivu, ovdje je nekada rasla tisa i zbilja ima ljudi u ovom kraju koji pamte kada je njen zadnji komad posjećen. Danas pak čitavo je brdo pokriveno bukovom šumom. Na prva stabla omorike naišao sam kada sam se spustio oko 300 m. niz severni obronak brda. Omorikina šuma protegla se je tu oko 1 km. u pravcu od zapada ka istoku, a oko 300 m. od severa ka jugu, i čini jedan pojaz četinara koji se je poput klina zabio u bukovu šumu. Ona je sastavljena iz 75% *Picea omorica*, 25% *Picea excelsa*, *Abies alba*, *Fagus silvatica* i *Acer pseudoplatanus*. Broj omorikovih stabala na tom prostoru cenim na preko 300, visina njenih stabala penje se i do 55 m, dok je prečnik jednog od najvećih stabala iznosio 65 cm u prsnoj visini. Tako visoka i debela omorikina stabla nisu ni još našao ni na jednom omorikovom staništu, pa ni na Stocu, toim najvećem i najpoznatijem njenom staništu. Radi se zapravo o prašumi Pančićeve omorike, jer mnogobrojna njezina stabla oborenih vihorom, ležala su uzduž i popreko na tlu i trunula. Mnoga opet njenih stabala stradala su od seljaka iz susednog sela Višnjice, koji naročito traže njenodrvno, jer da ono ima jak zvuk, pa je zgodno za gradnju kačica. Podmladak omorike tu je neobično bogat, kao ni na jednom drugom staništu. Važno je i to, da se ovo stanište nalazi u srezu Vlaseničkom, koji rez nije do sada uopšte dolazio u obzir kada je u pitanju rasprostiranje omorike. U isti čas ono pretstavlja i najseverniju tačku do koje je Pančićeva omorika doprla prema severu (s. š. 44° 4.6'). Jer na Sušici (Tovarnici) Planini, koja je do sada po Wettsteinu smatrana njenom najsevernijom tačkom (s. š. 44° 1'), kako ćemo videti, i ne raste Pančićeva omorika. Po mom mišljenju ostaće omorikino stanište pod Tisovljakom i ubuduće njena najsevernija tačka, jer svo moje ispitivanje gorskog venca severno-zapadno odake, u smeru ka Vlasenici, ostalo je bez uspeha, omorike nigde nije bilo.«

Druga skupina sadrži već zabilježena staništa i to u prvom redu po Wettstein-u, koji je ovim krajem proputovao 1890. god. i opisao ih pod imenom Crvene Stijene, dok S. Plavšić razlikuje same Crvene Stijene, pak Grad, Borov vrt Mećavni dol i Crni Vrh.

U opisu nalazišta Strugovi, severno od sela Luke u srezu Srebreničkom, ne dijeli Plavšić mišljenje prof. Dordevića (»*Picea omorica* Panč. i njezina nalazišta«, Šumarski List br. 1. 1935. god.) o postanku ove sastojine, kojega prof. Dordević vidi u prirodnoj sjetvi hipotetskih stabala na Borovačkoj Ravnini, već drži, da je to staro stanište pančićke pomlađeno nakon požara, koji je izvršio zadaču sječe.

Autor na temelju svojih ophoda veli, da treba brisati daljnja Wettstein-ova nalazišta Siemač, Tovarnica (odnosno pravog naziva Sušica) i Ljutica-planina. I ako je vjerojatna autorova tvrdnja, naročito za Sušicu, da je ovdje zbog južnih i zapadnih ekspozicija nije ni bilo, možemo dopustiti mogućnost, da je prije skoro 50 god. i bilo, te da je isječena ne ostavivši iza sebe podmlatka ili barem da ovaj nije lako uočljiv. Sličnih slučajeva ima u srezu Višegradskom, o čemu će naknadno izvjestiti baš sa zadaćom da ostanu ova nalazišta za kasnije opisana.

Radnja se završuje sa tablicom flore na staništima pančićke Tisovljak, Grad, Borov Vrt i Crni Vrh, među kojom ima biljaka, koje do sada nisu zabilježene kao element omorikine formacije (kao *Ulmus montana*, *Tilia cordoba*, *Fraxinus excelsior*, *Ribes* sp., zatim razno cvjetno bilje, paprati, lišajevi, mahovine i gljive). Na Tisovljaku flora je sakupljena u listopadu 1936., a na ostalima u julu 1932., dakle u jedno određeno vrijeme. Stoga je cvjetnog bilja na Tisovljaku dosta malo, i ako su se tamo očitovale baš gljive i mahovina.

Radnji je dodan sadržaj na engleskom jeziku.

Ing. Oskar Piškorić.

Dr. SV. PLAVŠIĆ: ANATOMSKA ISTRAŽIVANJA PANČIĆEVE OMORIKE.

Wettstein-ova monografija o Pančićevoj omorici (»Die omorica Fichte, *Picea omorica* Panč.«, Wien 1890.), kako zbog nepotpunosti tako i zbog kontrole navoda trebala je nove podatke. Iako je tu želju i potrebu već 1898. god. izrazio W e b e r, tek naše doba donosi nam rezultate rada anatomskog istraživanja pančićke, a koje je proveo dr. Svetislav Plavšić, sada kustos botaničkog odjela Zemaljskog muzeja u Sarajevu. Obradeni materijal Dr. Plavšić objavio je u »Beihete zum Botanischen Centralblatt« (Band LIV., god. 1936. Abt. A) pod naslovom »Anatomische Untersuchungen über *Picea omorica*«.

Ispod anatomskog noža prošao je svaki dio Pančićeva stabla i podaci za svaki elemenat rezultat su najmanje 20 opažanja i mjerena, a pojedini rezultati baziraju i na mjerenu od više stotina primjeraka. Istraženi materijal u navedenoj radnji iznesen je ovim redom: Stablo i grane (drvo i kora), korjen (primarni, odrvenjeni i kora), te list (iglice); sve popraćeno s 41 crtežom mikroskopskih snimaka.

U drvu stabla i grana razmotreni su hipokotil, godovi, traheide, drveni parenhim, smolni kanali, sržni traci i srčika. U kori stabla prikazana je primarna i sekundarna kora, te periderm. Korjen je promatrano kao primaran i kao odrvenjen, a zatim kora korjena. Kod lista (iglica) razmotren je njegov oblik, epiderm, hipoderm, puči, mezofil, smolni kanali, centralni cilindar, grada trajnog lista u njegovoj bazi, te grada lisnog jastučića. Pojedini anatomski elementi istraženi su po prvi puta (kao hipokotil, primarna kora, sekundarni korjen, kotiledoni, primarno lisće i puči trajnog lista) odnosno su izvršena po prvi put mjerena (širina godova, u grani i korjenu, dužine proljetnih i ljetnih traheida u deblu, u granama i u korjenu i t. d.), a za elemente, o kojima je već pisao Wettstein, izvršena su kontrolna mjerena, koja su mnoge navode Wettstein-a bilo korisno upotpunila bilo djelomice ili u cijelosti korigirala.

Ovdje detaljnije opisati sve istražene elemente značilo bi prepisati predmetnu publikaciju. Stoga se ovaj prikaz ograničava na glavnije, prostim okom vidljive razlike i to u pogledu goda, srčike, kore, korjena i lista (iglica).

Širinu godova utvrdio je autor na 5 različito starih stabala s prosječno 1,268 mm, a u granicama od 0,047 do 4,531 mm, odnosno za pojedina stabla:

32-godišnje	0,636—2,226 mm
42-godišnje	0,763—4,531 mm
60-godišnje	0,731—2,735 mm
82-godišnje	0,409—3,657 mm
220-godišnje	0,047—1,580 mm

(Kod Wettstein-a kreće se širina godova od 0,4 do 3,7 mm, ali valja primijetiti, da su podaci Dra Plavšića svakako točniji). Dalje autor navodi, da se široki i uski godovi izmjenjuju zonalno t. j. da dolazi zona širih, zatim zona užih godova. 32-godišnje stablo takvih zona nije imalo; 42-godišnje imalo je dvije zone: centralno širih, a periferno užih godova; 60-godišnje i 82-godišnje stablo imala su po 4 zone, a 220-godišnje 5. Tek trebalo je navesti, na koji se to presjek odnosi, ali izgleda da se ovdje ne radi o presjecima na panju, jer ovi počinju redovno sa uskim godovima. Periferni slabiji prirast kod starih (starijih) stabala, naročito kod crnog bora, redovna je pojava, jer je u starijoj dobi krošnja u srazmjeru spram debljine opet malena, te u koliko produkcija drveta i ne bi zaostajala mnogo za prirastom u mlađoj dobi, ona je razdijeljena na srazmjerno većem plasti. Odnos proljetnog spram ljetnog drveta kod pančićke Plavšić nalazi u omjerima 1 : 1,3 do 1 : 7,1 time, da je i kod pančićke ljetno drvo srazmjerno jače zastupano u užim godovima.

Dr. Plavšić proučio je i godove grana, koji su hiponastički građeni t. j. godovi s donje strane širi su nego s gornje. Međutim na istraženom materijalu svi su godovi uži od 1 mm, te im se širina kreće između 0,032 i 0,432 mm s prosjekom od 0,145 mm. Odnos proljetnog prema ljetnom drvetu prosječno je kao 1:1,5, što znači da se ljetno drvo razvija nešto slabije nego u deblu. U tom je jedna od razlika između pančićke i ostalih smreka (*Picea ajanensis*, *P. sitchensis*, *P. excelsa*) kao i jele (*Abies Pectinata*). Čvrstoću grana kod pančićke, veli autor, uvjetuju i čvrsto građene proljetne traheide malih lumena.

Srčika kod mladih stabala prilično je velika, a kod starijih manja i tamnija, ali ne iščezava, kako je tvrdio Wettstein.

Epiderm primarne kore sačuvan je i kod šestgodišnjih stabala, a posve opada (zajedno s hipodermom) do 14-godišnje starosti stabla i bude zamjenjivan hipodermom. Sekundarna kora stvara se u starosti od 25 godina, a živ njezin dio debo je svega 3 mm.

Kao kod ostalih smreka (*Picea-vrsta*) i pančićka ima heterorizan sistem primarnog korjenja. Godovi sekundarnog korjena imaju širinu od 0,064 do 0,557 mm.

Pančićeva omorika ima trovrsno lišće (iglice): kotiledone, primarno i trajno lišće. Kotiledoni, kojih je 4–6, imaju presjek istostranog trokuta, a dugi su 5–8 mm. Primarno lišće u presjeku je eliptično i to jedno s jačim razlikama u dužini osi, a drugo s manjim (dužina 6–10 mm, a širina do 1,5 mm). Trajni je pak list građen plosnato dorzentralno ili četverouglasto ekvifacialno. Plosnate iglice, kod kojih je velika os presjeka pol drugi i više puta veća od male, dolaze na potištenim stablima i starijim granama, dok iglice, kojima je velika os poprečnog presjeka tek nešto veća od male (dakle četverouglasto ekvifacialne), nalaze se na vršcima debala i grana, te u blizini cvatova, a dugačke su 13,5 do 20 mm. Broj puči kod kotiledona iznosi na 1 mm² 39,2, kod primarnog lišća 67,3, a kod trajnog 102. Kod trajnih iglica pretežni dio puči nalazi se s gornje strane (10–17 redova spram 0–5 redova s donje strane), te stoga izgleda, kao da s donje strane iglice nemaju puči.

Iznijevši tako karakteristike, koje su vidljive prostim okom, karakteristike u anatomskoj gradi u usporedbi spram smreke (*Picea excelsa*) autor je ovako rezimirao:

1) Radikalni promjer proljetnih traheida u deblu kod pančićke je veći nego kod smreke. Na osnovu 360 mjeranja autor je utvrdio kao prosječnu vrijednost toga promjera kod pančićke sa 42,3 μ , u koju su dimenziju mjerene i stijene traheida. Kod smreke pak prema Mohlu taj ima srednju vrijednost od 34,2 μ .

2) Isti je slučaj i sa proljetnim traheidama korjena, samo su tamo dimenzije 57 μ i 40,7 μ .

3) Jednoslojni sržni traci u deblu su kod pančićke niži i širi nego kod smreke. Kod prve se kreću od 15,2 do 20,3 μ , a kod druge od 13,2 do 16,5 μ . Njihov broj na mm² kod pančićke iznosi 41,7 a kod smreke 35.

4) Vijčana odebljanja jesenjih traheida korjena kod pančićke dolaze vrlo često, dok kod smreke naprotiv vrlo rijetko.

5) Sklerenhimske stanice u sekundarnoj kori debla pančićke dolaze u velikom broju i vrlo rano (već u 14. godini), što kod smreke nije slučaj.

6) Razlike, koje je postavio Wettstein, prema Plavšiću ili uopće ne postoje (visina parenhimskih stanica u sržnim tracima debla, dužina parenhimskih stanica u kori debla, vijčana odebljanja ljetnih traheida u granama) ili su vrlo male (širina ljetnih traheida, te smolni kanali debla).

Završujući ovaj prikaz o predmetnoj publikaciji smatram potrebnim podvući, da bi u buduće bilo potrebno osigurati izvjestan broj zasebnih otisaka (kada takvi radovi

izlaze u kojoj periodičkoj publikaciji) i za prodaju, kako bi ih zainteresirani, kojima ili nije moguće ili je oteščano služiti se knjižnicama raznih institucija, mogli nabaviti za svoje potrebe. Ne mislim da bi to osiguranje morao izvršiti dotični autor, nego koja državna institucija, odnosno Ministarstvo prosvjete, jer svaka naučna publikacija služi konačno i prosvjeti.

Ing. O. Piškorić.

LIČNE VIJESTI

† PROF. ING. PAVLE HORVAT.

U prošloj godini umro je nakon dugog i teškog bolovanja Ing. Pavle Horvat, redovni profesor geodezije na Tehničkom fakultetu u Zagrebu i predstojnik odsjeka za geodeziju i kulturnu tehniku toga fakulteta. Šumari duguju uvaženom pokojniku naročitu zahvalnost. Od god. 1911. do 1930. bio je profesorom geodezije na Šumarskoj akademiji odnosno Poljoprivredno-šumarskom fakultetu u Zagrebu, a od 1911. do 1925. također i profesorom šumskih prometnih sredstava. Brojne šumarske generacije prošle su kroz njegove ruke, brojni šumari zahvaljuju mu svoje obrazovanje. Bio je rijetko obljebljen među svojim dacima. Vjerovao je mladost i osvajao ju tom vjerom kao svojom neposrednošću i blagošću.

Rodio se god. 1876. u Zemunu, gdje je svršio pučku školu i gimnaziju. Do kraja svoga života bio je privržen svom rodnom mjestu »Kuća do kuće smo Srbi, Hrvati i Švabe, pa se svi polazimo i dobro slažemo« znao je govoriti. U svim svojim pogledima nadasve širokogrudan, osvajao je svojim dubokim razumijevanjem narodnih potreba, otvorenim načinom saobraćaja, velikim poštanjem, požrtvovnošću i oduševljenim radom oko unapredavanja materijalne kulture sela i radom oko odgoja one mlađeži, koja ima da unaprijedi tu kulturu.

Tehniku je svršio u Beču god. 1900. diplomirajući na građevno-inženjerskom odsjeku. Kao mlađi inženjer služi najprije u Bosni na gradnji željeznica. Zatim se vraća u rodno mjesto i služi u Vodnoj zadruzi za isušenje jugoistočnog Srijema. God. 1911. dolazi u Zagreb za profesora geodezije i gradnje šum. prometala na tadašnju Šum. akademiju. U to je vrijeme na Šum. akademiji već postojao i geodetski tečaj, osnovan na početku školske godine 1908/9. Prof. Horvat revan je nastavnik i toga tečaja. Uz šumarske stručnjake na »akademiji« odgaja u »tečaju« i specijalne stručnjake za geodeziju. Iz geodetskog tečaja rodio se tehnički fakultet u Zagrebu odnosno zaseban odsjek za geodeziju i kulturnu tehniku. Velika je to zasluga baš pokojnog profesora i prvorodca geodetske struke. Uvidao je golem značaj geodezije i kulturne tehnike po razvoju našeg sela. Tome je razvoju posvetio sav svoj život.

Kao predstojnik kulturno-tehničkog odsjeka tehničkog fakulteta prof. Horvat je i nadzornikom komasacionih radova. Komasacione poslove zatekao je u teškom stanju. Trebalо je tražiti nove puteve, odgajati nove ljudi, postaviti sve na naučnu osnovu, da se ti radovi, koji su toliko potrebni za preobražaj našega sela, podignu i unaprijede. Neprolazne su zasluge pokojnikove na tom polju.

Prof. Pavle Horvat bio je i po broju sati predavanja i po količini ostalih dužnosti najviše opterećeni nastavnik i tehničkog i poljoprivredno-šumarskog fakulteta u Zagrebu. Sve te dužnosti obavljao je upravo nadčovječnom izdržljivošću, uvjeren da ih

Prof. D. Horace K

ne smije da napusti, dok se za njih ne odgoje mladi. »Naša je dužnost da stvorene institucije sačuvamo budućoj generaciji, a ona neka gradi dalje« znao je govoriti.

Nažalost organizam njegov — i ako se godinama opirao — nije mogao da podnese sve te napore. Ljuta boljetica prerano ga skršila. Svi, koji su ga poznavali, duboko žale preranu njegovu smrt.

Neka je slava profesoru Pavlu Horvatu i trajna spomen među šumarima!

Dr. N. N.

† DIREKTOR ING. BOGDAN BABIĆ.

Sve drugove, kolege i prijatelje ne malo je iznenadila vijest, da je neumoljiva smrt 10. januara o. g. otela iz šumarske sredine ing. Bogdana Babića, direktora direkcije šuma u Sarajevu. Dana 17. XII. 1937., a za vrijeme kad je vršio svoju dužnost pri inspekciji jedne šumske uprave, dogodila se njemu i šefu dotične uprave teška nesreća. Izgubili su moć kočenja i upravljanja vagonetom na šumskoj koturači, te su u najvećoj brzini iskočili iz tračnica. Tom je prilikom pokojnik zadobio teške povrede, što mu je eto konačno bilo i uzrok smrti. U najljepšoj stvaralačkoj dobi, u 53. godini života, kad je najviše mogao da posluži svojim vanredno solidnim znanjem i rijetko bogatom praksom, neumitan usud prekinuo je tok njegovog svestranog rada.

Pokojnik je rođen u Banjoj Luci dne 15. februara 1885. Ondje je svršio i osnovnu školu i realku. Po svršenoj srednjoj školi odlazi na Visoku školu za kulturu tla u Beč, pa ga već početkom 1910. godine vidimo kao mladog praktikanta kod odjeljka za uređivanje šuma pri Šumskom odsjeku zemaljske vlade u Sarajevu. U početku 1912. godine dolazi kao asistent k Šumskoj upravi u Ilidžama, da malo iza toga u istoj godini bude imenovan za vršioca dužnosti šefa šumske uprave u Vozući. I ako mlad i godinama i stručnom praksom, dobiva taj položaj kao ambiciozan i sposoban šumar, gdje realizuje dugoročni ugovor bivše »Krivaje«, a osim toga iskorištava šume u vlastitoj režiji. Kao svjestan srpski nacionalista pada odmah po objavi svjetskoga rata pod sumnju, postaje »politički nepouzdani«, pa ga u avgustu 1914. godine suspenduju sa dužnosti i bace u zatvor. Suspenzija nije dugo trajala, te ga u oktobru iste godine pozivaju na dužnost, da ga odmah zatim liše čina rezervnog oficira i da ga kao narodnika otpremi na ratište. Konačno uvidaju mjerodavni, da bi u svojoj struci mogao da učini mnogo više nego na ratištu, povraćaju ga nazad i u početku 1916. god. postavljaju ga za šefa šumske uprave Ugar — Turbe, gdje ostaje sve do dana oslobođenja. Tad napušta državnu službu i preuzima vodstvo jednoga od najvećih naših šumsko-industrijskih preduzeća (»Ugar« u Turbetu). Na tom položaju ostaje do konca 1926. god., a već god. 1927. vraća se nazad u državnu službu i to k Direkciji šuma u Sarajevu, da 1931. godine preuzine dužnost njenoga direktora. Tu je sa prekidom od jedne godine, koju je proveo kao šef odsjeka za šumarstvo pri drinskoj banovini, ostao do svoje smrti.

Pokojnik je osim u svojoj struci djelovao sa velikim uspjehom i na raznim drugim poljima rada. Neobična bistrina duha i brzo snalaženje i u najtežim situacijama svagdje mu je pružalo vodeća mjesta, gdje je on potpuno i u cijelosti opravdao taj izbor.

Kao činovnik i direktor bio je taktičan do krajinosti i pun uglađenosti. Bio je pravedan starješina, dobar drug i pun poštovanja prema starijima. U rádu je bio tačan i energičan, pun inicijative i organizatorskoga duha, a stručno odlično spremjan, što se najbolje vidi po tome, da on — srazmerno mlađi čovjek — preuzima 1919. godine vodstvo firme »Ugar« d. d. i drži ga s uspjehom 7 godina. Isto je tako kasnije vodio

i direkciju šuma. Bogat praktičnim znanjem i iskustvom u iskoriščavanju šuma bio je velik zagovornik iskoriščavanja u vlastitoj režiji. Svoj organizatorski duh pokazao je najbolje u savršenoj organizaciji prašenja šuma 1932. god. pri suzbijanju napada none (duvne), kojom je prilikom napisao i izdao priručnik »Liparis Monacha«.

U Jugoslovenskom šumarskom udruženju bio je dugogodišnji član glavne uprave i čim su se počele osnivati podružnice, preuzima 1933. g. s uspjehom inicijativu, te osniva Sarajevsku podružnicu Jugoslovenskog šumarskog udruženja, kojoj je na čelu stajao kao predsjednik sve do svoje smrti. On je bio zapravo duša podružnice, te je u njoj puno truda ulagao naročito kad su bili u pitanju stručni radovi i zaštita staleških interesa.

Pokojnik je bio i odličan lovac, te ga u tom svojstvu vidimo kroz dvije godine na čelu Saveza lovačkih društava za Bosnu i Hercegovinu u Sarajevu (u svojstvu predsjednika). Pokazivao je velikog smisla i za sport, pa je u sportskom društvu »Slavija« bio biran za predsjednika, a kasnije i za počasnog predsjednika. Isto je tako bio jedno vrijeme i predsjednikom planinarskog društva »Kosmos«.

Teško je u kratkim crtama prikupiti sav rad pokojnikov, jer mu je duh bio nemiran, te ni časa nije puštao bez djelovanja. Saradivao je kao član u mnogim društvinama, bio je poznat u cijelom šumarskom svijetu kao odličan i objektivan stručnjak, fungirao je kao vještak u mnogim teškim i zamršenim sporovima.

Vidimo ga kao druga i kolegu, gdje ulaže sve svoje nastojanje, da bi u šumarske krugove povratio onaj stari, dobri, intimni drugarski život, te sa mnogo materijalnih žrtava upotrebljuje svaku priliku, da bi sakupio u intiman krug što više šumara, kako bi se što bolje upoznali i zbljžili. U ovakovim momentima bio je samo drug, te je svojim humorom i raspoloženjem svakoga lako i brzo predobio za se.

U privatnom životu bio je uzoran građanin i dobar nacionalni radnik. Svaku zgodu i nezgodu primao je mirno, pa je i u najtežim momentima bio pun pregaranja. Snosio je sve terete stojećim mirom i hladnokrvnošću.

Njegov svestrani i predani rad bio je i javno i na najvišem mjestu priznat time, što je odlikovan ordenom Bijelog Orla V. stepena, ordenom Svetog Save V. i IV. stepena i ordenom Jugoslovenske Krune V. stepena. No najveće priznanje biće mu uspomena među nama, jer je njegov rad za vječnost ubilježen u anali naše struke. Neka je slava i lahk zemlja Inž. Bogdanu Babiću!

Ing. A. Šerbetić.

† ING. BOGDAN BABIĆ.

Dana 10. januara o. g. preminuo je prilikom vršenja službene dužnosti Ing. Bogdan Babić, direktor direkcije šuma u Sarajevu, osnivač i predsjednik Sarajevske Podružnice J. Š. U. i član Glavne uprave J. Š. U.

Sarajevska Podružnica J. Š. U. izdala je osmrtnice i o smrti obavijestila sve svoje članove kao i sve ustanove i lica, koja imaju veze sa šumarstvom i šumskom privredom. Isto tako date su osmrtnice i u dva dnevna Sarajevska lista.

Sahrana pokojnika izvršena je 12. januara uz učestvovanje g. Ministra šuma i rudnika, te predstavnika civilnih vlasti i ustanova na čelu sa zamjenikom g. bana kao i predstavnika vojnih vlasti na čelu sa komandandatom armije. Osim toga učestvovalo je ogromno mnoštvo građana iz svih slojeva.

Cjelokupno osoblje Direkcije šuma kao i Šumarskog odsjeka Banske uprave, kako iz Sarajeva tako i iz najvećeg dijela šumskih uprava zajedno sa direktorima Direkcija šuma u Tuzli i Mostaru, otpratilo je preminuloga direktora i predsjednika do vječne kuće.

Ministarstvo šuma i rudnika zastupali su na sahrani g.g. Ing. Sarnavka Roman, inspektor Ministarstva, Ing. Perušić Andrija, inspektor Ministarstva i Ing. Nikolić Božislav, savjetnik Ministarstva. Jugoslavensko šumarsko udruženje zastupao je predsjednik udruženja g. Dr. Petrović Dragoljub, viši savjetnik Ministarstva šuma i rudnika.

G. Ing. Sarnavka Roman zastupao je istovremeno i Beogradsku podružnicu J.S.U. kao i upravni odbor »Šipada«.

Lijes pokojnika bio je postavljen na odar u mrtvačnici, koja je za ovaj žalosni momenat bila pretvorena u četinjavu šumu. Počasnu stražu pored odra kao i uz lafet za vrijeme sprovoda držali su šumarski inžinjeri i lugari. Lijes iz mrtvačnice do lafeta iznijeli su činovnici Direkcije šuma, a u groblje unijeli su ga lugari.

Kao rezervnom konjičkom kapetanu I. klase iskazane su pokojniku na sahrani vojničke počasti, te je lijes uz pratnju jedne čete daka-vojnika na konjima i uz pratnju vojne muzike prevežen na lafetu. Uz njega je stupalo šest narednika sa isukanim sabljama.

Ispred g. Ministra šuma i rudnika, Jugoslovenskog šumarskog udruženja, činovnika Ministarstva šuma i rudnika kao i Beogradske podružnice J. Š. U. sa pokojnikom se je pred mrtvačnicom oprostio Dr. Ing. Dragoljub Petrović, predsjednik J. Š. U.

Na groblju nad otvorenom rakom ispred Sarajevske podružnice J. Š. U. i šumara govorio je g. Veselin Dragutin, viši šumarski savjetnik, a dirljivim govorom ispred drugova i prijatelja oprostio se je sa pokojnikom Dr. Bogdan Vidović, advokat iz Sarajeva.

Jugoslavensko šumarsko udruženje položilo je na odar pokojnika prekrasan vijenac sa natpisom »Svome odličnome članu«. Isto tako i Sarajevska podružnica položila je vijenac »Svome pretsjedniku«. Nadalje su vijence položili činovnici i namještenici Direkcije šuma u Sarajevu kao i činovnici i namještenici Ministarstva šuma i rudnika, mnoge šumske uprave, prijatelji i drugovi, tako da je u pogrebu nošeno preko 25. vijenaca.

Činovnici i namještenici Direkcije šuma i Šumarskog odsjeka Banske uprave preostatak novca sakupljenog za vijenac poslaše Kereškenijevoj zakladi u iznosu od 1.370 Dinara, te time vrlog pokojnika upisaše za utemeljitelja ove zaklade i na taj način ostaviše mu trajan spomen.

Sarajevska podružnica Jugoslovenskog šumarskog udruženja kao i činovnici i namještenici Direkcije šuma primili su povodom smrti svoga predsjednika odnosno direktora brojne brzojavne i pismene sažalnice, pa se ovim putem svima najtoplje zahvaljuju.

Slava Ing. Bogdanu Babiću i mir pepelu njegovom!

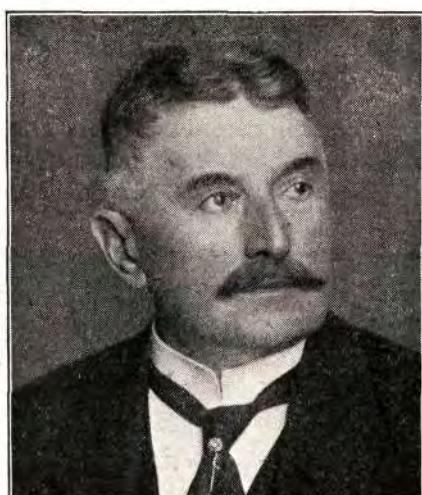
Sarajevska podružnica J. Š. U.

† VILIM DOJKOVIĆ

umro je dne 21. studenog 1937. godine u pola sedam na večer. Tako je i opet otisao u grob jedan veliki šumarski trudbenik, čovjek vanredne volje i energije, čovjek velike marljivosti, sve od rane mladosti pa do kasne starosti.

Roden je g. 1856. u Kloštru Ivaniću. Osnovnu je školu polazio u rodnom mjestu i u Bjelovaru, a gimnaziju u Zagrebu i na Rijeci. Šumarske je nauke svršio g. 1875. u Križevcima. Zatim je počeo službovati kao besplatni šumarski vježbenik u Varaždinu, a g. 1876. postade kotarskim šumarom moslavackim u Popovači. Godine 1878. položio je sa odličnim uspjehom državni ispit za samostalno vodenje šumskog gospodarstva. Kao mlađi šumar pisao je brojne članke u Narodnim Novinama, u kojima je propagirao podizanje šumarske škole u Križevcima na rang akademije. God. 1879. do 1882. vodio je upravu Prve banske imovne općine u Glini. Zatim je neko vrijeme službovao na vlastelinstvu biskupa Strosmajera u Đakovu, pri čem je dolazio u lični kontakt sa velikim vladikom. Godine 1886. imenovan je nadšumarom i upraviteljem đurđevačke

imovne općine, a g. 1888. prelazi kao županijski nadšumar u zemaljsku službu, najprije kod županije Bjelovarske, a zatim varaždinske i zagrebačke. God. 1894. postade županijskim šumarskim nadzornikom županije zagrebačke, a god. 1896. premješten je u tom svojstvu k požeškoj županiji. Godine 1898. bio je na vlastitu molbu penzionisan i prešao je zatim u privatnu službu (kod vlastelinstva Daruvar, Budinčina, Kamnik i Macelj). Neko vrijeme bio je tajnikom Trgovačkog doma u Zagrebu. Godine 1908. vraća se u aktivnu državnu službu i službuje do god. 1917. kao županijski, a kasnije i zemaljski šumarski nadzornik I. razreda u Zagrebu. Kao županijski nadšumar i županijski šumarski nadzornik bio je predsjednikom ispitnog povjerenstva za polaganje šumsko-tehničkog ispita za pomoćnu službu. Nakon penzionisanja 1917. godine ne miruje, već službuje do kraja 1928. u raznim privatnim namještenjima: kao upravitelj šuma plemenite općine Turopolje, tehnički izvjestitelj Prve hrvatske štedionice, direktor Zagorske šumske industrije, upravitelj šuma vlastelinstva Iločkog, upravitelj šuma kamničke

korporacije, predstojnik šumskog ureda vlastelinstva Vukovar. Kroz dugi niz godina bio je odbornikom šumarskog udruženja, a bio je i tajnikom udruženja i urednikom Šumarskog Lista. Saradivao je također aktivno u Šumarskom Listu sa većim brojem članaka.

Tokom svoga dugogodišnjeg službovanja Dojković je imao prigode da znatno utječe na organizaciju i uredjenje šumarske službe, napose u Hrvatskoj i Slavoniji.

Poslije rata kao odbornik J. Š. U. neuromorno radi na svim specijalnim pitanjima oko organizacije šumarske struke, na predstavkama, me morandumima i protestima. Napose se isticao radom na pitanjima agrarne reforme prema Šumarstvu. On je ostavio našem udruženju svoj životopis sa vrlo zanimivim opaskama o svojoj neprestanoj borbi sa neprilikama, koje su ga stalno pratile u preražličitim službama kroz vrijeme od pola vijeka. Neznamo, da li je ikoji šumar toliko zla preturi, preko svojih leda kao po-kojni Dojković. Po svom borbenom duhu nikada nije prešao ni od kakovih neprilika, pa ni od ličnih progona, a ostao je pri tom vazda bistar i vedar. Vladao se vazda kavalirski i otmeno.

Marljivo je pratio njemačku šumarsku i lovačku literaturu. Bio je velik štovalac njemačkog šumarsko-lovačkog duha, reda i rada, što je svakom zgodom isticao nama mladima za primjer. Pazio je ozbiljno i strogo, da podčinjeni mu mladi šumari budu članovi našeg udruženja i da prate šumarsko-lovačku literaturu, na čem su mu još i danas mnogi zahvalni.

Dojković je bio dobar kolega i nije zaboravljao svojih u nevolji. Za pravednu stvar zalagao se iskreno i nije sustao.

Ma i shrvan teškom bolesti posljednjih godina, ipak je još neprestano radio i pratilo rad našeg Udruženja. Žalimo, što ga je bolest toliko ojadila, da je svoj životopis, iz kojega bi naši »mladi« mogli crpsti mnogo koristi i pobuda, uništio i time izbrisao uspomenu na pola stoljeća teške i nezahvalne borbe za ideale šumarstva. Bit će da je na kraju posumnjao, da bi poratni naraštaj znao cijeniti njegovu borbu i njegova stradanja.

Na pogrebu Dojkovića sabrala se stara šumarska garda, da mu sa mladima iskaže posljednju počast. U ime Jugoslovenskog šumarskog udruženja oprostio se nad grobom pokojnika gosp. tajnik Ing. Ante Premužić.

Slava Vilimu Dojkoviću, neka mu bude laka njegova draga »horvacka gruda«.

M. D.

† Ing. REINHOLD SCHMETTAN
šumarski nadsvjetnik u m.

Umro je u Sarajevu u dubokoj starosti 3. januara 1938. god.

Pokojnik je najveći dio svoga dugog života proveo u državnoj šumarskoj službi u bivšoj Bosni i Hercegovini. Kako se je u doba, kada je pokojnik nastupio svoju službu

u ovim krajevima, tek zasnivalo šumsko gospodarstvo, pružalo mu se je široko polje rada i on je kao vrlo dobro spreman stručnjak sa velikim uspjehom saradivao u redovima prvih pionira na području šumarstva u ovim zemljama.

Kasnije je djelovao kod centralnih vlasti i to kod Direkcije šuma u Sarajevu i kod tadašnjeg Šumarskog otsjeka Zemaljske vlade za Bosnu i Hercegovinu.

Kao personalni referent on je učestvovao pri rješavanju mnogih važnih pitanja iz područja organizacije Šumarske službe i nastave, te staleških i personalnih predmeta.

Pod kraj svoje aktivne službe djelovao je kao nastavnik na tadašnjoj Šumarskoj školi u Sarajevu. Na ovome se je položaju, iako već u godinama, bavio intenzivno raznim granama šumarskih nauka, bio je odličan pedagog i njegovi će se učenici sigurno uvijek sa velikim poštovanjem i zahvalnošću sjećati svoga nastavnika.

Pokojnik je bio čovjek vrlo opsežne i solidne opće spreme sa širokim pogledom na svijet i život, što se je svakom prilikom ispoljavalo pri njegovom šumarsko-stručnom i nastavničkom radu. Naše šumarstvo gubi u njemu čovjeka odličnih sposobnosti, a među svojim je drugovima ostavio najljepše uspomene.

Slava i trajna uspomena pokojniku, a njegovoj ucviljenoj porodici naše duboko saučešće.

D. Veseli.

**† MARINO DE BONA-BUNIĆ,
penz. zem. šum. nadsavjetnik.**

Pod konac prošle godine donijele su novine tužnu vijest, da je u Lapadu kraj Dubrovnika na groblju Sv. Mihajla sahranjen jedan od veterana hrvatskog šumarstva, penzionisani zem. šum. nadsavjetnik Marino de Bona-Bunić, odvjetak još od desetog stoljeća poznate, a od 15. do 19. stoljeća literarnim i političkim radom proslavljene dubrovačke patricijske obitelji Bunića.

Pokojnik je rođen g. 1857. u Senjū, gdje mu je otac služio kao inspektor Hrv. primorja, te je dakle doživio 81. godinu. Za vrijeme prevrata bio je šef hrvatskog šumarstva u Zagrebu, na kojem je položaju bio doskora i penzionisan i povukao se na svoje imanje u Dubrovnik, za kojim je kao rođeni Primorac i patricij uvijek uzdisao. Nad otvorenim grobom oprostili su se s njime u ime dubrovačkih patricija i ostalog naroda profesor R. Mišetić i župnik Sv. Mihajla Gj. Krečak. Bio je uvijek skroman i velik poštenjak. Oplakuje ga udova Ivana i tri sina Edo, Ivan i Marino.

Zivot ovog čestitog radnika i poštenjaka opisali smo potanje prigodom njegovog umirovljenja u br. 1. Š. L. za 1920. godinu, pa taj opis nećemo sada opetovati, nego ćemo donijeti par sličica, koje osvjetljuju šumarske prilike, pod kojima je vrli pokojnik započeo svoju činovničku karijeru, da tako prikažemo mладима, da stara vremena nisu baš bila tako sjajna, kako se to obično misli. Nije to bilo samo onako metnuti zeleni šeširić sa perom na glavu i pušku preko ramena, pa nakon šetnje po šumi ili poslije lova sjesti u gostioniku i uz čašu dobra vina uživati slasti ovoga zemaljskog života. Nije to bilo šumarima dano, jer se je njihov činovnički budžet u ono doba kretao u skromnim granicama, tek između nekih 30—50 forinti mjesечно, od kojih nakon podmirbe troškova za stan, zajutrak, objed i večeru nije preostalo ni za koju cigaretu, a kamo li za čašćenje i uživanje zemaljskih dobara.

Pravnici su tada bili svemoćni i dok je jedan pravnički vježbenik napredovao sve do vladinog savjetnika, dotle je šumar u podređenom položaju kroz godine i godine, a mnogi i do svoje smrti, dreždrio u X. ili kojem još nižem činovnom razredu.

I vrli pokojnik Bona počeo je služiti pod takovim prilikama, rješavao je svoje spise, osnivao branjevine po Primorju i pošumljavao ih, ali Ćete badava tražiti tablu, koja vam kaziva, da je to njegovo djelo. Takove table nije ni prije njega nijedan šumar za svoj rad dobio, dobivali su ju samo generali, župani i predstojnici za djela, u koja nisu ni privirili, nego samo cestu, park i sl. na obilatom banketu proglašili otvorenom!

Šumarska nauka nije onda kod nas smjela na sveučilište, jer su joj i sami naši sveučilišni profesori osporavali pravo da spada na sveučilište, ma da su znali, da se npr. u naprednoj Njemačkoj može iz plesa ili iz kineskog jezika polučiti doktorat. Milijune smiješ narodu i državi u šumi stvarati, ali ne smiješ svoje znanje na sveučilištu povećati, da sa povećanim znanjem odgojiš još više milijuna za državnu uvijek zijajući kasu!

Šumari su smjeli samo stvarati, živiti i umirati u osvjedočenju, da su učinili svoju patriotsku dužnost.

Trebalo je tek jednoga stranca, jednog Zikmundowskog da pod okriljem madarskog ministra-predsjednika Kolomana Szella dođe u Hrvatsku za šefa šumarstva i osloboди hrvatske šumare iz pravničkog ropstva. Počam od njegovog dolaska tj. počam od g. 1896. dobili su (njestovim zauzimanjem) hrvatski šumari svoj samostalni poboljšani status, na osnovu kojega je, skromno radeći, već tada u vladin šumarski odsjek premješteni Bona zaplivao po činovničkoj ljestvici i svršio svoje 40-godišnje službovanje kao šef šumarstva u zavidnom V. čin. razredu tj. u rangu banskih savjetnika.

Ali nije nas, hrvatske šumare, morila ta nevolja samo od naših sunarodnjaka pravnika. Imali smo mi još daleko gore konkurenate, koji su nam kruh i oduzimali. Naše stare ferštete i beriktane zamjeniše k nama iz Madarske prebačeni tudinci, pa se po našim, za naše domaće ferštete sazidanim domovima počela razlijegati gotovo samo madarska riječ. Tko nije svršio u madarskoj Selmeczbanyi barem tečaj madarskog jezika, tome nije bilo mesta u državnoj šumarskoj službi u Hrvatskoj i Slavoniji, pa makar on s odlikom svršio šumarske nauke na najvišim šumarskim zavodima u Austriji ili Njemačkoj.

No vrijeme gradi po kotarim kule, vrijeme gradi, vrijeme razgrađuje. Dumula je bura i odnijela tu madarsku najezdu sa čestite naše Krajine, a naš stari veteran Bona, koji je progutao mnogo gorku radi te nedaće, koja nas je bila zajašila kao mora, može mirne duše počivati u zemlji svojih pradjedova zadovoljan, što mu je sudba dosudila da doživi taj madarski uzmak.

Pokoj mu vječni!

B. K.

PROMJENE U SLUŽBI:

Unapredeni su:

Jurhar inž. Franjo, za šum. savjetnika 6 grupe kod sreskog načelstva u Kranju;

Marković inž. Trifun, za šum. višeg pristava 7 grupe kod Direkcije šuma u Vinkovcima.

Postavljeni su:

Šijak Stevo, za pomoćnog knjigovodu 9 grupe kod Direkcije šuma Petrovaradinske imovne općine u Srem. Mitrovici.

Premješteni su:

Gojković inž. Živojin, šum. viši pristav 7 grupe od Dir. šuma petrovaradinske imovne općine u Srem. Mitrovici za šefa šum. uprave iste im. opć. u Kupinovu;

Dimitrijević inž. Žarko, šum. pristav 8 grupe od Dir. šuma brod. im. opć. u Vinkovcima za v. d. šefa šum. uprave iste im. opć. u Trnjanima;

Lapaine inž. Dušan, šum. pristav 8 grupe od šum. uprave brod. im. općine u Trnjanima za v. d. šefa šum. uprave ogulinske im. opć. u Krivom Putu;

Popjanov inž. Nikola, šum. pristav 8 grupe od Kr. banske uprave u Banjaluci k šum. upravi u Sanskom Mostu;

Šipčić Milutin, pom. tehnič. manipulant 10 grupe, od šum. uprave u Đevđeliji k Direkciji šuma u Novom Sadu;

Možetić inž. Krsto, šum. savjetnik 6 grupe od sreskog načelstva u Sinju k Kr. banskoj upravi u Splitu;

Branković inž. Mihajlo, šum. viši savjetnik 4 grupe 2 stepena od Min. šuma i rudnika u Beogradu k sreskom načelstvu u Novom Sadu;

Mužinić inž. Mirko, šum. viši pristav 7 grupe i šef šum. uprave brod. imov. općine u St. Mikanovcima k sreskom načelstvu u Splitu;

Jelenić inž. Ivo, šum. viši pristav 7 grupe i šef šum. uprave ogulinske im. općine u Ogulinu k šumskoj upravi brod. imov. općine u St. Mikanovcima.

Umirovljeni su:

Marković Persida, glavni arhivar 7 grupe sa period. povišicom kod Odjeljenja za vrhovni šumarski nadzor Ministarstva šuma i rudnika u Beogradu.

IZ UDRUŽENJA

UPLATA ČLANARINE U MJESECU DECEMBRU GODINE 1937.

Redovitih članova: Bakranin Juraj, Donji Lapac Din. 100.— za god. 1937; Dimitrijević Ž., Vinkovci Din. 100.— za II. polg. 1934 i I. polg. 1935; Delić Vukašin, Pariz Din. 72.— a canto 1935; Drašić Ivan, Split Din. 100.— za god. 1937; Dereta Borislav, D. Milanovac Din. 25.— za II/4 1937; Dr. Danda Edo, Slav. Brod Din. 200.— za god. 1937 i 1938; Dujuić Ante, Samobor Din. 20.— upisnima; Golubinski Pavle, Nikšić Din. 100.— za god. 1937; Helman Matija, Bjelovar Din. 100.— za god. 1937; Herjavec Dragutin, Zagreb Din. 100.— za god. 1937; Kajfež Drago, Zagreb Din. 100.— za god. 1938; Lovrić Slavko, Fužine Din. 50.— za II. polg. 1936; Lulić Stjepan, Ivanec Din. 100.— za II. polg. 1935 i I. polg. 1936; Mamula Jovo, Jasenak Din. 100.— za god. 1936; Majnarić Marjan, Zagreb Din. 100.— za god. 1937; Marušić Mijo, Đakovo Din. 100.— za god. 1937; Petronijević Slavko, Cetinje Din. 100.— za god. 1937; Piršić Vilim, Zagreb Din. 100.— za god. 1937; Premužić Andrija Zagreb Din. 100.— za god. 1937; Rukavina Branko, Pakrac Din. 100.— za god. 1937; Srdić Aleksander, Novska Din. 100.— za god. 1937; Sklenar Josip, Belišće Din. 110.— za god. 1938 i polovica upisnine; Stivičević Nikola, Zagreb Din. 60.— za god. 1932; Šavor Ivan, Đurdevac Din. 100.— za god. 1937; Štefinović Josip, Zagreb Din. 100.— za god. 1936; Dr. Škorić Vladimir, Zagreb Din. 200.— za god. 1936 i 1937; Uročić Josip, Bjelovar Din. 100.— za god. 1937; Žiromski Nikola, Otočac Din. 50.— za I. polg. 1937.

Redovitih članova sa područja podružnice Ljubljana: Jelinčić Leopold, Bohinj, Bistrica Din. 100.— za god. 1937; Rakušček Karol, Maribor Din. 100.— za god. 1937; Tomše Valentin, Ljubljana Din. 50.— za II. polg. 1936; Žagar Bogoslav, Kočevje Din. 50.— za II. polg. 1937; Žagar Bogdan, Boh. Bistrica Din. 100.— za god. 1937.

Redovitih članova sa područja podružnice Skoplje: Jakovljev Leonid, Skoplje Din. 100.— za god. 1936; Šunjevarić Milenko, Skoplje Din. 100.— za god. 1937; Vasjutin Konstantin, Gostivar Din. 100.— za god. 1937.

Redovitih članova sa područja podružnice Beograd: Dr. Balen Josip, Zemun Din. 90.— za god. 1938; Bojić Blažo, Gor. Milanovac Din. 120.— za god. 1938 i upisnina; Gačić Jovan, Beograd Din. 200.— za god. 1936 i 1937; Huša Jaroslav, Apatin Din. 100.— za II. polg. 1937 i I. polg. 1938; Jovković Branislav, Apatin Din. 100.— za god. 1937; Kangrga Đuro, Beograd Din. 300.— za god. 1935, 1936 i 1937; Koprivnik Vojko, Beograd Din. 100.— za god. 1938; Kosić Aleksander, Beograd Din. 100.— za god. 1937; Löwi Marko, Beograd Din. 200.— za god. 1936 i 1937; Simčić Ivan, Beograd Din. 100.— za god. 1937; Sundečić Ivan, Novi Sad Din. 50.— za II. polg. 1937.

Redovitih članova sa područja podružnice Sarajevo: Andić Vlado, Prijeopolje Din. 50.— za II. polg. 1937; Afanasijev Dimitrij, Sarajevo Din. 600.— od god. 1932 do 1937; Balonek Franjo, Sarajevo Din. 200.— za 4/4 1933, 1934 i 3/4 1935; Dubravić Himlje, Sarajevo Din. 50.— za I. polg. 1937; Hasandelić Šemsudin, Rogatica Din. 520.— od god. 1933 do 1937 i upisnina; Kopčić Ibrahim, Zavidović Din. 100.— za god. 1937; Knežević Milan, Sarajevo Din. 100.— za god. 1938; Kanoti Stjepan, Sarajevo Din. 200.— za II. polg. 1935, 1936 i I. polg. 1937; Milević Kuzman, Tuzla Din. 100.— za god. 1937; Moskaljuč Aleksander, Tuzla Din. 70.— za god. 1937; Obradović Ljubomir, Sjetlina Din. 100.— za god. 1936; Ostojić Dušan, Srem. Mitrovica Din. 200.— za god. 1934 i 1935; Sekulić Kosta, Sremska Mitrovica Din. 100.— za god. 1936; Strambah Karlo, Tuzla Din. 100.— za god. 1936; Sučić Jakob, Brčko Din. 100.— za god. 1937; Tvrtković Stjepan, Travnik Din. 50.— za II. polg. 1937; Trifunović Dragoljub, Mitrovica Din. 100.— za god. 1937.

Redovitih članova sa područja podružnice Banjaluka: Balić Mehmed, Banjaluka Din. 50.— za II. polg. 1937; Cerić Husein, Teslić Din. 100.— za god. 1937; Dobrić Ante, Bihać Din. 100.— za god. 1937; Krpan Rudolf, Drvar Din. 100.— za god. 1936; Kovačević Dušan, Banjaluka Din. 100.— za god. 1937; Marković Vladimir, Derventa Din. 100.— za god. 1937; Pleše Đuro, Banjaluka Din. 200.— za god. 1936 i 1937; Polferov Vasilije, Bos. Petrovac Din. 100.— za god. 1937.

Uplata članova pomagača u mjesecu decembru god. 1937: Brkljačić Nikola, Vidovec Din. 80.— za II. polg. 1934 i 1935; Čar Zvonko, Rujevac Din. 100.— za god. 1936 i 1937; Dojnov Vladimir, Sokobanja Din. 100.— za god. 1936 i 1937; Fijatović Radovan, Srbobran Din. 60.— za 1937 i upisnina; Hočevar Jurij, Bled Din. 70.— za god. 1938 i upisnina; Hrska Ivan, Novigrad Din. 50.— za god. 1937; Kučić Vilim, Skrad Din. 100.— za god. 1934 i 1935; Osterman Joža, Kranj Din. 70.— za god. 1938 i upisnina; Popović Ivan, Seleuš Din. 25.— za II. polg. 1937; Potočić Zvonimir, Farkaševac Din. 50.— za god. 1937; Sgerm Franjo, Sarajevo Din. 50.— za god. 1936; Schanč Jovan, Sarajevo Din. 25.— za II. polg. 1937; Štajduhar Franjo, Sarajevo Din. 50.— za god. 1936; Šimatić Nikola, Senj Din. 50.— za god. 1937; Šram Zdenko, Zagreb Din. 50.— za god. 1938.

UPLATA NA PRETPLATI ZA ŠUMARSKI LIST:

»Šuma« družba z. o. z. Zagreb Din. 100.— za god. 1937; Uprava Grašćine, Bosnjan Din. 100.— za god. 1937; Gradska blagajna Varaždin Din. 100.— za god. 1937; Inspektorat za pošumljavanje krša Senj, Din. 200.— za god. 1936 i 1937; Direkcija šuma imovne općine Nova Gradiška Din. 100.— za god. 1937; Šum. ured vlastelinstva Vukovar Din. 200.— za god. 1937 i 1938; Križnička uprava Vel. Nedjelja Din. 100.— za god. 1937; Šumska uprava Boh. Bistrica Din. 98.— za god. 1937; Destilacija drva d. d. Zagreb Din. 100.— za god. 1938; Klub inžinjera šumara Beograd Din. 100.— za god. 1937.

DAROVI U KORIST GLAVNICE KEREŠKENIJEVE PRIPOMOĆNE ZAKLADE J.Š. U.

1. — Povodom smrti direktora Direkcije šuma u Sarajevu Ing. Bogdana Babića dne 10. I. 1938. sakupili su gg. činovnici i namještenici Direkcije šuma i Kr. Banske

uprave u Sarajevu iznos za nabavu vijenca na odar svoga direktora i predsjednika Sarajevske podružnice J. Š. U.

Preostatak iza nabave vijenca Din. 1.370.— uputili su preko Sarajevske podružnice Upravi udruženja, da se kao trajan i svjetao spomen na neumornog radišu i istaknutoga šumarskog stručnjaka direktora Ing. Bogdana Babića upotrebi u korist povećanja glavnice Kereškenijeve pripomoćne zaklade J. Š. U.

Sarajevska podružnica dostavila je darovani iznos od Din. 1.370.— dopisom svojim od 20. I. 1938. broj 15 blagajni udruženja, pa je novac priveden namijenjenoj svrsi.

2. — Gospodin Mihajlo Fišer dostavio je Sarajevskoj podružnici J. Š. U. iznos od Din. 200.—, da se prema nahodenju podružnice, umjesto vijenca na odar pokojnom direktoru Ing. Bogdanu Babiću, privede u koju dobrotvornu svrhu. Podružnica je ispunjavajući želju darovatelja uputila novac blagajni Udruženja dopisom od 20. I. 1938. broj 10, da se upotrebi u korist povećanja Kereškenijeve pripomoćne zaklade. Novac je priveden svrsi.

3. — Dne 3. I. 1938. preminuo je u Sarajevu Ing. Reinhold Schmettan, šumarski nadsvjetnik u m. Umjesto vijenca na odar pokojnika sabrala su g.g. činovnici i namještenici Direkcije šuma u Sarajevu Din. 630.— u korist Kereškenijeve zaklade. Blagajna udruženja primila je novac i putem Sarajevske podružnice J. Š. U. i uložila ga u smislu dopisa Podružnice od 20. I. 1938. broj 13 u korist povećanja glavnice Kereškenijeve pripomoćne zaklade.

4. — U Bjelovaru preminuo je Gustav Lach, nadšumarnik imovne općine durdevačke u m. Mjesto vijenca na odar pokojnika sabrala su gg. činovnici i namještenici Direkcije šuma imovne općine Durdevačke Din. 210.— kao prilog za povećanje Kereškenijeve pripomoćne zaklade.

Blagajna udruženja primila je novac i uložila ga u korist povećanja glavnice Kereškenijeve pripomoćne zaklade.

5 — Gospoda činovnici Ministarstva šuma i rudnika povodom smrti Ing. Josipa Rugole, višeg savjetnika Ministarstva šuma i rudnika, i povodom smrti Ing. Bogdana Babića, direktora Direkcije šuma u Sarajevu, sakupili su svotu od 1.032 Dinara i poklonili Kereškenijevu pripomoćnu zakladu, kao spomen na mile pokojnike.

Blagajna udruženja primila je novac i uložila u korist povećanja glavnice Kereškenijeve zaklade.

S ovim prilozima povećala se opet znatno glavnica zaklade, pa će Udruženje moći u budućnosti makar za koji dinar više iz kamata ovoga novca pomoći u skrajnjoj bijedi nezbrinutim sirotama izmumljih članova Udruženja i članova Kereškenijeve zaklade.

Gospodi darovateljima na plemenitom poklonu najtoplja hvala, a ovaj lijepi primjer neka bude živ poticaj i svima ostalim članovima Udruženja, da se prije svega jednokratnom uplatom od Din. 100.— začlane u Kereškenijevu pripomoćnu zakladu, a onda da svagda i u svakoj prilici sabiranjem ma i najmanjih priloga povećavaju zakladnu glavnici, jer nestalne i teške današnje prilike donose sobom, da na srca milosrda za pomoć kuca i onaj, koji je negda lako i rado drugima davao. Mnogo i najmanjih priloga učinit će našu pripomoćnu zakladu velikom i jakom!

Za Upravu udruženja (br. 93—1937):
Tajnik: **Ing. Ante Premužić.**

POSMRTNA POMOĆ JUGOSLOVENSKOG ŠUMARSKOG UDRUŽENJA.

POZIV

gg. članovima Jugoslov. šumarskog udruženja.

Teško obitelji, kojoj smrt otme hranioca!

Tko već nije čuo plač udovice i neopskrbljene djece? Ali smrt ne samo da duboko potresa porodicu čuvstveno, već se ova u prvi momenat nalazi i u teškoj potrebi i oskudici.

Kako bi se u tom najtežem i najpotrebnijem času pružila pomoć obitelji umrlog člana J. Š. U., osnovana je »POSMRTNA POMOĆ« (P. P.).

Zapravo je P. P. samopomoć, a samopomoć je najbolja pomoć. Zato ne odgadaj, jer ne znaš, što te može sutra da snađe, već pristupi odmah u P. P. i time pruži svojima pomoć u najtežem času.

Pravila P. P. odaslana su početkom god. 1936. svakom pojedinom članu udruženja, a otisnuta su i u izvještaju J. Š. U. o radu za god. 1934/35, koji prileži Šumarskom ilstu za god. 1935.

Zagreb, 25. lipnja 1937.

Jugosl. šumarsko udruženje,

Zagreb.

IZ ADMINISTRACIJE

PROJEKT UREDBE O REORGANIZACIJI I SANACIJI IMOVNIH OPĆINA.

Na temelju ovlasti dobivene finansijskim zakonom za god. 1936/37. gosp. ministar šuma i rudnika predložio je u julu 1937. gosp. ministru finansija nacrt uredbe o reorganizaciji i sanaciji imovnih općina. Gosp. ministar finansija proučivši ovaj nacrt zatražio je posebnim pismom upravljenjem na g. ministra šuma i rudnika, da se u nacrtu izvedu neke izmjene. Donosimo ovdje spomenutni nacrt, a odmah ispod njega napomenuto pismo g. ministra finansija. Nacrt uredbe glasi:

Na osnovi § 98 finansijskog zakona za 1936/37 godinu, a u vezi § 81 tač. 2 istog zakona Ministarski savet na predlog Ministra šuma i rudnika propisuje

UREDBA o reorganizaciji, sanaciji i olakšanju stanja krajiških imovnih opština.

Član 1

Naredba Ministarstva šuma i rudnika od 4 maja 1922 g. br. 13054 o upravi te službovanju i gospodarenju sa šumama krajiških imovnih opština stavlja se van snage.

Svi zakoni, propisi i naredbe o krajiškim imovnim opštinama, koji su na osnovu napred spomenute naredbe kao logična posledica podržavljenja uprave imovnih opština prestali važiti, ponovo stupaju na snagu.

Zakon od 11 srpnja 1881, kojim se razjašnjavaju, odnosno preinačuju neke ustanove zakona od 15 lipnja 1873 o imovnim općinama u hrvatsko-slavonskoj vojnoj Krajini ima se primenjivati i na Đurđevačku i Križevačku imovnu opštinu.

Član 2

Državni službenici zatečeni u službi kod Direkcija šuma imovnih opština i njima podređenih šumskih i gospodarskih uprava postaju na dan stupanja na snagu ove Uredbe i bez naročitog prevodenja službenici imovnih opština.

Oni zadržavaju svoj naziv i grupu.

Vreme provedeno u državnoj službi i kod drugih imovnih opština računa im se za napredovanje i penziju kao vreme provedeno u službi kod imovne opštine.

Član 3

U četvrtom stavu § 4 zakona od 11 srpnja 1881, kojim se razjašnjuju, odnosno preinačuju neke ustanove zakona od 15 lipnja 1873 o imovnim občinama u hrvatsko-slavonskoj vojnoj Krajini ispuštaju se reči: »obratiti na osnivanje, građenje i uzdržavanje cesta, na protoke i zaplave, na ošumljenje Krasa, na škole, na obće koristne zavode i na druge slične cijeloj imovnoj občini probitačne svrhe«, a na to mesto dolazi: »imaju uneti u rezervni fond imovne opštine, koji će služiti za pokriće deficitata u godinama, kada prihodi neće biti dovoljni za pokriće izdataka.«

Član 4

U § 5 zakona od 11 srpnja 1881, kojim se razjašnjuju, odnosno preinačuju neke ustanove zakona od 15 lipnja 1873 o imovnim občinama u hrvatsko-slavonskoj vojnoj Krajini u drugom stavu ispuštaju se reči: »predsjednik, a uz njega upravitelj gospodarstvenog ureda« a mesto toga dolaze reči: »direktor direkcije šuma« a treći stavljaju se van snage.

Član 5

Član 18 zakona od 15 lipnja 1873 o imovnim občinama u hrvatsko-slavonskoj vojnoj Krajini menja se i glasi: »Stručnu upravu i gospodarenje šumama i ostalom imovinom imovnih opština vrše direkcije šuma i njima podređene šumske i gospodarske uprave kao i izvršni organi zastupstva i gospodarskog odbora imovne opštine.

Član 6

Član 19 zakona od 15 lipnja 1873 o imovnim občinama u hrvatsko-slavonskoj vojnoj Krajini menja se i glasi: »Ban utvrđuje po saslušanju zastupstva imovne opštine broj i sedešte šumskih uprava i lugarskih srezova, zatim broj službenih mesta po zvanjima i njihovim položajnim grupama, u kojima su ta zvanja raspoređena, a isto tako i broj mesta činovničkih pripravnika (sistematizaciji mesta), koji se brojevi proračunom ne mogu povećavati.

Ako je neko zvaničje predvideno u više grupe, imaju se službena mesta toga zvanja rasporediti tako da u višoj grupi bude utvrđen manji broj mesta nego što ga ima u prethodnoj nižoj grupi.

Za čuvanje usamljenih manjih šumskih predela ili manjih parcela goleti ili krševa obrazlih šikarama mogu se postaviti samo lugari u svojstvu dnevničara.

Član 7

Prvi i drugi stav čl. 20 zakona od 15 lipnja 1873 o imovnim občinama u hrvatsko-slavonskoj vojnoj Krajini stavljuju se van snage i umesto njih dolaze novi stavovi, koji glase:

»Plate i položajni dodaci činovnika, zvaničnika i služitelja jednaki su platama i položajnim dodacima državnih činovnika, zvaničnika i služitelja.

Visinu ličnog i porodičnog dodatka na skupoču odreduje Ban po saslušanju zastupstva imovne opštine.

Visinu nagrade dnevničarima odreduje Ban po saslušanju zastupstva imovne opštine.

Član 8

§ 6 zakona od 11 srpnja 1881, kojim se razjašnjuju, odnosno preinačuju neke ustanove zakona od 15 lipnja 1873 o imovnim občinama u hrvatsko-slavonskoj vojnoj Krajini menjaju se i glasit:

»Visina lične i porodične penzije određuje se po propisima zakona o činovnicima.

Visinu ličnog i porodičnog dodatka na skupoču ličnim i porodičnim penzionerima određuje Ban po saslušanju zastupstva imovne opštine.«

Član 9

Stavovi drugi, treći i četvrti § 7 zakona od 11 srpnja 1881, kojim se razjašnjuju, odnosno preinačuju neke ustanove zakona od 15 lipnja 1873 o imovnim občinama u hrvatsko-slavonskoj vojnoj Krajini stavljuju se van snage i u mesto njih dolazi nov stav: »U pogledu obaveze uplaćivanja uloga u zajedničku mirovinsku zakladu od strane službenika važe propisi za državne službenike.«

Član 10

Treći stav čl. 27 zakona od 15 lipnja 1873 o imovnim občinama u hrvatsko - slavonskoj vojnoj Krajini stavlja se van snage.

Član 11

Ministar finansija otpisaće sav državni porez dužan do kraja 1936 godine svima onim imovnim opštinama, koje uverenjem banske uprave dokažu, da ga ne mogu platiti, po podmirenju ostalih redovnih izdataka iz redovitih prihoda i da nemaju rezerve u drvnoj zašti, čijom bi prodajom mogli platiti dužni porez.

Član 12

Poresko olakšanje zemljarine po Uredbi br. 4.200 od 2 februara 1935 god., § 48 zakona o budžetskim dvanajstinama za mesece avgust 1935 do marta 1936 god. i po § 24 tač. 3 finan. zakona za 1936/37 godinu ima se u svemu primeniti i na šume imovnih opština.

Član 13

Na zemljištu imovne opštine izdvojiće se neplodne površine (krševite) kao i poljoprivredno neupotrebljive površine (nepristupačne) i osloboditi zemljarine po tač. 10 čl. 10 zakona o neposrednim porezima. Isto tako izdvojiće se šumske površine oglašene kao zaštitne šume i oslobodiće se od zemljarine po čl. 24 zakona o šumama za vreme trajanja zaštite. Osim toga izdvojiće se i šumske površine stavljenе pod zabranu od strane nadležnih vlasti i oslobodiće se od zemljarine za vreme trajanja zabrane.

Rok oslobođenja od poreza za šume stavljenе pod zabranu na relativno-šumskom tlu iznosi 20 godina, a na apsolutno šumskom tlu 40 godina.

Ova oslobođenja ostvaruju se posebnom dokumentovanom molbom na nadležne katastarske vlasti.

Oslobodenje poreza za zabrane i zaštitne šume povlači i oslobođenje samoupravnih prikeza.

Član 14

Banske Savske banovine otpisaće Otočkoj, Ogulinskoj, I i II Banskoj, Slunjskoj i Đurđevačkoj imovnoj opštini sav banovinski pirez dužan do kraja 1936 godine.

Član 15

Opštinski pirez dužan do kraja 1936 god. otplatice imovne opštine polovinu ustupanjem naknade štete dosudene im pravomoćnim presudama za učinjene šumske štete do kraja 1935 god. na području dotične upravne opštine, a polovinu u gotovom.

Opštine će prepuštenu naknadu štete ubirati na isti način kao i opštinski pripez.

Sve odredbe važe za opštinski pripez napose glede raspisivanja i zastare, primenjivaće se i na prepuštenu naknadu štete.

Šumske odštete, koje se od dužnika nisu mogle uterati radi dokazanog siromaštva, zamenjuju se radom u naravi.

Opštinski odbor odrediće svake godine visinu nadnice za zamenu otplate presudene naknade štete.

Član 16

Opštinski pripez može izneti za Petrovaradinsku, Brodsku, Gradišku i Križevačku imovnu opštini najviše 50% a za ostale imovne opštine najviše 20% od iznosa, koje plaćaju u ime državnog osnovnog poreza.

Član 17

Dužne prinadležnosti aktivnom osoblju i lične i porodične penzije isplatiće imovne opštine bez interesa u roku od 3 godine u iznosu, koji odredi Ban po saslušanju zastupstva imovne opštine.

Član 18

Za otplatu duga, koji su imovne opštine dužne do dana donošenja ove uredbe a na koji plaćaju interes, mogu zaključiti kod državne hipotekarne banke hipotekarni zajam do ukupnog iznosa od 20 miliona dinara.

Za isplatu ovog duga garantuje banovina.

Koliki će se od gornje sume svakoj imovnoj opštini odobriti zajam, određuje Ban.

Član 19

Ban Savske banovine pružiće u ime pomoći za sanaciju Otočke, Ogulinske, I i II Banske, Slunjske i Đurdevačke imovne opštine kroz pet godina po 3 miliona dinara godišnje.

Ovlašćuje se Ban Savske banovine, da za pokriće ovog izdatka propiše banovinsku takstu na seču šume sa 5% od vrednosti drvne mase iskazane u ugovoru odnosno 5% od vrednosti drvne mase, za koju stranka dobije dozvolu za seču.

Član 20

Ban će vratiti u službu imovne opštine sve penzionisane službenike bez obzira na raniji položaj, za koje lekarska komisija banske uprave nade, da su sposobni bilo za kancelarijsku bilo za terensku službu.

Tako reaktivirani službenici dužni su, da rade posao, koji im odredi direkcija šuma, bez obzira na njihov položaj i zvanje.

Ne može biti reaktiviran onaj službenik, koji je penzionisan po disciplinskoj ili sudskoj presudi.

Ako se službenik, koji bude reaktiviran, ne bude htio primiti službe, gubi pravo na penziju.

Član 21

Službenici imovnih opština stiču pravo na ličnu penziju, kad navrše 15 godina, koje su stvarno proveli u aktivnoj službi. U ovaj se rok ne računa vreme provedeno na radu u službi u svojstvu kontraktualnog činovnika ili dnevničara.

Član 22

Ban će reducirati sve suvišno osoblje, koje nema prava na penziju i brojno stanje svesti na brojno stanje utvrđeno po čl. 6 ove Uredbe.

Član 23

Pravoužitnici će u roku od godine dana u mesečnim jednakim ratama doprineti za sanaciju imovne opštine uplatom u kasu imovne opštine po 100 dinara od celog selišta, 75 dinara od $\frac{3}{4}$ selišta, 50 dinara od $\frac{2}{4}$ selišta i 25 dinara od $\frac{1}{4}$ selišta.

Član 24

Ovlašćuje se Ministar finansija, da za račun državne gotovine po nominali otkupi od Otočke, Ogulinske, Slunjske, I i II Banske i Đurdevačke imovne opštine posleratne državne ili državom garantovane obveznice, koje su ove imovne opštine vodile po svojim računskim knjigama na dan 1 januara 1937 godine kao svoju gotovinu.

Član 25

Iz šuma imovne opštine ne može se više nikom ni za kakve potrebe besplatno davati: drvo, paša, žirovina ili bilo koje korišćenje.

Isto se tako ne mogu nikome давати ni potpore ni nagrade u novcu ili naturi.

Zastupstvo imovne opštine odrediće taksu za sve užitke svakogodišnjim proračunom. Ako zastupstvo ne odredi takse za sve korišćenje ili ih ne odredi u dovoljnoj visini, dužan je to uraditi ban zajedno sa odobrenjem proračuna.

Ako se ogrevno i gradevno drvo doznačuje pravoužitnicima u izrađenom stanju kod panja u šumi ili na stovarištu, sve troškove izrade, prevoza i ostale režije snaša pravoužitnik, kome je drvo doznačeno.

Član 26

Drvna masa iz šuma imovnih opština, namenjena prodaji, ima se u pravilu iskoristavati u vlastitoj režiji.

Ban će pravilnikom propisati način iskorišćivanja šuma imovnih opština u vlastitoj režiji u roku od 6 meseci od dana stupanja na snagu ove Uredbe.

Član 27

Za sva službena putovanja na području imovne opštine primaće stručni činovnici i zvaničnici kontrolne službe Direkcije šuma i šumskih uprava u ime naknade putnih troškova stalni mesečni putni paušal.

U područje imovne opštine računaju-se i oni srezovi, na čijoj se teritoriji nalaze šumski posedi prikupljeni po postanku imovnih opština.

Kod premeštaja i putovanja izvan područja imovne opštine kao i za činovnike, koji putuju od slučaja do slučaja važe propisi Uredbe o naknadi putnih i seobnih troškova državnih službenika građanskog reda.

Službenici, koji primaju putni paušal, ne mogu vršiti putovanja na području imovne opštine po Uredbi pomenutoj u st. 3 ovog člana.

Visinu putnog paušala i naknade po Uredbi o naknadi putnih i seobnih troškova propisuje Ban po saslušanju zastupstva imovne opštine.

Član 28

U roku od godine dana od dana stupanja na snagu ove Uredbe propisaće Ban po odobrenju Ministra šuma i rudnika sledeće pravilnike:

- a) o zajedničkom korišćenju šuma, šumskih zemljišta, prihoda i ostale imovine;
- b) o organizaciji službe i gospodarenju sa šumama i ostalom imovinom imovnih opština;
- c) o uređenju šumskog gospodarstva.

Stupanjem na snagu ovih pravilnika prestaju važiti:

- a) Naputak »A« za provedbu u § 4 Zakona od 8-VI-1871 o odkupu šumskih služnosti određenoga uređenja načina i mjera zajedničkog uživanja šuma i šumskog tla za pravoužitnike po pukovnijskim kotarima;
- b) Naputak »B« za izmjeru, procjenu i uređenje gospodarenja sa šumama imovnih obćina u hrvatsko-slavonskom krajiškom području;;
- c) Naputak »C« za službovanje i gospodarenje kod imovnih općina.

Član 29

Ban je dužan pri sprovodenju ove Uredbe nastojati, da se deficit imovnih općina bezuslovno otkloni i ustali trajno gospodarenje.

Član 30

Ova Uredba stupa na snagu danom obnarodovanja u Službenim novinama.

Ministar
Šuma i rudnika
D. Janković s. r.

Napomenuto pismo g. ministra finansija glasi:

Ministarstvo finansija
Kraljevine Jugoslavije
Opšte Odelenje
Broj 38671 — 15. novembra 1937. god.
Beograd,

Gospodine Ministre!

U vezi pisma Vašeg prethodnika II. br. 4910 od 27. jula 1937. godine čast mi je dostaviti Vam nacrt Uredbe o reorganizaciji, sanaciji i olakšanju stanja Krajiških imovnih općina sa svima aktima, sa sledećim primedbama:

Po pitanju sanacije Krajiških imovnih opština postoje tri projekta. S obzirom na treći projekat, koji je podnet kao poslednji, prva dva projekta otpadaju i ne dolaze u obzir. S toga je u Ministarstvu finansija uzet u proučavanje samo treći projekat i sve niže navedene primedbe odnose se na taj projekat.

Načelno smatram da nije u interesu pravne sigurnosti način na koji se u članku 1. projekta vraća stanje koje je u ovom pogledu postojalo pre donošenja Naredbe Ministarstva Šuma i rudnika od 4. maja 1922. god. U smislu 2. stava čl. 1. projekta, vraćaju se u važnost svi zakoni, propisi i naredbe o krajiškim imovnim opštinama, koji su prestali da važe usled navedene naredbe. U pitanju su: Zakon od 8. juna 1871. god. o ustanovama za otkup prava na drvlje, pašu i uživanje šumskih proizvoda što krajiški stanovnici imaju u državnim šumama u Vojnoj Krajini, Zakon od 15. juna 1873. god. o imovnim opštinama u Hrv. slav. vojnoj krajini, Zakon od 15. jula 1871. god, kojim se razjašnjuju odnosno preinačuju neke odredbe napred navedenog zakona, kao i Uredbe i propisi doneti posle ovih zakona. To su sve stari propisi, do kojih već i nije uvek lako doći. Stoga smatram da bi bilo mnogo korisnije kad bi se u novu Uredbu prenele sa današnjim prilikama odgovarajućim izmenama i savremenom terminologijom sve odredbe tih ranijih propisa koje treba ponovo da stupe na snagu. Takva mala kodifikacija ove materije bila bi ne samo od praktične vrednosti, već bi i onemogućila eventualne pogreške usled razbacanosti odnosnih odredaba.

Radi smanjivanja upravnih troškova imovnih opština i poboljšanja uslova za sanaciju njihovog finansijskog stanja, moglo bi se nezavisno od ove Uredbe, pristupiti proučavanju mogućnosti komasacije šumskih kompleksa.

Smatram da bi u drugom stavu člana 7 nacrtu trebalo propisati da su plate i položajni dodaci jednaki platama i položajnim dodacima banovinskih (ne državnih) službenika. U istom članu na kraju treba dodati i odredbu: »U pogledu službenih prava i prinadležnosti ovih službenika, važe shodno i odredbe četvrte rečenice §-a 31 Zakona o banskoj upravi«; odnosno, mogle bi se ove odredbe tekstuelno uneti u član 7. Uredbe.

Odredba člana 8. nacrtu po kojoj se visina lične i porodične penzije određuje po propisima Zakona o činovnicima, mogla bi se izmeniti tako, da se ona određuje po propisima koji važe za banovinske službenike u Savskoj banovini. Isto važi i u pogledu člana 9. i kod posljednjeg stava člana 8. nacrtu, trebalo bi analogno primeniti odredbu § 31. Zakona o Banskoj upravi po kojoj službena prava i prinadležnosti ovih službenika ne mogu biti veća od prava i prinadležnosti državnih službenika odgovarajućeg položaja. Reći: »na skupoču« u poslednjem stavu čl. 8. nacrtu treba izostaviti u duhu propisa čl. 6. Uredbe o smanjenju prinadležnosti državnih i samoupravnih službenika od 17. septembra 1935. godine broj 37420/I. (Služb. nov. broj 217-I-III od 19. septembra 1935. godine).

Odredba člana 11. postala je bespredmetna jer je Ministarstvo finansija na osnovu § 25. tač. Ij. finans. zakona za 1936/1937. god. već izvršilo otpis poreza do kraja 1935. godine onim imovnim opštinama čije je imovno stanje takovo da dužni porez nisu mogle da plate. Stoga čl. 11. treba brisati.

Ne mogu pristati na odredbu čl. 12. nacrtu o poreskom olakšanju za šume, jer ovo poresko olakšanje predviđeno je samo za jednu godinu. Ovu odredbu stoga treba brisati.

U čl. 13. nacrtu mogu da ostanu odredbe u pogledu oslobođenja od zemljarine za neplodne i poljoprivredno neupotrebive šumske površine i za zaštitne šume. Ne mogu pak pristati na oslobođenje od zemljarine, šumskih površina stavljenih pod zabranu radi uspešnijeg pošumljavanja, te odnosne odredbe čl. 13. nacrtu treba brisati.

U pogledu člana 14. i prvog stava čl. 19., trebalo bi prethodno pribaviti odluku Gospodina Bana Savske banovine.

U čl. 16. trebalo bi ograničiti beneficiju ograničenja visine opštinskog prieza do onda kada imovne opštine budu sanirane, jer tada ne bi bilo više razloga za beneficiju.

U prvoj rečenici člana 21. nacrtu, na kraju, tačku treba izostaviti a zatim dodati: »imovnih opština«.

Stav 3. čl. 18. nacrtu trebalo bi redigovati tako, da Ban određuje koliki će se svakoj imovnoj opštini odobriti zajam s obzirom na zahteve istih. Umesto stalne pomoći (čl. 19.), imovne opštine treba da smanje izdatke oko paušalnih mesečnih nagrada, i da postignu povoljnije uslove plaćanja za svoja dugovanja odlaganjem plaćanja otplate.

U pogledu čl. 24 nacrtu primjećujem, da se kupovina gotovine imovnih opština u akcijama i obveznicama državnim ili državom garantovanim od strane države ne može odobriti po nominali već po berzanskoj vrednosti na dan otkupa. U tome smislu mora se odnosna odredba izmeniti.

Stav 4. čl. 27. treba stilizovati tako, da službeniku koji prima putni paušal za putovanja na području imovnih opština ne pripada naknada po Uredbi pomenutoj u stavu 3. ovoga člana.

Primite, Gospodine Ministre uverenje o mom osobitom poštovanju

Ministar finansija,
Dušan Letica s. r.

BILJEŠKE

IZ UDRUŽENJA STUDENATA ŠUMARSTVA.

Udruženje studenata šumarstva zahvaljuje se svim svojim dobročiniteljima prigodom svoje godišnje priredbe »Šumarsko plesno veče« koje je održano u subotu 8 siječnja o. g. Naročito se zahvaljujemo gg. profesorima i njihovim gospodama kao i gg. šumarima, lovциma, a posebno g. ing. Bosiljeviću, koji nam je posao 16 komada peradi, pa preduzećima, koja su nas bilo kako pomogla i tako pridonijela i opet uspjehu »Šumarske plesne večeri«.

OGLASI

FUNGIMORS

ŠTITI OD BOROVOG MODRENJA

Drvo u mikroskopu

Oku gledaoca pruža se u mikroskopu fantastična slika. Drvne ćelije u svojoj prozirnosti — poput stakla — sjaju kao svijetle, srebrne prilike. Jasno se vide srčane zrake pravokutno svrstane, a i otvori koji medusobno spajaju pojedine ćelije dobro se razabiru. Svu ovu krasotu razara poznata modra gljiva koja te ćelije napunjuje svojom prljavom modrom gljivastom mrežom, pri čemu i samo drvo gubi mnogo od svoje vrijednosti.

No postoji vrlo jednostavno i jeftino sredstvo kojim se može sprječiti, da se zameće modra gljiva.

To je FUNGIMORS-postupak

Zatražite odmah besplatno vrlo zanimljivu propagandističku brošuru.

GUSTAV GRAU & HEIDEL, CHEMNITZ 1

Zastupnik: Ing. ALEXANDER WUNDSAM, SARAJEVO, poštanski prefinc 67.

ZIMA JE TU!

Vi treba da unišlite lisice, kune itd. sa LETOLINOM, koji ih ubija na mjestu! Informacije daje:

„LYKOS“ Zagreb, Jurjevska 8. - Tel. 28-81

Šumska industrija

Filipa Deutscha Sinovi

Vrhovčeva ulica 1 ZAGREB Telefon broj 30-47

Parna pilana u Turopolju.

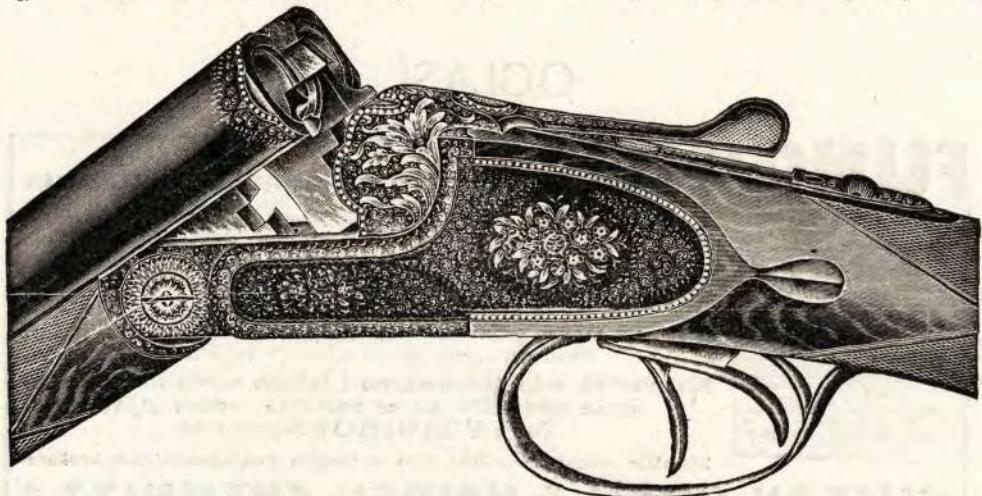
Export najfinije hrastovine. — Na skladištu ima velike količine potpuno suhe hrastove gradje svih dimenzija

Utemeljeno godine 1860.

Utemeljeno godine 1860.

INDUSTRija ORUŽJA
BOROVNIK I VRBANIĆ
ZAGREB, Jurišićeva 9 kod Glavne pošte
Telefon 59-99

Preporuča svoj cij. gg. lovecima svoje prvorazredne puške, pištolje i sva lovački pribor.
 PREUZIMAMO sve u puškarski zanat zasijecajuće popravke oružja te izvršujemo sve najsavjesnije. — Izradujemo lovačke puške po specijalnim narudžbama — Prodajemo naj-solidnju lovačku municiju. — Dajemo savjete i informacije u pogledu lovačkog oružja.

Preuzimamo prepariranje raznih životinja.

K R N D I J A
 gospodarska i šumarska industrija d. d.
 u Zagrebu

Uprava gospodarstva i šumarstva
NAŠICE, SLAVONIJA
 Proizvodi i eksportira svekolike
 gospodarske i šumske proizvode

Domaća stručna djela iz područja šumarstva

Broj	Pisac	Naslov knjige	Nabavlja se kod	Cijena		
				Din	za stud. Din	za član. udruž.
1.	Balen J. dr.	O proredama	pisca. Zemun. Karađorđeva 9	50.-	—	—
2.	"	Naš goli krš	"	115.-	—	—
3.	"	Pril. pozn. naših medit. šuma	"	50.-	—	—
4.	"	Pogl. na šumarstvo Bugarske	"	50.-	—	—
5.	"	Josip Kozarac	J. Š. U. (Za Kozarčeve poprsje)	15.-	—	—
6.	Balen-Sagadin	Zakon o šumama	Tiskara Narodnih Novina. Zgb.	50.-	—	—
7.	Baranac S.	Karta šuma Imovnih općina	pisca. Bgd. Ministarstvo š.	25.-	20.-	—
8.	"	Naše šumar. i lovstvo (Za nar.)	"	20.-	15.-	—
9.	"	Pokr. poljopr. izložba i škola (Šumarstvo)	"	15.-	—	—
10.	"	Kratke pouke iz šumarstva	"	20.-	—	—
11.	Borošić J.	Šematisam i status šum. osoblja	Bgd. Ministarstvo š.	50.-	—	—
12.	Borošić-Sarnavka	Zbornik šum. zakona i propisa	"	60.-	—	—
13.	Dimitrov T.	Molika (Prijevod s bug.)	O. Krstić. Bgd. Ministar. š.	10.-	—	—
14.	Fink F.	Kubični sadržaj klada	"Drvotričac". Zgb. Praška 6.	45.-	—	—
15.	"	Površina neobruba, dasaka	"	20.-	16.-	—
16.	"	Prerač. engl. stopa i palaca	"	5.-	4.-	—
17.	"	Površina srednjača (Centreplanks.)	"	20.-	16.-	—
18.	"	Kubature popruga (frizera)	"	25.-	—	—
19.	Hufnagl-Ves. Mil.	Praktično uređivanje šuma	J. Š. U. Zgb. Vukotinović. 2.	20.-	—	—
20.	Jekić M. Jov.	Prilozi za istoriju š. u Srbiji	pis. Bgd. Vojv. Dobrnja 52.	60.-	—	—
21.	Josifović M. dr.	Biljna patologija za šum.	St. Šerban. Bgd. Garašanin. 18.	70.-	60.-	—
22.	Jovanović Đ. dr.	Mehan. prerada drveta	pis. Bgd. Miloša Pacerca 25.	50.-	—	—
23.	Koprivnik V.	Pojam šume Poj. posednika Prinudni put	pis. Bgd. Zadarska 10. I.	30.-	25.-	—
24.	"	Jugosl. Lovčevi zapiski	"	30.-	—	—
25.	Levaković A. dr.	Dendrometrija	J. Š. U. Zgb. Vukotinović. 2.	članovi 70.- nečlan. 100.-	članovi 50.- nečlan. 70.-	—
26.	Madarević S.	Naše šume	pis. Zgb. Palmotićeva 68.	120.-	—	—
27.	Maletić Lj.	Uredenje bujica	Lotspajh. Zemun. Kr. Petra 11.	70.-	—	—
28.	"	Premer š. metod. slobodnih stab.	"	30.-	—	—
29.	"	Određivanje starosti šuma	"	16.-	—	—
30.	Marinović M. dr.	Privredni značaj lova	pis. Bgd. Južni bulevar 23.	60.-	25.-	25.-
31.	"	Šum. privredna geografija	pis. Bgd. Južni bulevar 23.	300.-	220.-	250.-
32.	"	Značaj šuma u privr. i kult. životu naroda	Kr. Srpska Akademija Bgd.	U pet rata		
33.	Marković Lj.	Šume našega juga	pis. Skoplje Bans. upr.	10.-	—	—
34.	Mihalđkić V.	Tab. za njem. bačv. robu	pisca. Garešnica	30.-	—	—
35.	Miklavžić J.	Kmetsko gozdarstvo	Ban. upr. Šum. odj. Ljubljana	50.-	40.-	—
36.	Miletić Ž. dr.	Šumarstvo Morav. banovine	pis. Bgd. Minist. šuma	8.-	—	—
37.	Nedeljković S.	Geodetska vežbanja I	pis. Zemun. Šum. fakultet	15.-	—	—
38.	Nenadić Đ. dr.	Rač. vrijednosti šuma	J. Š. U. Zgb. Vukotinovićeva 2.	50.-	—	—
39.	Novak V.	Pratika za gozd. posestnike	Kmetijska društva Ljubljana	članovi 70.- nečlan. 100.-	članovi 50.- nečlan. 70.-	—
				6.-	—	—

Broj	Pisac	Naslov knjige	Nabavlja se kod	Cijena	
				Din	za stud. Din
40.	Penev N.	O molici (Prijev. s bug.)	Novaković. Skoplje. Dir. š.	6.—	—
41.	Petračić A. dr.	Uzgajanje šuma I. i II.	pis. Zgb. Vukotinovićeva 2.	100.—	—
42.	Petrović D. dr.	Š. i šum. privreda u Maked.	J. Š. U. Zgb. Vukotinovićeva 2.	140.—	—
43.	Rudić A.	Zak. o šum. (Projekat 1924. g.)	J. Š. U. " "	10.—	—
44.	Setinski V.	Bujice (Litografirano)	Udr. stud. šum. Zgb. Vukot. 2.	50.—	—
45.	Šivic-Žnidaršić	Zb. lovskih predpisov z razl.	Tiskarna Merkur. Ljubljana.	55.—	—
46.	Ugrenović A. dr.	Pola stoljeća šumarstva	J. Š. U. Zagreb. Vukotin. 2.	76.—	platno karton
47.		Zakoni i prop. o šumama i p.	"Tipografija" d. d. Zgb.	64.—	—
48.		Iskorišćavanje šuma I.	D. Tomičić. Zgb. Tehn. fakultet	200.—	raspro dano
49.	"	" II. Tehnologija drveta	"	120.—	—
50.	"	" III. Tehnika trž. drv. I.	"	90.—	—
51.	"	" IV. " " II.	"	90.—	—
52.	Veseli D.	Zaštita šuma	pis. Sarajevo. Bolnička 15.	70.—	—
53.		Geodezija	"	30.—	25.—
54.	"	Lovstvo i ribarstvo	"	40.—	35.—
55.	"	Šumarska botanika	"	30.—	25.—
56.	"	Kadenje čunura	"	25.—	20.—
57.	"	Sistematička šum. drvila	"	15.—	12.—
58.	"	Pov. crtice o šum. Bos. i Her.	"	10.—	8.—
59.	"	Sušenje četin. šuma	"	15.—	12.—
60.	Zoričić M. dr.	Tumač Zakona o lovu	Tiskara Nar. Novina. Zgb.	10.—	8.—
61.	Baranac S.	Šum. gospodarstvo Imov. opština (1919—1931.)	pis. Bgd. Ministarstvo š.	95.—	—
62.	Novak V.	O urejanju gosp. z g.	Ban. upr. šum. odsj. Ljubljana	120.—	100.—
63.	Markić Mih.	O imovnim općinama	pis. Bgd. Katićeva 3. i	30.—	—
			J. Š. U. Zgb. Vukotinovićeva 2.	10.—	—

Upozorenje! Na sjednici od 15. XII. 1929. zaključila je Glavna uprava J. Š. U. da podupre domaće šumarske knjige oglašujući ih besplatno na omotnim stranicama svoga glasila. Oglasi se šalju Jugoslovenskom šumarskom udruženju. Zagreb, Vukotinovićeva 2. —